

Vlaanderen
is werk

EVALUATIE ONDERNEMERSTRAJECTEN VOOR NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

December 2022

Greet Aerts
Benjamin Schalembier
Koen De Temmerman
Sara Vissers

Inhoud

Lijst met tabellen	2
Lijst met figuren	4
Lijst met gebruikte afkortingen	6
Executive summary	7
1 Inleiding	11
1.1 Opbouw rapport	12
1.2 Gebruikte data	12
1.2.1 Administratieve data over trajecten	12
1.2.2 Administratieve data volledige populatie werkzoekenden die starten met onderneming	13
1.2.3 Survey data	15
2 Individuele maatregelen	16
2.1 Maak werk van je zaak	16
2.1.1 Voorstelling Maak Werk van je Zaak	16
2.1.2 Instroom en profiel deelnemers	17
2.1.3 Uitstroom naar werk of zelfstandigheid en overlevingsgraad	24
2.1.4 Menukaart	33
2.2 Activiteitencoöperaties	36
2.2.1 Voorstelling traject	36
2.2.2 Instroom naar werk of zelfstandige activiteit en profiel deelnemers	37
2.2.3 Uitstroom en overlevingsgraad	44
2.3 AZO: Vluchtelingen en Ondernemerschap	50
2.3.1 Voorstelling traject	50
2.3.2 Instroom en profiel deelnemers	50
2.3.3 Uitstroom en overlevingsgraad	53
2.4 Transitiepremie	53
2.4.1 Voorstelling transitiepremie	53
2.4.2 Goedgekeurde dossiers	54
2.4.3 Bespreking gebruikers transitiepremie	55
2.4.4 Gevolgde prestarterstrajecten	57
2.4.5 Aanmoedigingseffect Transitiepremie	59
2.4.6 Overlevingsgraad	66
3 Verband tussen socio-demografische kenmerken en het overleven als ondernemer	67
4 Bespreking survey resultaten	70
4.1 Methodologie	70
4.1.1 Dataverzameling, afbakening onderzoekspopulatie en steekproeftrekking	70
4.1.2 Ontwerp vragenlijst	70
4.1.3 Uitnodiging voor deelname aan onderzoek	70
4.1.4 Respons en kwaliteitscontrole	70
4.1.5 Representativiteit van de gerealiseerde steekproef en weging	71
4.1.6 Betrouwbaarheid, significantie en analyse	71
4.2 Socio-demografische en socio-economische verkenning	71
4.2.1 Geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland, migratieachtergrond, kennis Nederlands, arbeidshandicap, ervaring als zelfstandige en werkloosheidsduur	72
4.2.2 Beroepsstatuut, ondernemingsgrootte, “leeftijd onderneming”	75
4.2.3 Profielkenmerken en ervaring als zelfstandig ondernemer van mensen die onderneming hebben stopgezet	76
4.2.4 Profielkenmerken van zelfstandigen die hun onderneming hebben stopgezet	77
4.2.5 Beroepsstatuut van zelfstandigen die hun onderneming hebben stopgezet	79

4.2.6	Wanneer werd zelfstandige activiteit stopgezet?	80
4.2.7	Redenen voor stopzetting zelfstandige activiteit	80
4.3	Redenen om geen ondernemerstraject te volgen	81
4.4	Begeleiding en nood aan opleiding en coaching bij zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd	82
4.4.1	Prevalentie contactname met VDAB over ambities starten als zelfstandig ondernemer	83
4.4.2	Nood een coaching/mentoring en opleiding: retrospectie	84
4.5	Ervaring met ondernemerstrajecten	84
4.5.1	Informatie en communicatie over ondernemerstrajecten	84
4.5.2	Overzicht gevolgde ondernemerstrajecten	85
4.5.3	Voorkennis van deelnemers ondernemerstrajecten	86
4.5.4	Voorkennis van zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd	86
4.5.5	Kennisverwerving tijdens ondernemerstrajecten	88
4.5.6	Tevredenheid over de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject	91
4.5.7	Tevredenheid over de kwaliteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject	91
4.5.8	Tevredenheid over de kwantiteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject	92
4.5.9	Onderwerpen die meer aandacht verdienen in ondernemerstrajecten	93
4.6	Competentiedeficit	94
4.6.1	Competentiedeficit tijdens het eerste opstartjaar	94
4.6.2	Technisch competentiedeficit	95
4.6.3	Managementcompetentiedeficit	98
4.7	Leerintentie en deelname aan opleiding en coaching na de opstart van de onderneming	100
4.7.1	Deelname(intentie) aan ondernemerschapsopleiding na het eerste opstartjaar	100
4.7.2	Redenen voor het niet volgen van ondernemerschapsopleiding na het eerste opstartjaar	101
4.7.3	Coaching/mentoring na het eerste opstartjaar	104
4.7.4	Redenen voor geen coaching/mentoring na het eerste opstartjaar	105
4.8	Transitiepremie	107
5	Algemene conclusie	109

Lijst met tabellen

Tabel 1. Type zelfstandige naar huidige status.	14
Tabel 2. Overlevingsgraad in volledige aangeleverde dataset naar startjaar.....	15
Tabel 3. Overlevingsgraad in groep personen waar de registratie bij VDAB en RSVZ gelijk zijn naar startjaar.....	15
Tabel 4. Overzicht instromende deelnemers MWVJZ, 2015- 2020.....	18
Tabel 5. Overzicht gemiddelde werkloosheidsduur van niet-werkende werkzoekende deelnemers MWVJZ, 2015 - 2021	21
Tabel 6. Profielgegevens van deelnemers aan MWVJZ naar stopzetting of voltooiing van het traject	23
Tabel 7. Overzicht huidige toestand deelnemers MWVJZ naar instroomjaar	24
Tabel 8. Uitstroom van deelnemers aan MWVJZ na 6 maanden, 2015 -2020.....	26
Tabel 9. Uitstroom na 6 maanden van NWWZ en kwetsbare werknemers die hebben deelgenomen aan de begeleidingsfase van MWVJZ naar instroomjaar, 2015 – 2019.....	28
Tabel 10. Uitstroom van doelgroepen bij niet-werkende werkzoekenden aan MWVJZ na 6 maanden, 2015 – 2019	30
Tabel 11. Uitstroom van doelgroepen bij niet-werkende werkzoekenden aan MWVJZ na 6 maanden, 2015 – 2019	31
Tabel 12. Overlevingsgraad van zelfstandige activiteit in hoofdberoep voor deelnemers aan MWVJZ die het traject volledig hebben afgerond naar startjaar zelfstandige activiteit.....	33
Tabel 13. Overzicht fasen activiteitencoöperaties.....	37
Tabel 14. Overzicht instromende deelnemers activiteitencoöperaties, 2015- 2020	39
Tabel 15. Gemiddelde werkloosheidsduur van niet-werkende werkzoekende instromers activiteitencoöperaties	40
Tabel 16. Instroom van kansengroepen in activiteitencoöperaties per jaar.....	40
Tabel 17. Overzicht instromende deelnemers aan activiteitencoöperaties volgens laatste toestand	43
Tabel 18. Overzicht huidige toestand deelnemers activiteitencoöperaties naar instroomjaar	44
Tabel 19. Uitstroom van deelnemers aan activiteitencoöperaties na 6 maanden, 2015 -2019.....	45
Tabel 20. Uitstroom van deelnemers aan activiteitencoöperaties na 6 maanden naar instroomjaar, 2015 -2019.....	47
Tabel 21. Uitstroom na 6 maanden voor kansengroepen, 2015 - 2019	49
Tabel 22. Overlevingsgraad van zelfstandige activiteit in hoofdberoep voor deelnemers aan AC naar startjaar zelfstandige activiteit.....	49
Tabel 23. Profielkenmerken deelnemers AZO, 2016 - 2021.....	52
Tabel 24. Overzicht gemiddelde werkloosheidsduur deelnemers AZO.....	53
Tabel 25. Overzicht huidige toestand deelnemers AZO naar instroomjaar	53
Tabel 26. Ontvangen bruto bedrag van de transitiepremie per maand in aanvang.....	54
Tabel 27. Resultaten aanvragen.....	54
Tabel 28. Overzicht gebruikers transitiepremie	56
Tabel 29. Overzicht gemiddelde werkloosheidsduur gebruikers transitiepremie.	57
Tabel 30. Overzicht gevolgde prestarterstrajecten per jaar	59
Tabel 31. Overzicht aantal starters vanuit werkloosheid naar leeftijdscategorie voor de periode 2015 tot eind 2017	60
Tabel 32. Overzicht aantal starters naar leeftijdscategorie voor de periode maart 2018 tot eind 2020.	61
Tabel 33. Resultaten van de regressie-discontinuïteit analyse	62
Tabel 34. Resultaten van de regressie-discontinuïteit analyse. Opsplitsing naar scholingsgraad.	65
Tabel 35. Overlevingsgraad ontvangers transitiepremie naargelang startjaar.....	66
Tabel 36. Odds ratios met een 95% betrouwbaarheidsinterval	68
Tabel 37. Overzicht respons	71
Tabel 38. Geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland, migratieachtergrond, arbeidshandicap, kennis Nederlands, werkloosheidsduur en ervaring als zelfstandige	74
Tabel 39. Beroepsstatuut	75

Tabel 40. Hoe lang bestaat de onderneming al.....	76
Tabel 41. Sectoren van de deelnemers	76
Tabel 42. Achtergrondkenmerken van zelfstandigen die hun activiteit hebben stopgezet en respondenten die nog steeds zelfstandige zijn	79
Tabel 43. Vroegere beroepsstatuut zelfstandige bij respondenten die zelfstandige activiteit hebben stopgezet.....	80
Tabel 44. Wanneer heb je jouw zelfstandige activiteit stopgezet?.....	80
Tabel 45. Redenen om geen ondernemerstraject te volgen	82
Tabel 46. Prevalentie contactname met VDAB over ambitie zelfstandig ondernemerschap	83
Tabel 47. Was voor jou als ondernemer, opleiding en/of coaching/ mentoring voor de start van jouw meest recente zelfstandige activiteit waardevol geweest?.....	84
Tabel 48. Van wie heb je voor het eerste gehoord/ informatie ontvangen over ondernemerstrajecten.	85
Tabel 49. Gevolgde ondernemerstrajecten	85

Lijst met figuren

Figuur 1. Overzicht evaluatieperiode ondernemerstrajecten en transitiepremie	12
Figuur 2. Uitstroom naar werk voor niet-werkende werkzoekende deelnemers aan MWVJZ, na 6 maanden, in %	32
Figuur 3. Aantal deelnemers met één of meer gevolgde opleidingen	34
Figuur 4. Aantal gevolgde opleidingen uit menukaart, MWVJZ, 2015 - 2020.....	35
Figuur 5. Overzicht gevolgde menukaartopleidingen per opleidingscategorie voor deelnemers die 1 of 2 opleidingen hebben gevolgd.....	36
Figuur 6. Aantal startende ondernemers gestart vanuit werkloosheid naar leeftijd vanaf 2015 tot eind 2017	60
Figuur 7. Aantal startende ondernemers vanuit werkloosheid naar leeftijd vanaf maart 2018 tot eind 2020.....	61
Figuur 8. Voorspelling van het totaal aantal starters met en zonder transitiepremie (na maart 2018)..	63
Figuur 9. Trajecten in periode van 2015-2017 (totaal aantal trajecten in dataset: 516).....	65
Figuur 10. Trajecten in periode van maart 2018-2020 (totaal aantal trajecten in dataset: 939).....	66
Figuur 11. Stopzetting van zelfstandige activiteit	77
Figuur 12. Redenen stopzetting zelfstandige activiteit.....	81
Figuur 13. Voorkennis van deelnemers aan ondernemerstrajecten.....	86
Figuur 14. Kennis en competenties voor start van onderneming bij zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd.....	87
Figuur 15. In welke mate heb je tijdens het ondernemerstraject kennis of vaardigheden verworven in onderstaande domeinen.....	88
Figuur 16. Overzicht kennisverwerving tijdens ondernemerstrajecten naar voorkennis	90
Figuur 17. Tevredenheid over de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject.....	91
Figuur 18. Tevredenheid over de kwaliteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject, in %	92
Figuur 19. Tevredenheid over de kwantiteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject, in %	92
Figuur 20. Welke onderwerpen hadden meer aandacht dienen te krijgen tijdens het ondernemerstraject, in %	93
Figuur 21. Belangrijkste onderwerpen die meer aandacht dienden te krijgen naar traject, in %	94
Figuur 22. Aan welke kennis of vaardigheden had je een tekort in het eerste jaar als ondernemer, in %	95
Figuur 23. Voel je je op dit moment voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van jouw zelfstandige activiteit?	96
Figuur 24. Ongelijkheden in het technisch competentiedeficit	98
Figuur 25. Voel je je op dit moment voldoende opgeleid voor het beheer en het management van jouw onderneming?	98
Figuur 26. Ongelijkheden in het managementcompetentiedeficit.....	99
Figuur 27. Managementcompetentiedeficit naar opleidingsniveau voor zelfstandigen die wel en geen ondernemerstraject hebben gevolgd, in %.....	100
Figuur 28. Heb je (een) ondernemerschapopleiding(en) gevolgd na het eerste opstartjaar van jouw meest recente zelfstandige activiteit?	101
Figuur 29. Opleidingsdeelname na opstart naar opleidingsdeelname voor opstart.....	101
Figuur 30. Redenen voor het niet volgen van een (bijkomende) ondernemerschapopleiding na het eerste opstartjaar	102
Figuur 31. Redenen voor het niet volgen van een (bijkomende) ondernemerschapopleiding na het eerste opstartjaar naar deelname voortraject.....	104
Figuur 32. Heb je nog coaching/mentoring ontvangen na het eerste opstartjaar van jouw meest recente zelfstandige activiteit?.....	105
Figuur 33. Coaching/mentoring na opstart naar opleidingsdeelname voor opstart.....	105

Figuur 34. Redenen voor geen (bijkomende) coaching/mentoring na eerste opstartjaar	106
Figuur 35. Redenen voor geen (bijkomende) coaching/mentoring na eerste opstartjaar voor zelfstandigen wel en geen voorbereidend ondernemerstraject hebben gevolgd.....	107
Figuur 36. Frequentie redenen gebruik transitiepremie naargelang volgen traject	108
Figuur 37. Frequentie redenen gebruik transitiepremie naargelang opleidingsniveau.....	108

Lijst met gebruikte afkortingen

AC	Activiteitencoöperaties
AZO	Anderstalig Zelfstandig Ondernemen
BVR	Besluit van de Vlaamse Regering
CVO	Centrum voor Volwassenenonderwijs
DWSE	Departement Werk en Sociale Economie
ESF	Europees Sociaal Fonds
GTB	Geïntegreerde Trajectbegeleiding
MWVJZ	Maak werk van je zaak
NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden
OLS	Ordinary Least Squares
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
TP	Transitiepremie
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VDAB	Vlaamse Dienst Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VLAIO	Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen
VOKA	Vlaams Netwerk van Ondernemingen
Z ² O	Zelfstandig en zelfsturend ondernemen

Executive summary

In deze evaluatie werd gefocust op drie specifieke ondernemerstrajecten die, op een bepaald moment in de tijd, onder het beheer vielen van het Departement Werk en Sociale Economie (DWSE): Maak Werk van je Zaak (MWVJZ), Activiteitencoöperaties (AC's) en het project AZO! Ondernemen als nieuwkomer in Vlaanderen. Naast deze ondernemerstrajecten voor werkzoekenden bekijken we ook de transitiepremie die startende ondernemers vanuit werkloosheid ondersteunt in hun eerste twee jaren als ondernemer. Het doel van deze evaluatie is om inzicht te bieden in de mate waarin de beoogde doelgroepen bereikt worden en de aangeboden begeleiding tegemoetkomt aan de noden van de startende ondernemers. Op basis van deze inzichten willen we adviezen formuleren om de efficiëntie en effectiviteit ervan te verhogen.

Hoewel een aantal trajecten al langer lopen, beperkten we ons bij deze analyses tot de data vanaf 2015. Individuele trajecten die in 2015 lopende waren, maar reeds voor 2015 werden opgestart zijn niet weerhouden bij de analyses. Het evaluatierapport is opgebouwd uit twee luiken. In het eerste deel worden de hierboven vermelde ondernemerstrajecten geanalyseerd op basis van administratieve data. Hiervoor werd gebruikt gemaakt van data van DWSE, aangevuld met data van VDAB. Dit deel werd afgesloten met een overkoepelende blik op de volledige populatie van werkzoekenden die met ondernemen gestart zijn. Het tweede deel omvat de resultaten van een online bevraging bij werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap. Deze bevraging werd afgenomen met hulp van VDAB. Met deze bevraging wilden we een licht werpen op de redenen om (niet) deel te nemen aan ondernemerstrajecten, de ervaring en tevredenheid over ondernemerstrajecten en de opleidings- en mentoringsnoden van startende ondernemers.

De belangrijkste conclusies van deze evaluatie worden hieronder, puntsgewijs, toegelicht.

De totale groep van werkzoekenden die start met ondernemen in hoofdberoep is veel groter dan de groep die een ondernemerstraject volgt

Tussen 2015 en 2020 zijn 1.882 werkzoekenden die deelgenomen hebben aan een ondernemerstraject gestart met ondernemen in hoofdberoep. Een veel grotere groep, nl 37.023 werkzoekenden, startte met ondernemen in hoofdberoep zonder het volgen van een ondernemerstraject bij VDAB

Ondernemerstrajecten zijn onbekend en onbemind bij werkzoekenden

Ondernemers kunnen meerdere redenen hebben om niet deel te nemen aan ondernemerstrajecten. Uit de resultaten van de survey blijkt dat 46% van de groep, die startte met ondernemen zonder het volgen van een ondernemerstraject, inschatte dat er geen noodzaak was aan het volgen van opleiding voor de opstart van hun onderneming. Daarnaast wist 44,1% van de groep die geen ondernemerstraject volgde, niet dat er opleidingen omtrent starten met ondernemen bestonden. Wanneer deze ondernemers hier na hun opstart op terugkeken, vond een aanzienlijk deel dat een opleiding voor de opstart wel wenselijk was geweest: van de groep die achtte geen opleiding nodig te hebben was er 40% die na de opstart van hun onderneming aangaven dat een opleiding toch wenselijk was geweest. Bij de groep die niet wist dat er een opleidingsaanbod bestond is dit aandeel 70%.

Het VDAB-aanbod omtrent ondernemen bereikt niet alle werkzoekenden die wensen te ondernemen

Traditioneel komen werkzoekenden die als werknemer aan de slag willen vooral bij VDAB terecht. Bij VDAB is er echter ook een aanbod om werkzoekenden met interesse in ondernemen te ondersteunen. 36% van de groep werkzoekenden die startte met ondernemen in hoofdberoep en geen ondernemerstraject had gevolgd, wist evenwel niet dat VDAB opleidingen aanbiedt aan werkzoekenden die wensen te ondernemen in hoofdberoep. Deze groep heeft daarom geen contact gehad met VDAB

omtrent hun ambities om te starten als ondernemer. 12,3% van de werkzoekenden die startten met ondernemen in hoofdberoep en geen ondernemerstraject hadden gevolgd namen wel contact op met VDAB. In gesprekken met de bemiddelaar kwam echter niet naar voor dat VDAB via ondernemerstrajecten deze werkzoekenden kon ondersteunen in hun plan om te starten met ondernemen.

Kortgeschoolden en personen met een migratieachtergrond worden minder bereikt in ondernemerstrajecten

Het aandeel van kortgeschoolde personen en personen met een migratieachtergrond bij instroom lag binnen MWVJZ en bij de AC's aanzienlijk lager dan het aandeel van deze kansengroepen binnen de populatie werkzoekenden die startten met ondernemen in hoofdberoep. Binnen de AC's waren middengeschoolden eveneens ondervertegenwoordigd met een aandeel van 27,7%. Binnen de populatie werkzoekenden die startten met ondernemen in hoofdberoep bedroeg deze groep 35,6%. Kortgeschoolden, personen met een migratieachtergrond en personen met een arbeidshandicap zetten ook vaker hun ondernemerstraject vroegtijdig stop.

Deelnemers van ondernemerstrajecten worden vaak geactiveerd

Zowel voor MWVJZ als voor de AC's geldt dat zes maanden na de beëindiging van het traject ongeveer 27% is gestart met ondernemen in hoofdberoep. Bij beide trajecten is ongeveer 16% na zes maanden gestart in loondienst zonder zelfstandige activiteit. Wat betreft het ondernemen in bijberoep, zien we grotere verschillen tussen MWVJZ en de AC's. 16,9% van de deelnemers van MWVJZ is zes maanden na uitstroom aan het ondernemen in bijberoep ten opzichte van 27,8% van de deelnemers die uitstromen uit de AC's. Alleszins merken we dat er voor beide trajecten een aanzienlijke groep zes maanden na uitstroom is geactiveerd.

Een gedifferentieerd beeld voor uitstroom van kansengroepen uit trajecten

Wanneer deelnemers binnen MWVJZ die tot een kansengroep behoren hun traject vervolledigen, blijkt de uitstroom naar werk en/of ondernemerschap voor deze groepen hoger te zijn dan voor de volledige groep van werkzoekenden die het traject succesvol hebben afgerond. Dit geldt voor alle kansengroepen binnen MWVJZ.

In tegenstelling tot bij het ondernemerstraject MWVJZ, zien we binnen de AC's kansengroepen iets minder vaak uitstromen naar werk (ondernemen in hoofd- of bijberoep en loondienst) dan het algemene gemiddelde. Een uitzondering hier zijn deelnemers met een migratieachtergrond en personen met een arbeidshandicap die hun volledig traject hebben afgerond. Beide groepen stromen vaker uit naar betaald werk dan de gemiddelde deelnemer. We kunnen echter geen conclusies trekken over de verklaring voor deze verschillen. De verschillen in uitstroom tussen MWVJZ en AC kunnen mogelijk verklaard worden door de inhoudelijke verschillen tussen de trajecten.

De overlevingsgraad van ondernemingen van ondernemers die een ondernemerstraject hebben gevolgd ligt hoger

Als we de overlevingsgraad van ondernemingen opgestart door deelnemers van MWVJZ of AC vergelijken met de overlevingsgraad van werkzoekenden die ondernemen in hoofdberoep zonder het volgen van een ondernemerstraject, dan zien we dat de overlevingsgraad substantieel hoger ligt bij de deelnemers van MWVJZ of de AC's. Uit deze evaluatie bleek ook dat iemand, die volgens de gegevens van VDAB een ondernemerstraject heeft gevolgd, 23,7% meer kans heeft om nog steeds actief te zijn als zelfstandige dan iemand met gelijkaardige karakteristieken die geen traject heeft gevolgd. We kunnen niet met zekerheid zeggen of de hogere overlevingsgraad van ondernemers die een traject

hebben gevolgd, is toe te schrijven aan de kennis die zij hebben verworven en begeleiding die ze hebben gekregen tijdens het traject of aan een mogelijk selectie-effect waarbij sterkere ondernemersprofielen hebben deelgenomen aan de trajecten. Verder onderzoek omtrent wat de impact van een ondernemerstraject (per kansengroep) is, lijkt ons aangewezen.

Uit de evaluatie bleek ook dat ondernemingen opgestart door werkzoekende vrouwen een lagere overlevingskans hebben dan ondernemingen opgestart door werkzoekende mannen. Dit geldt ook voor kort- en middengeschoolden ten opzichte van hogeschoolden, personen met een migratieachtergrond ten opzichte van personen zonder migratieachtergrond en voor personen met een arbeidshandicap ten opzichte van personen zonder arbeidshandicap. Ook stelden we vast dat de ondernemingen van jongeren en ouderen een lagere overlevingskans hebben dan de ondernemingen van personen tussen de 35 en 55 jaar.

Opleidingen binnen MWVJZ focussen zich vooral op haalbaarheid en het maken van een ondernemingsplan

De ene pijler van het traject MWVJZ bestond uit coaching vanuit MWVJZ, de tweede pijler bestond uit opleidingen uit 'de menukaart' die de deelnemers konden volgen. Deelnemers konden hierbij één of meerdere opleidingen kiezen uit een menukaart. Uit de evaluatie blijkt dat 61% van de deelnemers zich beperkt heeft tot het volgen van één opleiding. Ongeveer 80% van alle deelnemers volgt minstens één opleiding met een focus op haalbaarheid en het maken van een ondernemingsplan. Het maken van een ondernemingsplan en het onderzoeken van de haalbaarheid van een ondernemersidee blijkt dus voor veel deelnemers op de voorgrond te staan.

Transitiepremie zorgt voor meer startende ondernemers, maar bereikt vooral sterkere profielen

Wat betreft de transitiepremie stellen we in dit rapport vast dat deze premie zorgde voor een significante toename van het aantal werkzoekenden ouder dan 45 jaar die startten met ondernemen in hoofdberoep. Dit is een belangrijke vaststelling aangezien dit ook het objectief van de maatregel was. Daarnaast stelden we ook vast dat er binnen de groep werkzoekenden ouder dan 45 jaar meer ondernemerstrajecten werden gevolgd sinds het bestaan van de premie. De premie moedigt ondernemers dus aan voor ze starten met ondernemen in hoofdberoep een opleiding te volgen. Net zoals de ondernemerstrajecten bereikt de transitiepremie disproportioneel meer de sterkere profielen.

Deelnemers verwerven tijdens ondernemerstrajecten het meeste kennis over het maken van business- of ondernemingsplannen

In de survey werd onder andere gepeild naar de ervaringen van werkzoekenden die een ondernemerstraject gevolgd hebben. Dit kunnen ondernemerstrajecten zijn die door VDAB werden aangeboden of andere ondernemerstrajecten (bv aangeboden door Syntra Vlaanderen of werkgeversorganisaties). Deelnemers verwierven tijdens een ondernemerstraject het meeste kennis omtrent het maken van business- of ondernemingsplan, het maken van goede financiële beslissingen en verwierven meer inzicht in hun eigen competenties als ondernemer.

Vooraf marketing werd aangehaald als een onderwerp dat meer aandacht verdiende tijdens het ondernemerstraject (45,7%). Daarnaast gaven veel ondernemers ook aan dat kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen (36,9%), het opbouwen van een netwerk (36,1%) en boekhouden (36%) meer aandacht verdienden. Dit zijn ook de vier kennisdomeinen waarvan startende ondernemers aangeven een tekort te hebben ervaren in hun eerste jaar als ondernemer. Ongeacht of ze een ondernemerstraject volgden of niet.

Tevredenheid van deelnemers over de ondernemerstrajecten ligt relatief laag

Wat betreft de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject, geeft men een gemiddelde score van 6,5 op 10. Over de kwantiteit van coaching was men iets minder tevreden (5,8 op 10). Er werden geen verschillen in tevredenheid vastgesteld tussen de verschillende ondernemerstrajecten.

Meer nood aan coaching en opleiding in het eerste opstartjaar

Ondernemers stelden in het eerste jaar na hun opstart verschillende competentiedeficits vast. Eén op de tien ondernemers volgde een bijkomende opleiding tijdens het opstartjaar. 36,2% gaf aan dat ze dit niet deden, maar graag opleiding hadden gevolgd. De twee meest voorkomende redenen waarom men dit niet deed, was omdat de opleiding niet in het schema van de ondernemer paste (31,6%) of te duur was (27,6%). Dertien procent van de ondernemers maakte gebruik van coaching of mentoring in hun opstartjaar. 48,2% maakte hier geen gebruik van maar gaf aan dit toch graag hadden ontvangen. De twee meest voorkomende redenen om geen coaching te volgen, waren het gebrek aan een geschikt aanbod (30,5%) en de kostprijs (23,4%). De groep die een ondernemerstraject had gevolgd, maakte in het eerste jaar na de opstart significant meer gebruik van opleiding en coaching.

Subjectieve kenniskloof tussen hoger en kortgeschoolde ondernemers na het volgen van ondernemerstraject

Respondenten, ongeacht of zij een ondernemerstraject volgden of niet, voelden zich in het algemeen relatief goed opgeleid en dit zowel op het vlak van technische competenties als van managementcompetenties. Opvallend was dat hooggeschoolden die een ondernemerstraject hebben gevolgd zich significant beter opgeleid voelen voor het beleid van hun onderneming in vergelijking met kortgeschoolden die een traject volgden. Dit verschil stelden we niet vast bij de ondernemers die geen traject hadden gevolgd.

Data zijn versplinterd, nood aan geïntegreerde datagovernance

Doordat maatregelen door elkaar heen liepen, en gefinancierd werden vanuit verschillende afdelingen of instanties was het complex om het landschap goed in beeld te brengen. Daarnaast merkten we bij het opstellen van de evaluatie dat data zeer verspreid waren en het maken van koppelingen tussen data moeilijk verliep. Tevens was het niet evident om resultaten over trajecten heen te vergelijken met elkaar omwille van de diversiteit van de trajecten en de verschillende soorten van uitstroomdata die beschikbaar waren. Een geïntegreerde datagovernance zou een evidence-based beleid beter kunnen ondersteunen.

1 INLEIDING

Het ondernemerschap in Vlaanderen zit al jaren in de lift. Het aantal starters in het Vlaamse Gewest, dat in 2010 nog op 39.733 lag, is de afgelopen jaren toegenomen tot 67.026 in 2020¹. Deze significante stijging van het aantal nieuwe ondernemingen draagt bij tot de Belgische economie, onder andere doordat er ten gevolge van die stijging heel wat jobs worden gecreëerd. De Vlaamse regering zet daarom ook sterk in op het stimuleren van ondernemerschap. Hierbij wordt ook aandacht gegeven aan de groep van werkzoekenden. In het Vlaamse regeerakkoord 2019 – 2024. lezen we dat de Vlaamse regering ondernemerschap wenst te stimuleren als een evenwaardige keuze tot activering. De keuze tot ondernemerschap dient aan elke werkzoekende proactief te worden aangeboden en dit met voldoende ondersteuning en begeleiding. De afgelopen jaren werden daarom ook verscheidene initiatieven ontwikkeld die werkzoekenden ondersteunen bij hun eerste stappen als ondernemer. Deze initiatieven werden genomen door zowel de Vlaamse als Federale overheden en vanuit diverse beleidsvelden (WSE, EWI/VLAIO, ...). Naast een aantal financiële incentives die werden gegeven aan startende ondernemers werden verschillende begeleidingstrajecten opgestart.

In dit rapport worden een aantal van deze initiatieven geëvalueerd. Er is in het bijzonder aandacht voor ondernemerstrajecten voor werkzoekenden en voor de transitiepremie die, mits een aantal voorwaarden, wordt uitgekeerd aan startende ondernemers. Het doel van deze evaluatie is om inzicht te bieden in de mate waarin de beoogde doelgroepen bereikt worden en de aangeboden begeleiding tegemoetkomt aan de noden van de startende ondernemers. Op basis van deze inzichten willen we adviezen formuleren om de efficiëntie en effectiviteit ervan te verhogen.

Binnen deze evaluatie focussen we ons op drie specifieke ondernemerstrajecten die, op een bepaald moment in de tijd, onder het beheer vielen van het Departement Werk en Sociale Economie (DWSE): Maak Werk van je Zaak (MWWJZ), Activiteitencoöperaties (AC's)² en het project AZO! Ondernemen als nieuwkomer in Vlaanderen. De oorspronkelijke ambitie was om Start! (tussen 2018 en 2021 onder beheer van ESF) eveneens mee te nemen in de evaluatie. Aangezien de aangeleverde data echter onvolledig en niet altijd even betrouwbaar was, hebben we (in samenspraak met ESF) er voor gekozen om Start! niet mee te nemen in de evaluatie. Naast deze ondernemerstrajecten voor werkzoekenden bekijken we ook de transitiepremie die startende ondernemers vanuit werkloosheid ondersteunt in hun eerste twee jaren als ondernemer. Voor zowel de bestudeerde trajecten als voor de transitiepremie was een veelheid aan data over de deelnemers beschikbaar (zie verder). Deze veelheid aan data betekent dat er keuzes gemaakt moesten worden omtrent welke analyses wel en welke niet in het rapport werden opgenomen. Hierbij werden steeds de evaluatiedoelstellingen als leidraad gebruikt.

Hoewel een aantal trajecten al langer lopen, beperken we ons bij deze analyses tot de data vanaf 2015. Individuele trajecten die in 2015 lopende waren, maar reeds voor 2015 werden opgestart zijn niet weerhouden bij de analyses. Niet alle trajecten of maatregelen die besproken worden, waren in 2015 reeds van start gegaan. Figuur 1 geeft een overzicht van de evaluatieperiode van de verschillende trajecten. Deze trajecten en hun voorgeschiedenis, doelgroep, doelstelling en bereik worden bij de analyses telkens uitgebreid toegelicht.

---

¹ <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/oprichtingen-ondernemingen>

² De activiteitencoöperaties bieden hun traject aan onder de naam 'het labo-traject'. In deze evaluatie gebruiken we de term AC om dit traject aan te duiden.

Figuur 1. Overzicht evaluatieperiode ondernemerstrajecten en transitiepremie

De ondernemerstrajecten werden eerder al geëvalueerd. In 2014 werd, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma, een onderzoek uitgevoerd door Idea Consult met als titel ‘maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap’³. In dit onderzoek onderzocht men de instroom, het begeleidingstraject en de uitstroom en de nazorg van drie ondernemerstrajecten: de AC’s, “ondernemen werkt” (ESF) en “MWVJZ” (ESF). In 2018 werd, op vraag van het agentschap innoveren en ondernemen, een ‘evaluatie & impactonderzoek naar prestartersbegeleiding’⁴ uitgevoerd door Idea Consult. In deze evaluatie werden go4business (Unizo), Start! (Starterslabo en Stebo) en Bryo (VOKA) onder de loep genomen. Bij de bespreking van de resultaten van de individuele trajecten zal, waar mogelijk, worden vergeleken met de resultaten uit vorige evaluatiestudies.

1.1 OPBOUW RAPPORT

Het evaluatierapport is opgebouwd uit twee luiken. In het eerste deel worden een aantal ondernemerstrajecten geanalyseerd op basis van administratieve data. Concreet worden drie ondernemerstrajecten besproken: MWVJZ, AC’s (gekend als labo-traject) en AZO ondernemerstrajecten voor Vluchtelingen. Daarnaast wordt ook de transitiepremie geanalyseerd. Dit deel wordt afgesloten met een overkoepelende blik op de volledige populatie van werkzoekenden die met ondernemen gestart zijn.

Het tweede deel omvat de resultaten van een online bevraging bij werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap. Met deze bevraging willen we een licht werpen op de redenen om (niet) deel te nemen aan ondernemerstrajecten, de ervaring en tevredenheid over ondernemerstrajecten en de opleidings- en mentoringsnoden van startende ondernemers.

1.2 GEBRUIKTE DATA

1.2.1 Administratieve data over trajecten

Voor de drie ondernemerstrajecten en de transitiepremie werden de gegevens die op 21 april 2021 bij het DWSE beschikbaar waren gekoppeld aan de data over de deelnemers waar VDAB over beschikt. Enerzijds bezit VDAB data over de ingeschreven werkzoekenden. Anderzijds had men voor deelname MWVJZ en de AC’s een doorverwijzing nodig vanuit VDAB. AZO was zowel via doorverwijzing vanuit VDAB als via outreach van de projectuitvoerder. Vanuit VDAB volgde men deelnemers in deze trajecten op. Alle

³ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/maatpakbegeleiding-werkzoekenden-naar-ondernemerschap>

⁴ Management-samenvatting: <https://www.vlaio.be/nl/media/1120>

beschikbare administratieve gegevens van de verschillende ondernemerstrajecten en de transitiepremie werden onderling gekoppeld door het team Data van het DWSE zodat we ook de deelnamehistoriek aan de verschillende initiatieven konden in kaart brengen.

Aangezien voor elk traject andere informatie beschikbaar was, is het niet steeds mogelijk om een algemeen overzicht te geven. Waar mogelijk werden de administratieve gegevens op een zelfde manier verwerkt en gerapporteerd voor de verschillende individuele trajecten. De administratieve gegevens omvatten onder andere informatie over het aantal deelnemers in de verschillende fasen van het traject, de socio-demografische kenmerken van de deelnemers en hun gemiddelde werkloosheidsduur voor ze doorgestroomd zijn naar een zelfstandige activiteit; de uitstroom naar werk of zelfstandige activiteit op verschillende tijdstippen na het einde van het traject. De data werden aangevuld met gegevens over de socio-demografische kenmerken van de werkzoekende op het moment dat hij of zij met zijn of haar traject is gestart. Om de uitstroom naar werk of zelfstandige activiteit in kaart te brengen werd gekeken naar de situatie van de werkzoekende/ondernemer eind september 2021. In totaal bevatten de gecombineerde data informatie over 10.042 personen die telkens (een onderdeel van) een ondernemerstraject hebben doorlopen.

Deze data werden hoofdzakelijk gebruikt bij de bespreking van de individuele maatregelen (sectie 2).

1.2.2 Administratieve data volledige populatie werkzoekenden die starten met onderneming

Om een zicht te krijgen op de volledige populatie van werkzoekenden die gestart zijn met een onderneming werden bijkomende data opgevraagd bij VDAB. Dit moet toelaten om een inschatting te maken van welke profielen vooral bereikt worden met de ondernemerstrajecten en hoe die zich verhouden tot een bredere populatie. De aangeleverde data beslaan alle werkzoekenden die in de periode 2015 tot en met 2020 gestart zijn met een zelfstandige onderneming in hoofdberoep. Deze data bevatten ook informatie over of de ondernemer al dan niet aan een traject heeft deelgenomen, volgens de gegevens die beschikbaar zijn bij VDAB⁵. Er kan in deze data geen onderscheid gemaakt worden tussen verschillende trajecten. Verder werden deze data aangevuld met gegevens over de socio-demografische kenmerken van de werkzoekende op het moment dat hij of zij met de onderneming is gestart. Er werd ook gekeken naar de meest recente situatie van de werkzoekende/ondernemer⁶.

Deze data werden door VDAB verrijkt met data afkomstig van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ). Op basis van deze data kon worden afgeleid of de ondernemer nog steeds actief was als ondernemer, of ondertussen was gestopt met zijn onderneming. De verrijking toonde aan dat er een relatief grote discrepantie is tussen de data die VDAB heeft en de registratie in het RSVZ. Van de 38.352 personen die volgens VDAB gestart waren met een onderneming bleek er bij 1329 personen een correctie van de registratie te hebben plaatsgevonden bij het RSVZ en is er nadien geen nieuwe registratie als zelfstandige meer geweest. Voor deze personen was het niet duidelijke of deze nu effectief gestart zijn als zelfstandige. Deze personen werden gelabeld als niet gestart en werden niet meegenomen in analyses. Van de overige personen waren er 25.203 die nog steeds actief waren als zelfstandige en 11.820 die reeds gestopt waren (zie tabel 1). De groep van 37.023 personen waarvoor ook in het RSVZ gegevens voorhanden waren bestond uit 36.232 personen die gestart zijn met een onderneming in hoofdbezigheid en 791 personen die als meewerkende echtgeno(o)t(e) aan de slag gingen. In de analyses werd geen onderscheid tussen beide groepen gemaakt. Werkzoekenden die een onderneming in bijkomende bezigheid startten, werden in deze oefening niet meegenomen.

⁵ Om de AC's, AZO en MWVJZ te volgen dien je via VDAB te gaan of een doorverwijzing te hebben. Voor de overige trajecten heeft VDAB geen data. Iemand kan bv. een traject 'starten' (vroegere go4business) of 'start!' volgen zonder dat VDAB hier gegevens over heeft.

⁶ Dit is de situatie op 31 oktober 2021.

Tabel 1. Type zelfstandige naar huidige status.

	Hoofdbezigheid	Meewerkende echtgenoot	Totaal
Gestopt	11599	221	11820
Zelfstandig	24633	570	25203
Niet gestart			1329

Verder bleek ook dat de geregistreerde startdatum bij VDAB regelmatig afweek van de meest recente geregistreerde startdatum bij het RSVZ. Bij 25.564 personen kwam de startmaand exact overeen. Voor nog eens 5744 personen was het verschil tussen beide geregistreerde startmomenten minder dan 4 maanden. Bij 1651 personen bleek de registratie bij RSVZ minstens een jaar na de registratie bij VDAB te hebben plaatsgevonden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat personen gestopt zijn met hun onderneming en later opnieuw heropgestart zijn. Bij 1475 personen bleek de meest recente registratie bij RSVZ minstens een jaar voor de registratie als zelfstandige door VDAB gebeurd te zijn. In sommige gevallen was dit verschil groter dan 10 jaar, wat aantoont dat er, ondanks registratie bij VDAB, geen nieuwe zelfstandige activiteit geregistreerd is bij RSVZ. Deze groep personen, die al eerder geregistreerd waren bij RSVZ bestond zowel uit personen die hun zelfstandige activiteit al hadden stopgezet als uit personen waarvoor nog geen stopzetting geregistreerd was.

Om na te gaan of het verschil in registratie tussen VDAB en RSVZ een sterke impact kon hebben op de resultaten werd de overlevingsgraad⁷ van de volledige populatie (Tabel 2) vergeleken met de overlevingsgraad van de groep personen waarvan de registratie bij VDAB en RSVZ gelijk waren (Tabel 3). Omdat we voornamelijk geïnteresseerd zijn in het effect van ondernemerstrajecten werd deze overlevingsgraad ook apart weergegeven voor de personen die, volgens de bij VDAB beschikbare gegevens, een ondernemerstraject hebben gevolgd. Hierbij moet worden opgemerkt dat VDAB niet voor alle ondernemerstrajecten data heeft. Binnen de volledige populatie zijn er dus ook personen die een ondernemerstraject hebben gevolgd, maar die hier niet als zodanig geïnterpreteerd worden. Bij het berekenen van de overlevingskans van nieuwe ondernemingen is het essentieel om rekening te houden met het moment waarop de onderneming opgestart is. We verwachten dat ondernemingen die recent zijn opgericht een hogere kans hebben om vandaag nog actief te zijn. Daarom geven we een overzicht van het aantal ondernemingen die nog steeds actief zijn naargelang het startjaar, volgens de VDAB gegevens. Uit beide tabellen blijkt dat er geen duidelijk verschil is in de overlevingsgraad tussen beide groepen. Over de gegevens in Tabel 2 kunnen we, omwille van de inconsistente registratie, niet met zekerheid stellen dat ze volledig correct zijn. Omdat we met vrij grote zekerheid kunnen zeggen dat de gegevens in Tabel 3 correct zijn, en er geen selectie-effect lijkt plaats te vinden, werd besloten om enkel met deze data verder te werken.

Uit Tabel 3 blijkt dat, zoals verwacht, de ondernemers die recent gestart zijn met hun onderneming vaker nog steeds zelfstandig zijn. Van de ondernemers die in 2015 gestart zijn, zijn er nog ongeveer 60,1% actief. Van de groep die pas in 2020 startte zijn nog ongeveer 81,3% van de ondernemers actief. Als we de volledige populatie vergelijken met de personen die, volgens de gegevens waar VDAB over beschikt, een traject hebben gevolgd zien we dat de groep die een traject heeft gevolgd vaker nog actief is als zelfstandige. De overlevingsgraad bij personen die een traject hebben gevolgd lijkt ongeveer 8,5 procentpunten hoger te liggen.

⁷ Overlevingsgraad: de verhouding tussen het aantal ondernemingen die in jaar X gestart zijn en na Y jaar nog steeds actief zijn ten opzichte van het totaal aantal initiële starters in jaar X.

Tabel 2. Overlevingsgraad in volledige aangeleverde dataset naar startjaar

Jaar	Volledige populatie			Populatie die een traject hebben gevold		
	Nog steeds zelfstandig	gestopt	% nog steeds actief	Nog steeds zelfstandig	gestopt	% nog steeds actief
2015	4044	2646	60,4%	121	56	68,4%
2016	4051	2553	61,3%	176	86	67,2%
2017	3638	2100	63,4%	152	61	71,4%
2018	4394	1984	68,9%	289	95	75,3%
2019	3900	1345	74,4%	346	59	85,4%
2020	5176	1192	81,3%	401	40	90,9%
Totaal	25203	11820		1485	397	

Tabel 3. Overlevingsgraad in groep personen waar de registratie bij VDAB en RSVZ gelijk zijn naar startjaar

Jaar	Volledige populatie			Populatie die een traject hebben gevold		
	Nog steeds zelfstandig	gestopt	% nog steeds actief	Nog steeds zelfstandig	gestopt	% nog steeds actief
2015	2788	1854	60,1%	91	41	68,9%
2016	2807	1759	61,5%	141	69	67,1%
2017	2503	1463	63,1%	128	46	73,6%
2018	3150	1418	69,0%	227	76	74,9%
2019	2509	870	74,3%	281	47	85,7%
2020	3611	832	81,3%	318	33	90,6%
Totaal	17368	8196		1186	312	

Deze data werden hoofdzakelijk gebruikt bij het bespreken van het aanmoedigings­effect van de transitiepremie (2.5.5), het verband tussen de socio-demografische kenmerken en het overleven als ondernemer (3) en als vergelijkingsbasis voor de individuele ondernemerstrajecten (2.1 tot 2.4)

1.2.3 Survey data

In hoofdstuk 4 van het rapport worden de resultaten besproken van een online bevraging bij werkzoekenden die sinds 2016 de overstap hebben gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap. Deze survey peilt hoofdzakelijk naar de redenen om (niet) deel te nemen aan ondernemerstrajecten, de ervaring en tevredenheid over ondernemerstrajecten en de opleidings- en mentoringsnaden van startende ondernemers. De bevraging werd in juni 2021 gelanceerd met hulp van VDAB die de survey uitstuurde naar een steekproef van 20.000 (ex-)ondernemers. Uiteindelijk werden 973 ingevulde enquêtes weerhouden voor verdere analyses. Gedetailleerdere informatie over deze data en hoe deze verzameld werden is te vinden in sectie 4.1.

2 INDIVIDUELE MAATREGELEN

2.1 MAAK WERK VAN JE ZAAK

2.1.1 Voorstelling Maak Werk van je Zaak

Vanuit ESF Vlaanderen werd de afgelopen jaren opeenvolgende oproepen gepubliceerd om werkzoekenden te begeleiden naar ondernemerschap (oproep 286, maatpak ondernemerschap in 2013; oproep 314, werkzoekenden naar ondernemerschap in 2015). Syntra Limburg was steeds de promotor van deze trajecten in partnerschap met de andere regionale Syntra-entiteiten. Sinds 2013 opereerde het project van Syntra Limburg onder de naam ‘Maak Werk van je Zaak’ (MWVJZ). Het project eindigde eind december 2020.

Een traject van MWVJZ had een maximale duurtijd van 12 maanden. Om te kunnen starten met MWVJZ, diende de deelnemer doorverwezen te zijn door VDAB of door geïntegreerde trajectbegeleiding (GTB). Na deze doorverwijzing volgde een intake bij MWVJZ. Tijdens het intakegesprek wordt nagegaan of het ondernemersidee kans op slagen heeft en / of de kandidaat over voldoende ondernemerscompetenties beschikt. Het resultaat van de intake is een actieplan, met de stappen op maat voor deze kandidaat tijdens de oriënteringsfase (volgende fase).

In de oriënteringsfase staat de opmaak van de haalbaarheidsstudie/het businessplan centraal. In het verleden stond het behalen van het attest bedrijfsbeheer ook centraal in deze fase⁸. Indien op het einde van de oriënteringsfase blijkt dat het ondernemingsidee van de kandidaat-ondernemer haalbaar is, stippelt deze samen met zijn adviseur de verdere stappen uit in het kader van het actieplan. De volgende stappen worden dan uitgevoerd in de begeleidingsfase. Deze fase heeft eveneens een maximale duur van zes maanden. Tijdens deze fase staan concrete acties naar de opstart centraal. Ook in deze fase kan de kandidaat-ondernemer rekenen op de ondersteuning van een adviseur.

Zowel in de oriënterings- als in de begeleidingsfase kunnen de kandidaat-ondernemers gebruik maken van bestaande kortlopende begeleidings- en opleidingsinitiatieven, aangeboden door zowel private als publieke aanbieders. Het aanbod wordt voorgesteld op een ‘menukaart’. Kandidaat-ondernemers kunnen gebruik maken van een budget van 500€ om te spenderen aan de opleidingen en workshops die zich op de menukaart bevinden.

Oorspronkelijk konden enkel werkzoekenden instromen in dit traject. Sinds 2017 konden ook kwetsbare werknemers instromen. Er werd vooropgesteld dat 20% van de bereikte werkzoekenden in de oriënteringsfase tot één van de volgende groepen diende te behoren: ouderen (50+), jongeren (>25j definitie), kortgeschoolden⁹, allochtonen¹⁰, kansarmen (geen definitie, bevraging door dienstverlener) en langdurig werklozen (1 jaar of meer). Daarnaast diende de promotor ook aandacht te hebben voor de specifieke doelgroep van gefailleerden (persoon wiens onderneming failliet was gegaan). Er werd eveneens verwacht dat 20% van de kandidaat-ondernemers, die zowel de oriënteringsfase als de begeleidingsfase hebben doorlopen, zes maanden na het beëindigen van het traject nog als zelfstandig ondernemer actief zijn. Indien men dit streefcijfer niet behaalde, had dat een impact op de ontvangen financiering voor de promotor.

De begeleiding binnen deze oproep bestond uit drie fasen: een eerste fase, een tweede oriënteringsfase en een derde begeleidingsfase. In onze database begonnen 6925 personen in de eerste fase, 4097 in de tweede fase en 2831 in de derde fase.

⁸ Sinds 1 september 2018 is het in Vlaanderen niet meer verplicht om een attest bedrijfsbeheer te bezitten alvorens te starten met ondernemen.

⁹ In deze evaluatie gebruiken we de VDAB definitie zoals gehanteerd in Arvastat om het scholingsniveau van deelnemers te bepalen. Kortgeschoold: lager onderwijs, 1ste graad secundair onderwijs, leertijd (SYNTRA), deeltijds BSO en 2de graad SO.

¹⁰ In deze evaluatie gebruiken we de VDAB definitie van allochtoon zoals gehanteerd in Arvastat. Het gaat om mensen die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen. VDAB krijgt deze gegevens uit het rijksregisternummer. Nieuwe Belgen met een vorige nationaliteit uit een niet-EU-land worden als allochtoon geregistreerd. Tweede generatie allochtonen die als Belg worden geboren worden als autochtoon geregistreerd.

2.1.2 Instroom en profiel deelnemers

De instroom in het traject MWVJZ wordt gemeten op drie niveaus: de eerste screeningsfase, de tweede oriënteringsfase en de derde begeleidingsfase. De screeningsfase is niet exclusief gekoppeld aan MWVJZ. Dit was een screening in functie van alle beschikbare ondernemerstrajecten (MWVJZ, AC, AZO). De gemiddelde duurtijd van een afgerond traject is 9,86 maanden (exclusief de screeningsfase)¹¹.

Tabel 4 geeft een overzicht van het profiel van de deelnemers aan de drie fases naar socio-demografische kenmerken¹². Bij wijze van vergelijking zijn ook VDAB-gegevens opgenomen van de werkzoekendepopulatie die sinds 2015 de overstap hebben gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap en socio-demografische kenmerken van niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) in 2018. Ten slotte geven we ook de instroomcijfers aan de screeningsfase tijdens de periode van de opstart van MWVJZ in oktober 2013 tot en met juli 2014¹³. Deze cijfers laten ons toe om inzicht te krijgen in de instroom van het traject doorheen de verschillende fasen en in welke mate de eigenlijke instroom overeenkomt met de vooropgestelde doelgroep voor dit traject. Ten slotte laten deze cijfers toe om de deelnemers aan MWVJZ te vergelijken met de groep werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap.

De cijfers uit Tabel 4 tonen aan dat 60% van de mensen die hebben deelgenomen aan de screeningsfase doorstromen naar de oriënteringsfase. Uiteindelijk stroomt iets meer dan vier op tien deelnemers aan de screeningsfase door naar de begeleidingsfase. Na de screeningsfase kon een deelnemer ervoor kiezen om deel te nemen aan MWVJZ of kon deze kiezen voor een traject bij een AC. 20% (n=1387) van de deelnemers aan de screeningsfase zijn doorgestroomd naar een AC.

MWVJZ trekt iets meer vrouwen aan dan mannen, waar ze 55% van de deelnemers aan de screeningsfase uitmaken. Als we kijken naar de begeleidingsfase, dan ligt hun aandeel nog iets hoger. Vrouwen stromen iets vaker door naar de begeleidingsfase dan mannen. MWVJZ bereikt ook substantieel meer vrouwen dan het geval was in de beginfase (oktober 2013 – juli 2014) van het traject. Uit de evaluatiestudie van Idea consult kwam naar voor dat 48% van de deelnemers aan de eerste screeningsfase vrouw waren¹⁴. Verder zien we dat 17% van de deelnemers aan de screeningsfase jonger is dan 30 jaar, 36% van de deelnemers aan de eerste fase zijn dertigers, 28% zijn veertigers, terwijl 18% ouder is dan 50 jaar. Er zijn geen grote verschillen tussen de leeftijdscategorieën in de doorstroom naar de begeleidingsfase. Veertigplussers en vijftigplussers stromen iets vaker door naar de begeleidingsfase. Als we vergelijken met het bereik in de opstartfase van het traject, dan valt op dat nu minder jongeren (<30 jaar) worden bereikt (17% vs. 21,%). Terwijl het bereik bij 50+ dan weer is gestegen (18% vs. 14%).

Wat betreft opleidingsniveau zien we dat hooggeschoolden het sterkst vertegenwoordigd zijn. 48% van de deelnemers is hooggeschoold, 35% is middengespoold en 17% is kortgeschoold¹⁵. In vergelijking met de opstartfase is het bereik van kortgeschoolden en middengespoolden afgenomen ten voordele van hooggeschoolden. Verder is de grootste instroom te merken in Antwerpen, met 24% van de deelnemers aan de screeningsfase, gevolgd door Limburg en West-Vlaanderen met 21%. De instroom ligt het laagst in Vlaams-Brabant met 16%. Als we kijken naar de doorstroom naar de begeleidingsfase dan valt op dat de doorstroom opvallend hoger ligt in de provincies Antwerpen en Limburg. De doorstroom naar de begeleidingsfase ligt het laagst in West-Vlaanderen. Gemiddeld 9% van de deelnemers aan de screeningsfase heeft een arbeidshandicap. Het aandeel van mensen met een arbeidshandicap daalt licht in de begeleidingsfase. Het bereik van mensen met een arbeidshandicap is ook gestegen tegenover de opstartfase

¹¹ 3 personen die, volgens de geregistreerde data, de oriënteringsfase hebben opgestart na het afronden van de begeleidingsfase werden niet meegenomen in deze berekening.

¹² De socio-demografische variabelen zijn gemeten aan de start van de trajectfase. Voor sommige variabelen blijven de waarden constant over de gehele trajectperiode (bv. gender, migratieachtergrond), voor bepaalde variabelen kunnen de waarden veranderen doorheen het traject (bv. leeftijd, provincie, arbeidshandicap, kennis van het Nederlands en opleidingsniveau).

¹³ Zie: IDEA consult (2014). Maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap, pp. 94.

¹⁴ Zie: IDEA consult (2014). Maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap, pp. 94.

¹⁵ VDAB registreert het studieniveau van kortgeschoolden als mensen met een diploma lager onderwijs of 1ste graad van het secundair onderwijs, leertijd, deeltijds beroeps secundair onderwijs en 2de graad secundair onderwijs. Middengespoold zijn mensen met een diploma 3de graad secundair onderwijs (algemeen vormend, technisch en kunst) en 3de en 4de graad secundair beroeps. Hooggeschoold zijn mensen met een diploma grauaat – hoger beroepsonderwijs, professionele bachelor, academische bachelor en master (Zie Arvastat).

(9% vs. 7%). trajectbegeleiding) wel een positieve impact op de instroom van werkzoekenden met een arbeidshandicap binnen MWVJZ. GTB begeleidt werkzoekenden met een arbeidshandicap (terug) naar de arbeidsmarkt.

Tabel 4. Overzicht instromende deelnemers MWVJZ, 2015- 2020

	Screenings- fase	Oriënterings- fase	Begeleidings- fase	Screenings- fase 2013- 2014****	NWWZ gestart met ondernemer- schap*	NWWZ (in 2018)**
Geslacht						
Man	45,0%	48%	43,3%	51,9%	61,5%	52,8%
Vrouw	54,9%	51,9%	56,7%	48,1%	38,5%	47,2%
leeftijd						
< 25 jaar	5,3%	5%	4,8%	21,3%	23,2%	17,1%
25 - 29 jaar	11,7%	12,5%	11,6%		17,5%	13,3%
30 - 34 jaar	17,5%	16,9%	17%	35,5%	14,6%	11,7%
35 -39 jaar	18,9%	17,6%	17,9%		13,0%	10,8%
40 - 44 jaar	14,2%	14,4%	15,2%	28,9%	10,6%	27,1%
45 - 49 jaar	14,0%	14,5%	14,8%		9,6%	8,9%
50 - 54 jaar	11,4%	11,3%	11,1%	14,4%	6,8%	9%
55 - 59 jaar	5,8%	6,3%	6,3%		4,0%	12,3%
60 jaar en +	1,3%	1,4%	1,4%		0,8%	7,6%
Opleidings- niveau						
Kortgeschoold	16,7%	16,6%	14,6%	20,9%	26,6%	45,1%
Middengeschoold	35,4%	36,8%	36,5%	39,3%	35,6%	35,9%
Hooggeschoold	47,9%	46,5%	49%	39,8%	37,8%	19%
Provincie						
Antwerpen	23,8%	26,7%	28,3%	20,4%	33,1%	34,7%
Brussel	0,1%	,0%	0%			
Buiten Bru/Vlaanderen	0,1%	,0%	0%			
Limburg	20,6%	22,7%	23,8%	28,2%	13,4%	13,5%
Oost-Vlaanderen	18,1%	16,3%	19,7%	17,2%	22,7%	22,8%
Vlaams-Brabant	16,4%	14,6%	14,4%	16,6%	16,8%	14,5%
West-Vlaanderen	20,9%	19,6%	13,7%	17,7%	13,9%	14,5%
Arbeids-handicap						
arbeidshandicap	9,2%	9,1%	8,2%	7,4%	3,6%	20,1%***
Geen arbeidshandicap	90,8%	90,9%	91,8%	92,6%	96,4%	79,9%
Weinig kennis NL						
Ja	1,4%	0,8%	0,7%		11,5%	16,8%
nee	98,6%	99,2%	99,3%		88,5%	83,2%
Geboorte-land						
België	82,2%	82,9%	84,3%		72,6%	
Nederland	4,3%	4,8%	4,7%		2,1%	
Duitsland	0,8%	0,8%	0,8%		0,5%	
Marokko	1,0%	0,8%	0,6%		2,4%	
Bulgarije	0,2%	0,2%	0,1%		1,4%	
Turkije	0,6%	0,5%	0,4%		3,4%	
Frankrijk	0,4%	0,4%	0,4%		0,5%	
Andere					17,1%	
Migratie- achtergrond						
Ja	11,2%	9,9%	8%		22,6%	28,7%
nee	88,8%	90%	92%		77,4%	71,3%
Kansarm						
ja	-	18,3%				

Totaal (n)	6925	4097 ^a	2831		25.564	212.959
*volledige populatie niet-werkende werkzoekenden die gestart zijn met ondernemerschap sinds 2015; ** volledige populatie niet-werkende werkzoekenden in 2018; *** arbeidsbeperking, **** Resultaten evaluatiestudie Idea consult in opdracht van Vlaamse overheid: IDEA consult (2014). Maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap, pp. 94. ^a Vanaf 2015 zijn 4097 mensen ingestroomd in de oriënteringsfase (waarvan n=23 zijn ingestroomd in de screeningsfase voor 2015), 240 deelnemers aan de oriënteringsfase hebben geen screeningsfase gevolgd.						

Deelnemers aan MWVJZ hebben over het algemeen een goede kennis van het Nederlands. Iets meer dan 1% van de deelnemers aan de screeningsfase heeft weinig kennis van het Nederlands. Dit staat in sterk contrast met het aandeel werkzoekenden dat de overstap heeft gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap zonder goede kennis van het Nederlands (12% vs. 1%). Gemiddeld 82% van de deelnemers aan de screeningsfase is geboren in België. Deze groep stroomt ook iets vaker door naar de begeleidingsfase in het traject in vergelijking met mensen die niet geboren zijn in België. Het traject MWVJZ trekt ook substantieel meer werkzoekenden aan geboren in België in vergelijking met het aandeel in de werkzoekenden populatie die zijn overgestapt naar zelfstandig ondernemerschap (82% vs. 71%). Gemiddeld 11% van de instromers in de screeningsfase hebben een migratieachtergrond (vs. 28% voor totale populatie niet-werkende werkzoekenden in 2018)¹⁶. Deze groep stroomt ook relatief minder vaak door naar de begeleidingsfase dan deelnemers zonder migratieachtergrond.

¹⁶ VDAB registreert migratieachtergrond op basis van de huidige en de vorige nationaliteit. Allochtone werkzoekenden worden statistisch gedefinieerd als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen + Verenigd Koninkrijk. VDAB krijgt deze gegevens uit het Rijksregister. Hierdoor kunnen nieuwe Belgen met een vorige nationaliteit uit een niet-EU-land als "allochtoon" gedetecteerd worden (zie: [Arvastat \(vdab.be\)](http://Arvastat.vdab.be)).

Tabel 5 geeft een overzicht van de gemiddelde werkloosheidsduur voor de deelnemers aan de verschillende fasen van het traject op het moment van instroom. De werkloosheidsduur wordt enkel weergegeven voor de deelnemers die bij instroom niet-werkend werkzoekend waren. Vanaf 2017 konden ook kwetsbare werknemers deelnemen aan MWVJZ, voor onderstaande tabel werden deze deelnemers buiten beschouwing gelaten. Bij wijze van vergelijking worden ook de gegevens weergegeven voor de deelnemers aan de screeningsfase van MWVJZ tijdens de opstartfase in 2013 -2014 en de gemiddelde werkloosheidsduur van niet-werkende werkzoekenden in 2018. Van de instroom in de screeningsfase was ongeveer 28% werkzoekend voor minder dan 6 maanden, 27% voor een periode tussen 6 en 12 maanden. Ongeveer 27% van de niet-werkende werkzoekende deelnemers was werkzoekend tussen 1 en 2 jaar. 13 % van deelnemers was werkzoekend tussen 2 en 5 jaar en een kleine 5% van de deelnemers was werkzoekend voor een periode langer dan 5 jaar. Ongeveer 56% van de instromers in de screeningsfase is minder dan 1 jaar werkzoekend. In de beginfase van het traject lag het bereik van deze groep nog een stuk hoger, waarbij toen 65% van de deelnemers aan de screeningsfase werkzoekend was voor minder dan 1 jaar. Het bereik van langdurig werklozen ligt nu substantieel hoger dan in de beginfase. Verder valt op dat de doorstroom naar de begeleidingsfase het hoogst is bij werkzoekenden die minder dan een jaar werkzoekend waren, waarbij zij in de screeningsfase maar liefst 67% van de deelnemers uitmaken.

Tabel 5. Overzicht gemiddelde werkloosheidsduur van niet-werkende werkzoekende deelnemers MWVJZ, 2015 - 2021

werkloosheidsduur	screenings fase	Oriëntering sfase	begeleidingsfase	screeningsfase 2013 – 2014*	niet-werkende werkzoekenden (in 2018)*
-3 maand	13,9%	14,8%	21,8%	35,7%	20,5%
3 maand -6 maand	14,4%	18,6%	22,6%		12,8%
6 maand -1 jaar	27,5%	26,7%	22,5%	28,9%	16,8%
1 jaar -2 jaar	26,6%	23,5%	18,7%	35,5%	17,3%
2 jaar -5 jaar	12,9%	11,9%	11,1%		18,8%
+5 jaar en +	4,6%	4,4%	3,4%		13,9%
Totaal (n)	5537	3541	2565	781	212.959
Opmerkingen: * Resultaten evaluatiestudie Idea consult in opdracht van Vlaamse overheid: IDEA consult (2014). Maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap, pp. 94.** volledige populatie niet-werkende werkzoekenden in 2018					

Als streefcijfer voor het bereik van MWVJZ werd vooropgesteld dat 20% van de bereikte werkzoekenden in de oriënteringsfase tot één van de volgende groepen diende te behoren: ouderen (50+), jongeren, kortgeschoolden, allochtonen, kansarmen en langdurig werklozen. Als we het bereik van instromende doelgroepen voor de oriënteringsfase bekijken, dan zien we dat maar liefst 66% van de deelnemers die gestart zijn met de oriënteringsfase behoren tot één van bovenvermelde doelgroepen (met uitzonder de groep kansarmen¹⁷). Het hoge aandeel personen uit een doelgroep is grotendeels te wijten aan het grote bereik van langdurig werklozen, met een aandeel van 40% in de oriënteringsfase.

Hieronder gaan we dieper in op vroegtijdig uitval uit het traject. Hiervoor maken we een onderscheid tussen deelnemers die het traject vroegtijdig hebben stopgezet (in de oriënteringsfase of de begeleidingsfase) en deelnemers die het volledige traject hebben doorlopen. Dit laat ons toe om te bekijken of bepaalde deelnemersgroepen vaker vroegtijdig uitstromen. In Tabel 6 geven we een overzicht van de profielgegevens van deelnemers die gestart zijn met de oriënteringsfase en in de loop van het traject vroegtijdig zijn uitgestroomd en deelnemers die het volledige traject hebben afgewerkt. Voor het overzicht van de profielgegevens gebruiken we de socio-demografische situatie van de deelnemers bij instroom in de oriënteringsfase.

Als we kijken naar de genderverhoudingen dan zien we dat mannelijke deelnemers relatief vaker vroegtijdig hun traject stopzetten. Mannen vertegenwoordigen 49% van de deelnemers die hun traject hebben stopgezet en 43% van de deelnemers die hun traject hebben voltooid. Naar leeftijd zien we dat deelnemers jonger dan 25 jaar relatief vaker hun traject stopzetten. Op basis van het scholingsniveau zijn er ook grote verschillen. Kortgeschoolden zetten relatief vaker hun traject stop (21% tegenover 14% van de afgeronde trajecten). Hooggeschoolden voltooien dan weer relatief vaker hun traject. Op basis van de provincie zijn er ook een aantal opmerkelijke verschillen tussen de deelnemers die hun traject hebben stopgezet en diegenen die hun traject hebben voltooid. In West-Vlaanderen hebben relatief meer deelnemers hun traject stopgezet (29% tegenover 12% voor voltooide trajecten). In de provincies Oost-Vlaanderen, Limburg en in mindere mate Vlaams-Brabant voltooien mensen relatief vaker hun traject. Bij de deelnemers met een arbeidshandicap zien we dat zij ook relatief iets vaker hun traject stopzetten (11% tegenover 8% voor afgeronde trajecten). Deelnemers met een migratieachtergrond zetten ook relatief vaker hun traject stop (14% tegenover 8% voor afgeronde trajecten). Bij deelnemers die geboren zijn in een ander land dan België zien we eenzelfde effect. Er zijn relatief meer mensen die geboren zijn in een ander land in de groep met de stopgezette trajecten (22%) dan in de groep die hun traject volledig heeft afgerond (14%). Verder zien we ook dat langdurig werklozen relatief vaker hun traject afronden. Deelnemers die minder dan een jaar werkzoekend zijn zetten dan weer

¹⁷ Voor de berekening van het aandeel doelgroepen werd geen rekening gehouden met het aandeel kansarme deelnemers omdat wij niet beschikten over de nodige administratieve gegevens om deze groep in kaart te brengen.

vaker hun traject stop. Tenslotte tonen de resultaten aan dat kwetsbare werknemers vaker hun traject afronden, waarbij niet-werkende werkzoekenden relatief vaker hun traject stopzetten¹⁸. Deelnemers uit de verschillende doelgroepen doorlopen minder vaak het volledige traject, een uitzondering hier zijn de 50-plussers.

---

¹⁸ Kwetsbare werknemers werden gecodeerd als men bij instroom in de oriënteringsfase onder één van volgende werkzoekendecategorieën werd ingedeeld: (1) werknemer in opzegtermijn of met verbrekingsvergoeding, (2) afschrijving wegens werk, (3) deeltijds werkende werkzoekende met uitkering, (4) deeltijds werkende werkzoekende tijdens wachttijd, (5) uitzendkracht op regelmatige basis, (6) deeltijds/ voltijds werkende vrij ingeschreven werkzoekende. Deze codering werd opgesteld in het kader van deze evaluatie.

Tabel 6. Profielgegevens van deelnemers aan MWVJZ naar stopzetting of voltooiing van het traject

	Traject stopgezet	Traject voltooid
Geslacht		
Man	48,7%	43,3%
Vrouw	51,2%	56,7%
leeftijd		
< 25 jaar	6,5%	3,9%
25 - 49 jaar	75,3%	77,2%
50 jaar en +	18,2%	18,9%
Opleidingsniveau		
Kortgeschoold	20,9%	14,1%
Middengeschoold	38,1%	36,1%
Hooggeschoold	41%	49,7%
Provincie		
Antwerpen	27%	26,4%
Buiten Bru/Vlaanderen	0,1%	0%
Limburg	19%	26,1%
Oost-Vlaanderen	10,6%	20,8%
Vlaams-Brabant	14%	14,9%
West-Vlaanderen	29,4%	11,8%
Arbeidshandicap		
arbeidshandicap	11,3%	8%
Geen arbeidshandicap	88,7%	92%
Weinig kennis Nederlands		
Ja	1,1%	0,6%
nee	98,9%	99,4%
Geboorteland		
België	78,1%	85,7%
Ander land	21,9%	14,3%
Migratieachtergrond		
Ja	13,9%	7,6%
nee	86,1%	92,3%
Werkloosheidsduur		
-3 maand	20,2%	10,6%
3 maand -6 maand	18,9%	18,1%
6 maand -1 jaar	23,5%	29,3%
1 jaar -2 jaar	20,6%	25,7%
2 jaar -5 jaar	11,7%	12,4%
+5 jaar en +	5,2%	3,9%
Totaal (n) werkloosheidsduur	1472	1953
Kwetsbare werknemer		
Ja	6,5%	16,9%
nee	93,5%	83,1%
Totaal (n)	1582	2377

Opmerkingen: Deelnemers aan de begeleidingsfase die niet aan de oriënteringsfase hebben deelgenomen (n=108) zijn niet mee opgenomen: 15 deelnemers die traject vroegtijdig zijn gestopt, 93 deelnemers die het traject hebben afgerond. Inconsistentie in administratieve gegevens: 11 mensen die bezig zijn met oriënteringsfase hebben de begeleidingsfase volledig uitgevoerd en 9 mensen die de oriënteringsfase vroegtijdig hebben stopgezet hebben de begeleidingsfase volledig uitgevoerd. We nemen aan dat dit een fout is in de registratie van de oriënteringsfase. In de analyses beschouwen we deze groep als deelnemers die het volledige traject hebben afgerond.

2.1.3 Uitstroom naar werk of zelfstandigheid en overlevingsgraad

Tabel 7 geeft een overzicht van de huidige toestand van de deelnemers aan de oriënteringsfase (fase 2) en de begeleidingsfase (fase 3) van het ondernemerstraject MWVJZ naar instromingsjaar aan de oriënteringsfase. Gemiddeld 22% van de instromers in de oriënteringsfase zijn vroegtijdig gestopt, 76% van de deelnemers heeft deze fase volledig doorlopen. We nemen aan dat de deelnemers die zijn ingestroomd in 2017, 2018 en 2019 en nog staan geregistreerd als bezig aan het traject administratief niet correct zijn afgesloten.

Tabel 7. Overzicht huidige toestand deelnemers MWVJZ naar instroomjaar

Start-jaar	oriënteringsfase					begeleidingsfase*				
	vroegtijdig gestopt	afgerond	nog bezig	aan-gevraagd	totaal	vroegtijdig gestopt	afgerond	nog bezig	Aan-gevraagd	totaal
2015	22,2%	77,8%	0%	0%	198	8,3%	91,7%	0%	0%	133
2016	20%	80%	0%	0%	640	15,7%	84,3%	0%	0%	453
2017	22,1%	77,9%	0%	0%	852	12,3%	84,3%	3,4%	0%	593
2018	24,6%	74%	1,4%	0%	1005	8,7%	88,8%	2,5%	0%	635
2019	23,4%	71,1%	5,5%	0%	913	8,8%	87,5%	3,8%	0%	582
2020	17,5%	78,1%	4,1%	0,2%	485	4,7%	93,2%	1,9%	0,3%	322
Totaal	906	3106	84	1	4097	276	2377	64	1	2718

Opmerking: deelnemers aan de begeleidingsfase die niet aan de oriënteringsfase hebben deelgenomen (n=113) zijn niet mee opgenomen: 15 deelnemers die traject vroegtijdig zijn gestopt, 93 deelnemers die het traject hebben afgerond en 5 deelnemers die bezig zijn aan het traject.

Uitstroom wordt in deze evaluatieoefening breed gedefinieerd. We kijken zowel naar de transitie van werkloosheid naar zelfstandig ondernemerschap als naar de transitie van werkloosheid naar werk. In Tabel 8 geven we een overzicht van de uitstroomresultaten van deelnemers aan het traject MWVJZ, zes maanden na beëindiging van hun traject. Daarbij vergelijken we de deelnemers die enkel hebben deelgenomen aan de oriënteringsfase (fase 2) en deelnemers die zowel de oriënteringsfase (fase 2) als de begeleidingsfase (fase 3) hebben doorlopen. Voor de uitstroomgegevens maken we verder ook een onderscheid tussen deelnemers die de trajectfase vroegtijdig hebben stopgezet en deelnemers die de activiteit hebben afgerond. Verder maken we een onderscheid naar de uitstroomresultaten van kwetsbare werknemers en niet-werkende werkzoekenden. De resultaten tonen aan dat iets meer dan één op tien niet-werkende werkzoekende deelnemers die enkel de oriënteringsfase hebben doorlopen na 6 maanden zijn uitgestroomd naar een zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid, 14% is uitgestroomd naar een zelfstandige activiteit in bijberoep. Op basis van de beschikbare data kunnen we niet achterhalen wat deelnemers die zijn uitgestroomd naar een zelfstandige activiteit in bijberoep daarnaast nog doen. Mogelijk zijn zij in loondienst, het is weliswaar ook mogelijk dat zij nog werkzoekend zijn. Iets minder dan drie op tien niet-werkende werkzoekende deelnemers die gestopt zijn na de oriënteringsfase is binnen de 6 maanden uitgestroomd naar werk in loondienst. Iets minder vier op tien deelnemers die na de oriënteringsfase het traject hebben gestopt zijn na 6 maanden nog steeds werkzoekend. Samengevat, iets meer dan de helft van de niet-werkende werkzoekende deelnemers die het traject vroegtijdig hebben stopgezet tijdens of na afronding van de oriënteringsfase zijn uitgestroomd naar werk of een zelfstandige activiteit. Als we kijken naar verschillen tussen niet-werkende werkzoekende deelnemers die de oriënteringsfase (fase 2) vroegtijdig hebben stopgezet en diegenen die zijn uitgestroomd na afronding van het oriënteringstraject dan zien we vooral grote verschillen in de uitstroom naar zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid en de uitstroom naar betaald werk in loonverband. Deelnemers die zijn uitgestroomd na voltooiing van de oriënteringsfase stromen ruim vier keer zo vaak uit naar een zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid dan de deelnemers die de activiteit vroegtijdig hebben stopgezet. Die laatste groep stroomt dan weer vaker uit naar betaald werk in loondienst, in vergelijking met diegenen die zijn uitgestroomd na afwerking van de oriënteringsfase.

Voor de niet-werkende werkzoekende deelnemers die hebben deelgenomen aan de begeleidingsfase (fase 3) ligt de uitstroom naar werk of zelfstandige activiteit nog hoger: 64%. 37% van de niet-werkende werkzoekende deelnemers die hebben deelgenomen aan de begeleidingsfase zijn na 6 maanden uitgestroomd

naar een zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid. 18% is na 6 maanden uitgestroomd naar een zelfstandige activiteit in bijberoep. Het aandeel niet-werkende werkzoekende deelnemers dat is uitgestroomd naar werk in loondienst (9%) ligt opvallend lager dan bij de deelnemers die hun traject hebben beëindigd na de oriënteringsfase (29%). De uitstroomgegevens geven verder ook grote verschillen weer tussen niet-werkende werkzoekenden die de begeleidingsfase vroegtijdig hebben stopgezet en diegenen die het volledige traject hebben afgerond. Zo stroomt gemiddeld 40% van de niet-werkende werkzoekende deelnemers die het volledige traject hebben afgerond door naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep. De uitstroom naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep is het hoogst voor deze groep deelnemers. Dat is maar liefst 6 keer zo vaak als de uitstroom bij niet-werkende werkzoekenden die de begeleidingsfase vroegtijdig hebben stopgezet. Iets minder dan twee op tien niet-werkende werkzoekende deelnemers stroomt door naar een zelfstandige activiteit in bijberoep. Hiermee wordt ruimschoots het streefcijfer behaald waarbij werd vooropgesteld dat 20% van de kandidaat-ondernemers die zowel de oriënteringsfase als de begeleidingsfase hebben doorlopen, zes maanden na beëindiging van het traject actief is als zelfstandig ondernemer.

Uitstroom naar betaald werk in loondienst ligt dan weer het hoogst bij niet-werkende werkzoekenden die het traject vroegtijdig hebben stopgezet. Dit wijst mogelijks op de reden van stopzetting, waarbij de meerderheid het traject heeft stopgezet omwille van positieve redenen (uitstroom naar werk in loondienst of in mindere mate opstart van zelfstandige activiteit).

Als we kijken naar de uitstroomgegevens bij kwetsbare werknemers dan valt op dat de uitstroom naar zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid substantieel hoger ligt dan voor de niet-werkende werkzoekende deelnemers. Kwetsbare werknemers die enkel hebben deelgenomen aan de oriënteringsfase stromen meer dan twee keer zo vaak uit naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep dan niet-werkende werkzoekende deelnemers. De verschillen voor uitstroom naar een zelfstandige activiteit in bijberoep en loondienst zijn minder groot, maar ook hier scoren de kwetsbare werknemers beter. Ook voor de deelnemers die hebben deelgenomen aan de begeleidingsfase zien we dat kwetsbare werknemers vaker uitstromen naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep, in vergelijking met de niet-werkende werkzoekende deelnemers. Maar liefst 60% van de kwetsbare werknemers die heeft deelgenomen aan de begeleidingsfase is binnen de 6 maanden gestart met een zelfstandige activiteit in hoofdberoep. Kwetsbare werknemers die aan de begeleidingsfase hebben deelgenomen stromen dan weer iets minder vaak door naar een zelfstandige activiteit in bijberoep of loondienst, in vergelijking met niet-werkende werkzoekende deelnemers.

Tabel 8. Uitstroom van deelnemers aan MWVJZ na 6 maanden, 2015 -2020

	Niet-werkende werkzoekenden*					
	Oriënteringsfase			Oriënteringsfase + Begeleidingsfase		
	stopgezet	uitgevoerd	Totaal	stopgezet	uitgevoerd	Totaal
Zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid	5,3% (42)	23,2% (86)	11% (128)	7% (16)	40,4% (754)	36,7% (770)
Zelfstandige activiteit in bijkomende bezigheid	14,2% (113)	14% (52)	14,2% (165)	14,9% (34)	18,9% (353)	18,5% (387)
Loondienst zonder zelfstandige activiteit	32,3% (256)	21% (78)	28,7% (334)	22,5% (51)	7,2% (134)	8,8% (185)
Werkzoekend	40% (317)	35,6% (132)	38,6% (449)	42,5% (97)	31,3% (585)	32,5% (682)
Andere	8,2% (65)	6,2% (23)	7,6% (88)	14% (32)	2,2% (42)	3,5% (74)
Totaal	793	371	1164	228	1868	2096
	Kwetsbare werknemers*					
	Oriënteringsfase			Oriënteringsfase + Begeleidingsfase		
	stopgezet	uitgevoerd	Totaal	stopgezet	uitgevoerd	Totaal
Zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid	8,9% (4)	52,2% (12)	23,5% (16)	21,7% (5)	62,5% (218)	59,9% (223)
Zelfstandige activiteit in bijkomende bezigheid	26,7% (12)	13% (3)	22,1% (15)	4,3% (1)	14,9% (52)	14,2% (53)
Loondienst zonder zelfstandige activiteit	42,2% (19)	17,4% (4)	33,8% (23)	47,8% (11)	5,7% (20)	8,3% (31)
Werkzoekend	20% (9)	17,4% (4)	19,1% (13)	26,1% (6)	16,3% (57)	16,9% (63)
Andere	2,2% (1)	(0)	1,5% (1)	(0)	0,6% (2)	0,5% (2)
Totaal	45	23	(68)	23	349	372

Opmerking: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten.
*Werkzoekencategorie (niet-werkende werkzoekende vs. Kwetsbare werknemer) bij instroom in de oriënteringsfase.

Tabel 9 geeft de uitstroomgegevens weer voor alle deelnemers aan de begeleidingsfase naar instroomjaar in de oriënteringsfase, ongeacht of zij het volledige traject hebben doorlopen of de activiteit vroegtijdig hebben stopgezet. Als we de uitstroomcijfers per instroomjaar bekijken, dan valt op dat er een sterke breuk is in de uitstroomcijfers vanaf 2019, met een sterke daling in het aandeel instromers naar een zelfstandige activiteit of betaald werk. Iets meer dan vier op tien deelnemers die zijn ingestroomd in 2019 is na zes maanden van afronding of stopzetting van het traject nog werkzoekend, de jaren ervoor was dit gemiddeld 14%. Deze trendbreuk in de uitstroomgegevens is hoogstwaarschijnlijk te wijten aan de Covid-19 crisis.

Tabel 9. Uitstroom na 6 maanden van NWWZ en kwetsbare werknemers die hebben deelgenomen aan de begeleidingsfase van MWVJZ naar instroomjaar, 2015 – 2019

	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal
zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid	47,2% (60)	46,6% (193)	55,3% (229)	53,3% (311)	37,8% (194)	45,4% (987)
zelfstandige activiteit in bijkomende bezigheid	20,5% (26)	23,7% (98)	31,6% (131)	21,8% (127)	11,9% (61)	20,4% (443)
Loondienst zonder zelfstandige activiteit	12,6% (16)	12,6% (52)	14,1% (76)	8,9% (52)	3,9% (20)	9,9% (216)
Werkzoekend	16,5% (21)	13,5% (56)	15,1% (81)	13% (76)	44,6% (229)	21,3% (463)
Andere	3,1% (4)	3,6% (15)	5,6% (30)	2,9% (17)	1,8% (9)	3,4% (75)
Totaal	127	414	538	583	513	2175

Opmerking: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten.

Tabel 10 en Tabel 11 geven de uitstroomgegevens weer voor niet-werkende werkzoekende deelnemers, maar dan specifiek voor de doelgroepen jongeren (< 25 jaar), 50-plussers, deelnemers met een migratieachtergrond, langdurig werklozen en kortgeschoolden. De doelgroepen zijn bepaald op basis van de socio-demografische situatie van deelnemers bij instroom in de oriënteringsfase. Bovenop de specifieke doelgroepen voor dit traject hebben we ook de uitstroomgegevens in kaart gebracht voor de deelnemers met een arbeidshandicap. Uit een vergelijking van de uitstroom bij de doelgroepen en de totale groep niet-werkende werkzoekende deelnemers komt naar voren dat voor jongeren (<25 jaar), kortgeschoolden en 50-plussers, die het volledige traject hebben afgerond, het aandeel dat uitstroomt naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep hoger ligt dan het algemene gemiddelde. Iets meer dan de helft van de jongere niet-werkende werkzoekenden stroomde na 6 maanden uit naar een zelfstandige bezigheid in hoofdberoep. Bij kortgeschoolde niet-werkende werkzoekenden ligt het aandeel op 46%, bij niet-werkende werkzoekende 50-plussers is dit 44%. De uitstroom naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep bij langdurig werklozen is ongeveer gelijk aan het gemiddelde (40%). Niet-werkende werkzoekenden met een migratieachtergrond en arbeidshandicap stromen het minste vaak uit naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep, maar de deelnemers met een migratieachtergrond stromen dan weer het vaakst uit naar betaald werk in loondienst (resp. 13% vs. 9% voor gemiddelde niet-werkende werkzoekende deelnemers). Ook jongere niet-werkende werkzoekende deelnemers stromen meer dan gemiddeld uit naar betaald werk. Verder tonen de resultaten aan dat alle doelgroepen vaker uitstromen naar een zelfstandige activiteit in bijberoep dan het algemene gemiddelde voor niet-werkende werkzoekende deelnemers (19%). Vooral de niet-werkende werkzoekende deelnemers met een arbeidshandicap en de 50-plussers scoren hoog op de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in bijberoep, resp. 34% en 27%. Daarmee vormen de deelnemers met een arbeidshandicap de groep die het hoogste scoort op de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in bijberoep. Deelnemers met een arbeidshandicap scoren dan weer het minste vaak uit naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep (32%). Niet-werkende werkzoekende met een arbeidshandicap zijn vooral gebaat bij deze begeleiding voor de uitstroom naar een zelfstandige bezigheid in bijberoep. De uitstroomgegevens geven verder ook weer dat de werkloosheidsgraad bij alle niet-werkende werkzoekende kansengroepen na zes maanden afronding van het traject lager ligt dan het algemene gemiddelde bij niet-werkende werkzoekenden (32,5%). Vooral jongere niet-werkende werkzoekenden en mensen met een arbeidshandicap hebben de laagste werkloosheidsgraad 6 maanden na afronding van het traject (resp. 15% en 19%).

Algemeen kunnen we stellen dat de activeringsgraad van niet-werkende werkzoekenden die tot de doelgroepen behoorden die het volledige traject hebben afgerond hoger ligt dan voor de gemiddelde niet-werkende werkzoekende deelnemers. Als personen uit de doelgroep de begeleidingsfase hebben afgerond stromen ze vaker uit naar werk, zij het in loondienst of naar een zelfstandige activiteit in hoofd- of bijberoep,

dan de gemiddelde deelnemer (zie Figuur 2). Wanneer de niet-werkende werkzoekende kansengroepen het MWVJZ-traject vroegtijdig hebben stopgezet dan ligt de uitstroom naar werk algemeen lager dan voor de gemiddelde niet-werkende werkzoekende deelnemer. Dit toont het belang aan voor personen die tot de doelgroep behoren om het volledige traject te doorlopen. Een uitzondering hierop zijn de kortgeschoolde niet-werkende werkzoekenden, ook deze groep heeft een hogere activeringsgraad dan de gemiddelde deelnemer na vroegtijdige stopzetting van de begeleidingsfase en na stopzetting van het traject na de oriënteringsfase. Ook jongeren die reeds tijdens de oriënteringsfase hun traject stopzetten stromen iets vaker dan gemiddeld uit naar werk.

Tabel 10. Uitstroom van doelgroepen bij niet-werkende werkzoekenden aan MWVJZ na 6 maanden, 2015 – 2019

	50 jaar en ouder				Jonger dan 25 jaar				migratieachtergrond			
	oriënteringsfase		oriënterings- + begeleidingsfase		oriënteringsfase		oriënteringsfase + begeleidingsfase		oriënteringsfase		oriënterings- + begeleidingsfase	
	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.
zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid	5,4% (7)	17% (9)	4,4% (2)	44% (132)	10,9% (6)	35,3% (6)	(0)	50,8% (31)	1,8% (2)	26,3% (10)	6,9% (2)	36,3% (45)
zelfstandige activiteit in bijkomende bezigheid	17% (22)	15,1% (8)	17,8% (8)	27% (54)	10,9% (6)	5,9% (1)	20% (3)	19,7% (12)	15,9% (18)	7,9% (3)	17,2% (5)	20,2% (25)
loondienst zonder zelfstandige activiteit	20,9% (27)	20,8% (11)	15,6% (7)	7,7% (23)	36,4% (20)	29,4% (5)	33,3% (5)	11,5% (7)	31,9% (36)	26,3% (10)	13,8% (4)	12,9% (16)
werkzoekend	50,4% (65)	39,6% (21)	48,9% (22)	25,3% (75)	38,2% (22)	17,6% (3)	40% (6)	14,8% (9)	36,3% (41)	36,8% (14)	55,2% (16)	26,6% (33)
andere	6,2% (8)	7,5% (4)	13,3% (6)	4,4% (13)	3,6% (2)	11,8% (2)	6,7% (1)	3,3% (2)	14,2% (16)	2,6% (1)	6,9% (2)	4% (5)
Totaal	129	53	45	297	55	17	15	61	113	38	29	124

Opmerkingen: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers aan de begeleidingsfase die niet aan de oriënteringsfase hebben deelgenomen zijn niet mee opgenomen. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten.

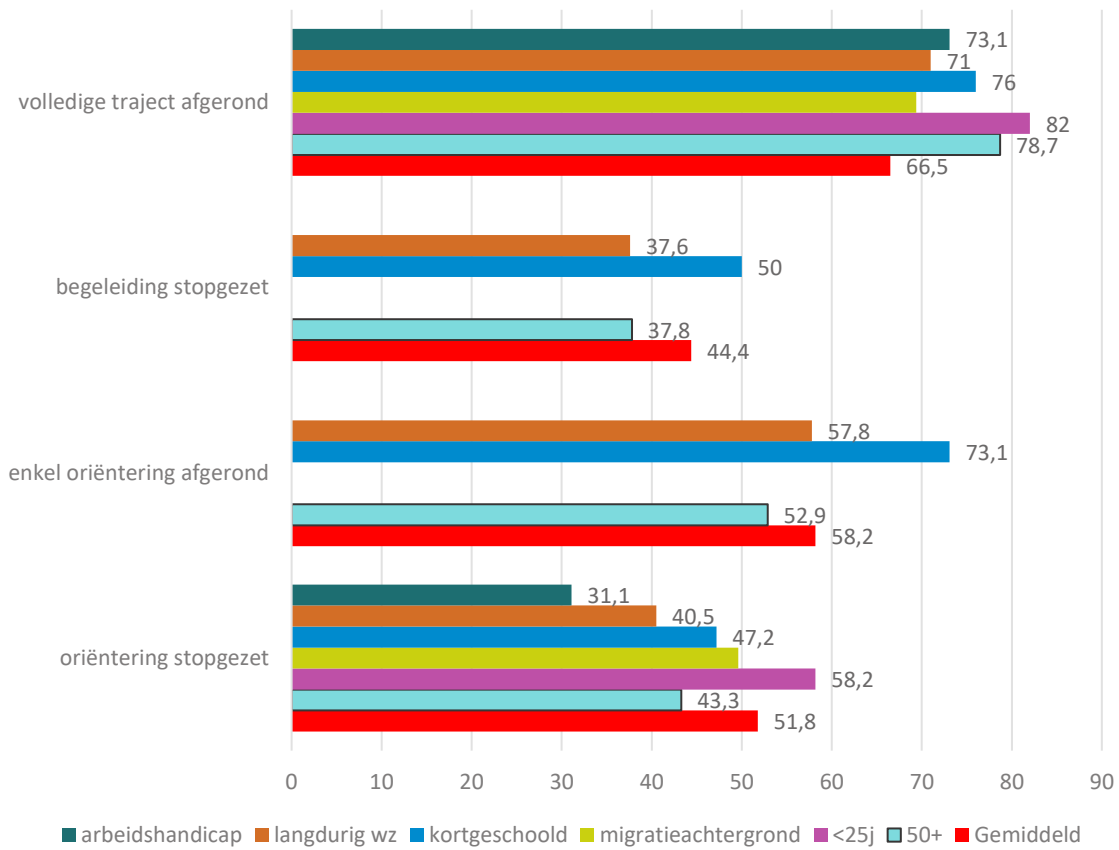

Tabel 11. Uitstroom van doelgroepen bij niet-werkende werkzoekenden aan MWVJZ na 6 maanden, 2015 – 2019

	arbeidshandicap				kortgeschoold				langdurig werkloos			
	oriënteringsfase		oriënteringsfase + begeleidingsfase		oriënteringsfase		oriënteringsfase + begeleidingsfase		oriënteringsfase		oriënteringsfase + begeleidingsfase	
	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.	Stopg.	Afg.
zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid	1,1% (1)	11,4% (4)	3,4% (1)	32,1% (43)	7,2% (13)	23,1% (12)	10,4% (5)	46% (114)	5,2% (14)	22,3% (27)	7,7% (9)	40,1% (300)
zelfstandige activiteit in bijkomende bezigheid	10% (9)	14,3% (5)	3,4% (1)	34,3% (46)	8,9% (16)	15,4% (8)	14,6% (7)	23% (57)	17,1% (46)	16,5% (20)	12,8% (15)	23,3% (174)
loondienst zonder zelfstandige activiteit	20% (18)	11,4% (4)	34,5% (10)	6,7% (9)	31,1% (56)	34,6% (18)	25% (12)	7,3% (18)	18,2% (49)	19% (23)	17,1% (20)	7,9% (59)
werkloos	42,2% (38)	28,6% (10)	37,9% (11)	18,7% (25)	45% (81)	19,2% (10)	39,6% (19)	21,8% (54)	46,8% (126)	30,6% (37)	46,2% (54)	25,1% (188)
andere	26,7% (24)	65,7% (23)	20,7% (6)	8,2% (11)	7,8% (14)	7,7% (4)	10,4% (5)	2% (5)	12,6% (34)	11,6% (14)	16,2% (19)	3,5% (26)
Totaal	90	35	29	134	180	52	48	248	269	121	117	748

Opmerkingen: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers aan de begeleidingsfase die niet aan de oriënteringsfase hebben deelgenomen zijn niet mee opgenomen. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten.

Figuur 2. Uitstroom naar werk voor niet-werkende werkzoekende deelnemers aan MWVJZ, na 6 maanden, in %

Opmerking: de uitstroom naar werk omvat zowel de uitstroom naar werk in loondienst als de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in hoofd- of bijberoep.

Tabel 12 geeft een overzicht van de overlevingsgraad van de ondernemingen in hoofdberoep van deelnemers aan MWVJZ die het traject volledig hebben doorlopen. Hierbij maken we een onderscheid tussen ondernemers die tot op heden nog steeds actief zijn als zelfstandige en ondernemers die hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet. De cijfers uit Tabel 12 tonen aan dat gemiddeld 94% van de deelnemers aan MWVJZ die na afloop van het traject gestart is met ondernemen in hoofdberoep nog steeds actief is als zelfstandige, terwijl 6% de zelfstandige activiteit heeft stopgezet. Als we de overlevingsgraad van zelfstandige activiteit bij deelnemers aan MWVJZ vergelijken met de overlevingsgraad bij niet-werkende werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt zonder het volgen van een ondernemerstraject in hetzelfde jaar, dan zien we dat de overlevingsgraad substantieel hoger ligt bij deelnemers van MWVJZ die het traject volledig hebben afgerond.

Tabel 12. Overlevingsgraad van zelfstandige activiteit in hoofdberoep voor deelnemers aan MWVJZ die het traject volledig hebben afgerond naar startjaar zelfstandige activiteit

Jaar waarin de ondernemer gestart is met zelfstandige activiteit	Deelnemers MWVJZ*			Niet-werkende werkzoekenden gestart met ondernemerschap**		
	Nog steeds actief als zelfstandige	Gestopt met zelfstandige activiteit	Totaal	Nog steeds actief als zelfstandige	Gestopt met zelfstandige activiteit	Totaal
2015	100%	0%	2	60,1%	39,9%	4642
2016	88,6%	11,4%	105	61,5%	38,5%	4566
2017	89,3%	10,7%	140	63,1%	36,9%	3966
2018	90,3%	9,7%	258	69,0%	31,0%	4568
2019	95%	5%	362	74,3%	25,7%	3379
2020	100%	0%	264	81,3%	18,7%	4443
2021	100%	0%	23	-	-	-
Totaal (n)	93,9%	6,1%	1154	67,9%	32,1%	25564

Opmerkingen: * situatie op 21 april 2021 **volledige populatie niet-werkende werkzoekenden die gestart zijn met ondernemerschap sinds 2015 (situatie oktober 2021);

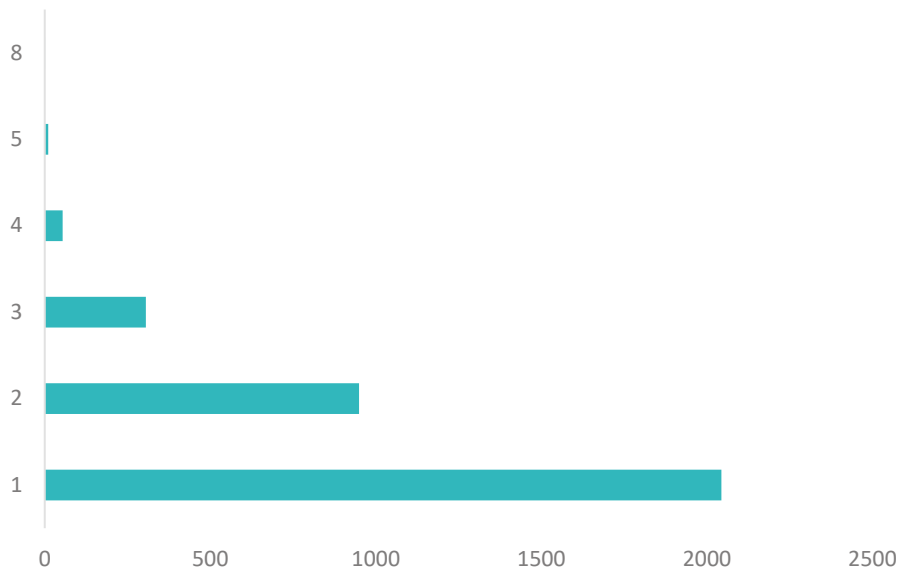
2.1.4 Menukaart

Deelnemers aan MWVJZ kregen een budget van €500 (rugzakje) om opleidingen te kopen (en volgen). Het bestaande aanbod van opleidingen kon men terugvinden op de menukaart¹⁹. De opleidingen of activiteiten uit de menukaart kunnen worden gevolgd tijdens de oriënterings- en begeleidingsfase van het traject.

Ongeveer 61% van de deelnemers die een opleiding uit de menukaart heeft gevolgd, beperkt zich tot 1 opleiding, 28% volgde twee opleidingen en iets minder dan een tiende heeft drie opleidingen gevolgd uit de menukaart (zie Figuur 3). Slechts een kleine minderheid heeft meer dan drie opleidingen gevolgd tijdens het traject MWVJZ.

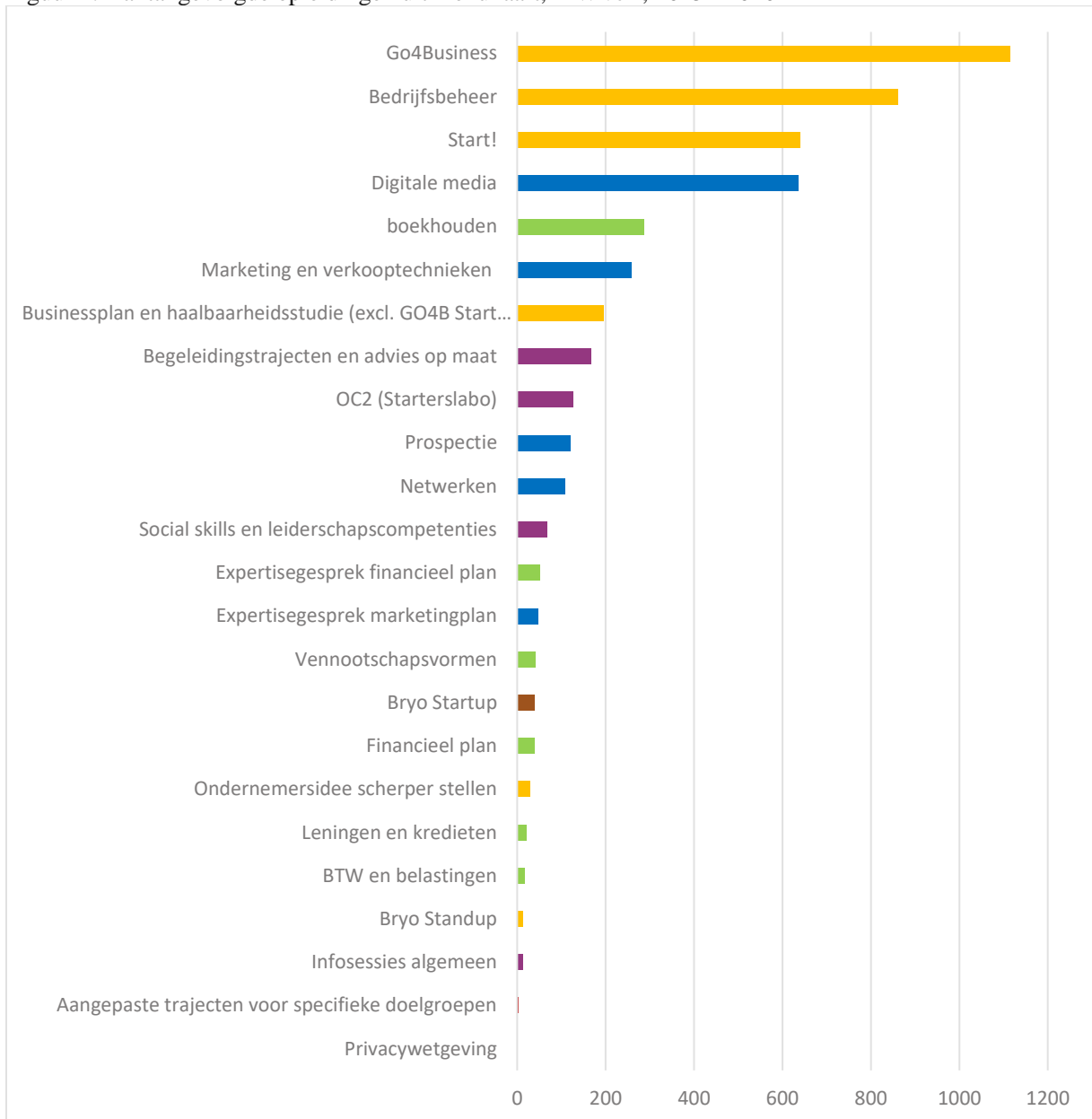
¹⁹ De administratieve data voor de menukaartitems bestaat uit de naam van de kandidaat, de naam van het menukaart item, de naam van de partner die het item aanbiedt, en de prijs van het item in euro. Een matching van de menukaartitems werd bemoeilijkt door het ontbreken van een unieke sleutel in de beschikbare data (het rijksregisternummer van de kandidaat). Op basis van doorgedreven matchingtechnieken konden 96,36% van de menukaart items toegewezen worden aan personen aanwezig in de globale gekoppelde dataset. 218 items op een totaal van 5989 of 3,64% van de items konden niet worden toegewezen. Voor 164 personen op een totaal van 3737 (4,39%) in de menukaartdata kon geen match gevonden worden met de personen aanwezig in de globale dataset.

Figuur 3. Aantal deelnemers met één of meer gevolgde opleidingen

Figuur 4 geeft een overzicht van het aantal gevolgde opleidingen door deelnemers aan MWVJZ tijdens de periode 2015 – 2020. De opleidingen werden thematisch onderverdeeld in 5 grote categorieën: 1. algemeen advies opstarten en begeleidingstrajecten; 2. ondernemingsplan en bedrijfsbeheer; 3. financieel en juridisch; 4. Marketing, verkoop en digitale media; 5. aangepaste trajecten voor specifieke doelgroepen. Deze vijf grote thematische opleidingscategorieën werden verder nog thematisch verfijnd. Dit resulteerde in 24 meer gedetailleerde subcategorieën. De top-5 meest gevolgde opleidingen zijn Go4Business (UNIZO), bedrijfsbeheer, Start!, opleidingen over digitale media en boekhouden. Go4business werd tijdens de periode 2015 – 2020 door 1116 deelnemers van MWVJZ gevolgd. De tweede meest populaire opleiding is bedrijfsbeheer, waarbij 862 MWVJZ deelnemers voor deze opleiding hebben gekozen als onderdeel van hun ondernemerstraject. Dit heeft waarschijnlijk ook voor een groot deel te maken dat het tot en met één september 2018 verplicht was voor startende ondernemers om een getuigschrift basiskennis bedrijfsbeheer voor te leggen. De derde meest gevolgde opleiding is Start! (Starterslabo en Stebo), dat door 640 menukaartgebruikers werd gevolgd. Opleidingen over digitale media, waaronder bv. marketing via sociale media, positioneren van de website in Google, opmaken van aantrekkelijke nieuwsbrieven, werd gekozen door 636 menukaartgebruikers. De top 5 wordt afgesloten door de opleidingen boekhouden die door 288 MWVJZ deelnemers werd gevolgd.

Figuur 4. Aantal gevolgde opleidingen uit menukaart, MWVJZ, 2015 - 2020

Opmerkingen: de subcategorieën voor gevolgde opleidingen kunnen worden ingedeeld in 5 grote thematische opleidingscategorieën: 1. algemeen advies opstarten en begeleidingstrajecten; 2. ondernemingsplan en bedrijfsbeheer; 3. financieel en juridisch; 4. Marketing, verkoop en digitale media; 5. aangepaste trajecten voor specifieke doelgroepen

De deelnemers die zich hebben beperkt tot 1 menukaart opleiding richten zich hoofdzakelijk tot opleidingen over bedrijfsbeheer en het opmaken van een ondernemingsplan (zie Figuur 5). Maar liefst 78% van de deelnemers die 1 opleiding heeft gevolgd kiest voor dergelijke opleiding. 9% volgde een opleiding over marketing, verkoop of digitale media en 7% koos voor meer algemeen advies over het opstarten van een onderneming en begeleidingstrajecten. Opleidingen over de thema's financiën en juridisch advies en opleidingen voor specifieke doelgroepen zijn beduidend minder populair bij deelnemers die slechts 1 opleiding volgen.

Als we kijken naar de opleidingen die werden gevolgd door deelnemers die 2 opleidingen hebben gevolgd uit de menukaart, dan zien we dat men het vaakst kiest voor een combinatie van opleidingen over marketing, verkoop en digitale media en bedrijfsbeheer en ondernemingsplan. Een andere populaire combinatie is opleidingen over bedrijfsbeheer en ondernemingsplan met financieel en juridische opleidingen. Verder zien we dat ook 14% van de deelnemers die 2 opleidingen heeft gevolgd kiest voor opleidingen over hetzelfde

thema ondernemingsplan en bedrijfsbeheer. Ongeveer 8% volgt twee opleidingen over marketing, verkoop en digitale media.

Figuur 5. Overzicht gevolgde menukaartopleidingen per opleidingscategorie voor deelnemers die 1 of 2 opleidingen hebben gevolgd

	1 opleiding gevolgd	2 opleidingen gevolgd				
		1	2	3	4	5
1. Algemeen advies opstarten en begeleidingstrajecten	142	10	94	11	30	0
2. ondernemingsplan en bedrijfsbeheer	1607		130	154	397	7
3. financieel en juridisch	75			9	29	1
4. Marketing, verkoop en digitale media	177				77	0
5. aangepaste trajecten voor specifieke doelgroepen	33					0
Totaal	2044			949		

Gemiddeld spenderen deelnemers 266 euro aan opleidingen uit de menukaart. Deelnemers die slechts 1 opleiding hebben gevolgd spenderen gemiddeld 193 euro van het budget van hun rugzak, met een minimum van 25 euro tot de volledige 500 euro.

2.2 ACTIVITEITENCOÖPERATIES

2.2.1 Voorstelling traject

In Vlaanderen opereert er in elke provincie één activiteitencoöperatie (AC). Deze vijf AC's heten in Vlaanderen Starterslabo. De AC's maken deel uit van 'Sociale economie'. De werking van de AC's is vastgelegd in zowel Federale als Vlaamse wetgeving.

De AC's hebben als doel om een aantal drempels voor werkzoekenden of personen die een leefloon ontvangen naar ondernemerschap te verlagen door hen te begeleiden en een experimenteeruimte aan te bieden waarin hun ondernemersidee kan getest worden. Door het statuut van 'ondernemer in loondienst' behouden de kandidaat-ondernemers hun rechten als werkzoekende en de daaraan gekoppelde uitkering, terwijl ze zich in een periode van maximaal 18 maanden kunnen focussen op (1) het ontwikkelen en (2) het testen van hun ondernemersidee. Ze worden daarbij vrijgesteld van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt.

De volledige trajectbegeleiding van een labo-traject strekt zich uit over een periode van maximaal 18 maanden. In dit traject staat het collectieve en peer learning centraal. Het traject bestaat uit 4 fases (zie Tabel 13) die vastgelegd werden in het BVR van 2014.

Tabel 13. Overzicht fasen activiteitencoöperaties

Fase	Actie	Intensiteit
1. Intake	opmaak persoonlijk dossier opmaak POP (persoonlijk ontwikkelingsplan)	periode van maximum één maand, Minimum 6 uren
2. Verkenning- en prospectiefase	verfijning van het ondernemingsidee: aanmaak naamkaartjes, website, productenlijst, prijslijst e.d. diverse prospectieactiviteiten: contacten leggen met klanten, beurzen bezoeken, offertes en prijscalculaties, ...	periode van maximum 6 maanden, minimaal 54 uren begeleiding
3. Facturatie	haalbaarheidstoets van het ondernemingsidee facturatie en boekhoudkundige ondersteuning	Maximum 12 maanden, Minimaal 10 u begeleiding
4. Nazorg	exitgesprek, telefonisch opvolgesprek, toelichting vanuit sociaal secretariaat, ...	minimaal 4 uren begeleiding

In de verkenning- en prospectiefase ontvangen de kandidaat-ondernemers verschillende collectieve workshops en individuele coaching.

In de facturatiefase starten de kandidaat-ondernemers hun onderneming op onder de vleugels/het ondernemingsnummer van de AC. De kandidaat-ondernemers ondernemen in een beschermde omgeving waarbij zij nog geen sociale lasten of verzekeringen betalen. Kandidaat-ondernemers worden in deze fase opgevolgd door de AC's: zij kunnen ondersteuning vragen en krijgen feedback omtrent hoe ze ondernemen. In deze beschermde omgeving kunnen de kandidaat-ondernemers dan nog aanpassingen doen aan hun prijszetting, het businessplan, het aanbod dat ze doen, ... De kandidaat-ondernemers krijgen dus tijd om hun onderneming op te richten met zeer beperkte financiële risico's.

Zowel op basis van federale wetgeving als op basis van Vlaamse wetgeving zijn er doelgroepen voor de AC's bepaald.

In het koninklijk besluit van 15 juni 2009 wordt bepaald dat 60% van de deelnemers tot één van de volgende groepen dient te behoren:

- Werklozen ouder dan 50 jaar, die minstens 3 maanden werkzoekend zijn.
- Werklozen jonger dan 50 jaar, die minstens 6 maanden werkzoekend zijn.
- Gerechtigden op maatschappelijke integratie of maatschappelijke financiële hulp, of in de maand van de overeenkomst minstens één dag gerechtigd geweest op maatschappelijke integratie of maatschappelijk financiële hulp.

In het BVR van 2014 werden volgende kansengroepen als doelgroep gedefinieerd: personen van 50 jaar of ouder, personen met een allochtone achtergrond, personen met een arbeidshandicap en kortgeschoolden. Op dit moment wordt hiervoor een streefcijfer van 45% gehanteerd. In het BVR wordt een andere definitie gehanteerd van personen met een allochtone achtergrond dan deze die gehanteerd wordt door VDAB voor personen met een migratieachtergrond.

2.2.2 Instroom naar werk of zelfstandige activiteit en profiel deelnemers

In

Tabel 14 wordt een overzicht gegeven van de instromende deelnemers in AC's naar socio-demografische achtergrondkenmerken. Sinds 2015 hebben 1.534 werkzoekenden deelgenomen aan AC's. Bij wijze van vergelijking geven we ook de gegevens weer van de volledige populatie werkzoekenden die sinds 2015 gestart zijn met een zelfstandige activiteit en de profielgegevens van de niet-werkende werkzoekenden in 2018. Daarnaast geven we ook de instroomcijfers weer van de deelnemers aan AC's sinds de start van dit traject voor de periode 2009 – 2014²⁰.

De meerderheid van de deelnemers zijn vrouwen met een aandeel van 66%. Hun aandeel is ook aanzienlijk toegenomen in vergelijking met het bereik in de periode 2009-2014. AC's bereiken substantieel meer vrouwen in vergelijking met de totale populatie werkzoekenden die de overstap maakten naar zelfstandig ondernemerschap, waarbij hun aandeel op 38% ligt. Ruim 7 op 10 deelnemers aan dit traject is in het midden van hun loopbaan (30 t.e.m. 49 jaar). Iets meer dan één op tien deelnemers zijn jonger dan 30 jaar en 17% is ten minste 50 jaar. In vergelijking met de voorgaande periode is het aandeel van de verschillende leeftijdsgroepen niet veel veranderd. We zien wel een kleine afname in het aantal jongeren ten voordele van het aandeel 50-plussers. Verder zien we dat slechts 9% van de instromende deelnemers bestaat uit kortgeschoolden. Het aandeel kortgeschoolden is nog gedaald tegenover de periode 2009-2014. 28% van de deelnemers is middengeschoold, ook hun aandeel is over de tijd afgenomen. Ongeveer 64% van de ingestroomde deelnemers is hooggeschoold, terwijl dit voor de totale werkzoekende populatie die zijn overgestapt naar ondernemerschap 36% is. Als we kijken naar de instroom per provincie, dan zien we dat de grootste instroom gebeurde uit de provincie Antwerpen (25%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (21%) en Limburg (20%). Gemiddeld had 11% van de instromende deelnemers een arbeidshandicap, hun aandeel is verdubbeld in vergelijking met de beginperiode van het traject 2009-2014. Het aandeel deelnemers met een arbeidshandicap ligt ook ver boven het gemiddelde (4%) bij werkzoekenden die gestart zijn met ondernemerschap sinds 2015. Verder waren er gemiddeld 8% instromende deelnemers met een migratieachtergrond. Dit aandeel is licht gestegen in vergelijking met de periode 2009-2014, waarbij een kleine 6% een migratieachtergrond had. Tenslotte zien we dat minder dan 1% van de instromende deelnemers weinig kennis heeft van het Nederlands, in vergelijking met 12% bij de volledige populatie werkzoekenden overgestapt naar zelfstandig ondernemerschap.

---

20 Zie: IDEA consult (2014). Maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap, pp. 94.

Tabel 14. Overzicht instromende deelnemers activiteitencoöperaties, 2015- 2020

	deelnemers 2015 - 2020	deelnemers 2009-2014*	volledige populatie werkzoekenden gestart met ondernemerschap**	niet-werkende werkzoekenden (in 2018)***
geslacht				
man	33,9%	41,4%	61,50%	52,8%
vrouw	66%	58,6%	38,50%	47,2%
leeftijd				
Tot en met 24 jaar	3,4%	14%	23,20%	17,1%
25 - 29 jaar	8,8%		17,50%	13,3%
30 - 34 jaar	19,9%	40,1%	14,60%	11,7%
35 -39 jaar	21,8%		13,00%	10,8%
40 - 44 jaar	16,6%	33,1%	10,60%	27,1%
45 - 49 jaar	12,5%		9,60%	8,9%
50 - 54 jaar	11,2%	12,8%	6,80%	9%
55 - 59 jaar	5,8%		4,00%	12,3%
60 jaar en +	0,9%		0,80%	7,6%
Opleidingsniveau				
Kortgeschoold	8,8%	10,2%	26,60%	45,1%
Middengeschoold	27,7%	31%	35,60%	35,9%
Hooggeschoold	63,5%	58,7%	37,80%	19%
Provincie				
Antwerpen	25,1%	25,2%	33,10%	34,7%
Brussel	0,2%	0,9%		
Buiten Bru/Vlaanderen	0,1%	-		
Limburg	19,6%	17,5%	13,40%	13,5%
Oost-Vlaanderen	21,1%	22,7%	22,70%	22,8%
Vlaams-Brabant	16,6%	15,4%	16,80%	14,5%
West-Vlaanderen	17,3%	18,3%	13,90%	14,5%
Arbeidshandicap				
arbeidshandicap	10,5%	5,5%	3,60%	
Geen arbeidshandicap	89,5%	94,5%	96,40%	
Weinig kennis Nederlands				
Ja	0,5%		11,50%	
nee	99,5%		88,50%	
Migratieachtergrond				
ja	8,1%	5,6%	22,60%	28,7%
nee	91,9%	94,4%	77,40%	71,3%
Totaal (n)	1497	783	25.564	212.959
Opmerkingen: *Resultaten evaluatiestudie Idea consult in opdracht van Vlaamse overheid: IDEA consult (2014). Maatpakbegeleiding werkzoekenden naar ondernemerschap, pp. 94.				
volledige populatie niet-werkende werkzoekenden die gestart zijn met ondernemerschap sinds 2015; * volledige populatie niet-werkende werkzoekenden in 2018; *** arbeidsbeperking.				

Tabel 15 geeft een overzicht van de gemiddelde werkloosheidsduur voor instromende niet-werkende werkzoekende deelnemers aan AC's. We verwijzen hier ook naar de werkloosheidsduur bij instromers tijdens de beginperiode van het traject: 2009 -2014. Iets minder dan een kwart van de instromende deelnemers aan AC's was minder dan 6 maanden werkzoekend. Een kwart van de instromers was werkzoekend voor een periode tussen 6 en 12 maanden en 32% van de deelnemers was langer dan 1 jaar werkzoekend op het moment van instroom in het traject. In vergelijking met de startperiode van het traject ligt de deelname van langdurig werklozen een stuk lager (32% vs. 42%).

Tabel 15. Gemiddelde werkloosheidsduur van niet-werkende werkzoekende instromers activiteitencoöperaties

Werkloosheidsduur	Deelnemers 2015 - 2020	Deelnemers 2009-2014
-3 maand	23,2%	25%
3 maand -6 maand	20,3%	
6 maand -1 jaar	24,5%	33,2%
1 jaar -2 jaar	18,5%	41,8%
2 jaar -5 jaar	8,7%	
+5 jaar en +	4,8%	
Totaal (n)	1382	783

In het BVR van 2014 werd voor het bereik van de vier kansengroepen (50-plussers, personen met een allochtone achtergrond, personen met een arbeidshandicap en kortgeschoolden) een streefcijfer van 45% gehanteerd. Op basis van de administratieve gegevens kunnen we stellen dat voor de periode 2015-2020 37,6% van de instromende deelnemers deel uitmaakt van een kansengroep. Voor de volledige periode wordt het streefcijfer niet gehaald. De gewenste kansengroepen komen niet voldoende terecht in AC's. In een volgende stap bekijken we het bereik van kansengroepen per jaar. Dit laat ons toe om na te gaan of er fluctuaties of evoluties zijn over de tijd heen. De resultaten uit Tabel 16 tonen aan dat in geen enkel jaar het streefcijfer van 45% instroom kansengroepen is behaald.

Tabel 16. Instroom van kansengroepen in activiteitencoöperaties per jaar

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
>=50 jaar	17,5%	22,2%	17,3%	15,6%	15,9%	14,3%
kortgeschoold	8,8%	10,6%	7,1%	8,4%	8,6%	9,3%
migratieachtergrond	7,5%	5,6%	9,1%	7,6%	10,3%	7,6%
arbeidshandicap	5%	16,1%	12,7%	14,1%	7,3%	11,8%
Kansengroep	32,2%	42,8%	38,1%	39,7%	35,9%	36,7%
Totaal n	320	180	197	262	301	237

Het is hierbij belangrijk twee zaken voor ogen te houden. Ten eerste, dient er rekening gehouden te worden met de verschillende definiëring van de kansengroepen binnen het BVR (2014)²¹ en de VDAB. Binnen het BVR²² wordt bv een bredere/iets andere definitie gehanteerd voor personen met een allochtone achtergrond dan bij VDAB²³. Dit leidt tot een onderschatting wat betreft bereik op basis van de data die we ontvingen vanuit VDAB. Daarnaast vernamen we van de dienst ondersteuning dat er verschillen zijn wat betreft het bereik van doelgroepen tussen de AC's. Sommige AC's slagen er in het streefcijfer te behalen. Dat toont zich echter niet in de globale data.

Tabel 17 geeft een overzicht van de deelnemers die vroegtijdig het traject hebben stopgezet en diegenen die het traject volledig hebben doorlopen. Dit laat ons toe om te bekijken of bepaalde deelnemersgroepen vaker vroegtijdig uitstromen. In deze tabel geven we de socio-demografische kenmerken weer van deelnemers die gestart zijn met AC's en in de loop van het traject vroegtijdig zijn uitgestroomd en deelnemers die het volledige traject hebben afgewerkt. Hiervoor gebruiken we de socio-demografische situatie van de deelnemers bij instroom in het traject.

²¹ <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1024506.html>

²² de personen met een allochtone achtergrond : personen met een sociaal-culturele herkomst van een ander land die legaal in België verblijven, die al dan niet Belg zijn geworden en die bovendien aan een van de volgende voorwaarden voldoen :

a) zij of hun ouders zijn in het kader van gastarbeid en volmigratie naar België gekomen;
 b) ze hebben de status van ontvankelijk verklaarde asielzoeker of van vluchteling verkregen;
 c) ze hebben door regularisatie recht op verblijf in België verworven;

²³ Allochtone werkzoekenden worden statistisch gedefinieerd als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen + Verenigd Koninkrijk

Net zoals bij MWVJZ zien we dat mannen relatief iets vaker hun traject vroegtijdig stopzetten dan vrouwen. Mannen vertegenwoordigen 37% van de deelnemers die hun traject vroegtijdig hebben stopgezet in vergelijking met 33% van de deelnemers die hun traject hebben afgerond. Ook hier zien we naar leeftijd weinig grote verschillen tussen beide deelnemersgroepen. Deelnemers jonger dan 25 jaar en oudere deelnemers beslissen relatief iets vaker om hun traject vroegtijdig stop te zetten. Als we naar het scholingsniveau kijken, dan valt op dat kortgeschoolden en middengeschoolden relatief vaker hun traject stopzetten. Net zoals bij MWVJZ zijn het de hogeschoolden die relatief vaker hun traject afronden. Op basis van de provincie zien we dat deelnemers uit Antwerpen, Limburg en West-Vlaanderen relatief vaker hun traject stopzetten. Deelnemers uit Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant werken relatief vaker hun traject volledig af. Verder zien we in overeenstemming met MWVJZ dat deelnemers met een arbeidshandicap vaker hun traject vroegtijdig stopzetten (14% vs. 8% voor afgeronde trajecten). Deelnemers met een migratieachtergrond zetten ook relatief vaker hun traject stop (10% vs. 7%). Tenslotte geven de resultaten uit

Tabel 17 ook aan dat deelnemers die minder dan 6 maanden werkzoekend waren bij instroom relatief vaker hun traject afronden, langdurig werklozen zetten dan weer iets vaker hun traject vroegtijdig stop.

Tabel 17. Overzicht instromende deelnemers aan activiteitencoöperaties volgens laatste toestand

	Stopgezet	Uitgevoerd
Geslacht		
Man	36,9%	33,5%
Vrouw	63,1%	66,4%
leeftijd		
Tot en met 24 jaar	6,2%	2,3%
25 - 29 jaar	9,3%	8,9%
30 - 34 jaar	17,2%	21,3%
35 -39 jaar	23,4%	19,9%
40 - 44 jaar	15,9%	17,2%
45 - 49 jaar	11,7%	13,8%
50 - 54 jaar	9,7%	12,1%
55 - 59 jaar	6,2%	3,7%
60 jaar en +	0,3%	0,6%
Opleidingsniveau		
Kortgeschoold	13,8%	6,9%
Middengeschoold	32,4%	25,8%
Hooggeschoold	53,8%	67,3%
Provincie		
Antwerpen	27,9%	17,5%
Brussel	0,3%	0,3%
Buiten Bru/Vlaanderen	0%	0,1%
Limburg	32,1%	18,3%
Oost-Vlaanderen	10,7%	26,3%
Vlaams-Brabant	5,5%	21,1%
West-Vlaanderen	23,4%	16,1%
Arbeidshandicap		
arbeidshandicap	13,8%	8,2%
Geen arbeidshandicap	86,2%	91,8%
Weinig kennis Nederlands		
Ja	0,3%	0,8%
nee	99,7%	99,2%
Migratieachtergrond		
ja	10%	7%
nee	90%	93%
Werkloosheidsduur		
Minder dan 6 maanden	40,4%	46,6%
Tussen 6 en 12 maanden	24,3%	24,2%
Langer dan 1 jaar	35,3%	29,2%
Totaal n werkloosheidsduur	272	719
Totaal (n)	290	783

2.2.3 Uitstroom en overlevingsgraad

Momenteel zijn 416 deelnemers nog bezig met hun traject en 8 mensen hebben het traject aangevraagd, maar zijn nog niet begonnen aan het eigenlijke traject.

Tabel 18 geeft een overzicht van de huidige toestand van de deelnemers aan AC's naar instroomjaar. Het hoge aantal trajecten dat nog lopende is, is te verklaren door de lange looptijd, administratieve onnauwkeurigheden bij registratie van de deelnemers in MLP en deelnemers die hun traject tijdelijk on hold hebben gezet.

Tabel 18. Overzicht huidige toestand deelnemers activiteitencoöperaties naar instroomjaar

Startjaar	Vroegtijdig gestopt	afgerond	Nog bezig	Aangevraagd	Totaal
2015	25%	71,9%	3,1%	0%	320
2016	17,2%	79,4%	3,3%	0%	180
2017	17,3%	73,6%	9,1%	0%	197
2018	24,4%	52,3%	23,3%	0%	262
2019	16,6%	27,2%	55,8%	0,3%	301
2020	13,1%	19,4%	64,6%	3%	237
Totaal	290	783	416	8	1497

Tabel 19 geeft een overzicht van de uitstroomresultaten van deelnemers aan AC's 6 maanden na beëindiging van het traject voor de periode 2015-2020. Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Bij wijze van vergelijking geven we ook de uitstroomgegevens weer van de deelnemers in de beginperiode 2009-2014. Hierbij kijken we zowel naar de uitstroom naar werk als de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in hoofd- of bijberoep. Zo blijkt dat gemiddeld 71% van de deelnemers na 6 maanden is uitgestroomd naar werk in loondienst of een zelfstandige activiteit. Ongeveer 16% stroomde uit naar werk in loondienst en 55% is binnen de 6 maanden aan de slag als zelfstandig ondernemer in hoofd- of bijberoep. De uitstroom naar zelfstandige activiteit in hoofd- en bijberoep is gelijk verdeeld. Een kleine 7% is uitgestroomd uit de werkloosheid, maar is niet doorgestroomd naar werk. Deze groep omvat gepensioneerden en mensen die terechtkomen in invaliditeit. Ongeveer twee op tien deelnemers is na 6 maanden nog steeds werkzoekend.

Deelnemers die hun traject vroegtijdig hebben stopgezet, stromen vaker door naar betaald werk in loondienst dan diegenen die hun traject hebben afgerond. Deelnemers die hun traject hebben afgerond stromen dan weer ruim drie keer zo vaak uit naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep, in vergelijking met de deelnemers die vroeger zijn gestopt. Ook de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in bijberoep ligt substantieel hoger dan bij diegenen die het traject vroegtijdig hebben stopgezet. Verder zien we ook een groot verschil in het aandeel van deelnemers dat is uitgestroomd uit de werkloosheid, maar niet is doorgestroomd naar werk. Het aandeel van deze groep is bijna drie keer groter bij de deelnemers die het traject vroegtijdig heeft stopgezet. Als we deze cijfers vergelijken met de uitstroomgegevens in de periode 2009-2014, dan zien we dat de uitstroom naar werk een stuk hoger ligt dan in de beginperiode (71% vs. 66%). De grootste verschillen zijn waarneembaar in de uitstroom naar type van zelfstandige activiteit. In vergelijking met de beginperiode is de uitstroom naar zelfstandige activiteit in hoofdberoep afgenomen ten voordele van de uitstroom naar zelfstandige activiteit in bijberoep. Mogelijk heeft de springplank voor zelfstandigen (sinds oktober 2016) ervoor gezorgd dat men eerst in bijberoep start. De uitstroom naar een zelfstandige activiteit in bijberoep is meer dan verdubbeld in vergelijking met de beginperiode (28% vs. 13%).

Tabel 19. Uitstroom van deelnemers aan activiteitencoöperaties na 6 maanden, 2015 -2019

	vroegtijdig stopgezet	afgerond	totaal 2015 - 2019	totaal 2009 – 2014*
Zelfstandig in hoofdbezigheid	9,6% (22)	33,9% (204)	27,2% (226)	31,1%
Zelfstandige in bijkomende bezigheid	20,1% (46)	30,7% (185)	27,8% (231)	13,3%
Loondienst zonder zelfstandige activiteit	20,5% (47)	14,8% (89)	16,4% (136)	21,5%
Werkzoekend	36,7% (84)	15,9% (96)	21,7% (180)	27,4%
Andere	13,1% (30)	4,7% (28)	7 % (58)	6,7%
Totaal n	229	602	831	563
Opmerkingen: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten (einde begeleiding consultant uiterst op 31 september 2020).				

Tabel 20 geeft de uitstroomgegevens weer voor alle deelnemers aan de AC's naar instroomjaar, ongeacht of zij het volledige traject hebben doorlopen of de activiteit vroegtijdig hebben stopgezet. Als we de uitstroomcijfers per instroomjaar bekijken, dan valt op dat we sinds 2015 een afname kunnen waarnemen in de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid en een toename in de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in bijberoep²⁴. Verder zien we ook dat het aandeel deelnemers dat is uitgestroomd naar loondienst is toegenomen sinds 2015. Voor de deelnemers die zijn gestart met hun traject in 2019 zien we wel een sterke trendbreuk in de uitstroomcijfers. Iets minder dan vier op tien deelnemers die zijn ingestroomd in 2019 is na zes maanden van afronding of stopzetting van het traject nog werkzoekend, voor de jaren ervoor was dit gemiddeld 20%. Voor de deelnemers die gestart zijn in 2019 ligt de uitstroom naar loondienst ook opmerkelijk hoger, in vergelijking met de vorige jaren. Een kwart van de deelnemers die gestart zijn in 2019 is na 6 maanden aan het werk in loondienst. De uitstroom naar een zelfstandige activiteit ligt voor deze groep dan weer lager, vooral de uitstroom naar een zelfstandige activiteit in hoofdbezigheid kent een sterke daling.

---

²⁴ Op basis van de beschikbare data kunnen we niet achterhalen wat deelnemers die zijn uitgestroomd naar een zelfstandige activiteit in bijberoep hiernaast nog doen. Mogelijk zijn zij in loondienst, het is weliswaar ook mogelijk dat zij nog werkzoekend zijn.

Tabel 20. Uitstroom van deelnemers aan activiteitencoöperaties na 6 maanden naar instroomjaar, 2015 -2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Zelfstandig in hoofdbezigheid	34,8% (105)	32,1% (53)	28,4% (48)	19,9% (30)	6,8% (5)
Zelfstandige in bijkomende bezigheid	25,2% (76)	30,3% (50)	30,8% (52)	29,8% (45)	19,2% (14)
Loondienst zonder zelfstandige activiteit	15,9% (48)	12,1% (20)	15,4% (26)	19,9% (30)	24,7% (18)
Werkzoekend	18,5% (56)	20,6% (34)	18,9% (32)	20,5% (31)	37% (27)
Andere	5,6% (17)	4,8% (8)	6,5% (11)	9,9% (15)	12,3% (9)
Totaal n	302	165	169	151	73
Opmerkingen: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten (einde begeleiding consultant uiterst op 31 september 2020).					

Tabel 21 geeft de uitstroomgegevens weer voor de kansengroepen gedefinieerd als doelgroep (50-plussers, mensen met een arbeidshandicap, deelnemers met een migratieachtergrond en kortgeschoolden) 6 maanden na het beëindigen van het traject. De kansengroepen zijn bepaald op basis van de socio-demografische situatie van deelnemers bij instroom in de AC's. Daarbij maken we terug een vergelijking tussen de deelnemers die het volledige traject hebben doorlopen en de deelnemers die het traject vroegtijdig hebben stopgezet. Eerst en vooral zien we dat ook bij de kansengroepen de algemene uitstroom naar werk of een zelfstandige activiteit hoger ligt bij diegenen die het traject hebben afgerond. Een uitzondering hier zijn deelnemers met een migratieachtergrond en kortgeschoolden. Voor beide deelnemersgroepen ligt de uitstroom naar betaald werk hoger bij mensen die hun traject vroegtijdig hebben stopgezet dan bij diegenen die hun traject volledig hebben doorlopen. Vooral het verschil bij kortgeschoolden valt op waarbij de uitstroom naar betaald werk na 6 maanden van vroegtijdige stopzetting van het traject bijna dubbel zo hoog is als de uitstroom naar werk voor diegenen die hun traject hebben afgerond. Eerder zagen we dat kortgeschoolden en mensen met een migratieachtergrond relatief vaker hun traject stopzetten, maar de resultaten suggereren dat dit niet steeds om negatieve redenen is. Verder zien we dat de uitstroom naar werk of een zelfstandige activiteit ongeveer gelijk ligt voor alle vier de kansengroepen. Opvallend is wel dat alle kansengroepen iets minder vaak uitstromen naar werk dan het algemene gemiddelde. Enkel deelnemers met een migratieachtergrond en personen met een arbeidshandicap die hun volledige traject hebben afgerond, stromen vaker uit naar betaald werk dan de gemiddelde deelnemer (resp. 20% en 18% vs. 16%). Als we de uitstroom naar een zelfstandige activiteit vergelijken tussen de kansengroepen, dan komt naar voor dat 50-plussers en kortgeschoolden het vaakst uitstromen naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep. Alle kansengroepen stromen zes maanden na beëindiging van hun traject vaker door naar een zelfstandige activiteit in bijberoep dan naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep. De drempel om door te stromen naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep lijkt voor personen met arbeidshandicap en mensen met een migratieachtergrond een stuk hoger te liggen dan niet onmiddellijk is weggewerkt door deelname aan het traject.

Tabel 21. Uitstroom na 6 maanden voor kansengroepen, 2015 - 2019

	50+		Arbeidshandicap		Migratieachtergrond		kortgeschoold	
	Stopg.	afg.	Stopg.	afg.	Stopg.	afg.	Stopg.	afg.
Zelfstandig in hoofdbezigheid	13,5% (5)	26,7% (27)	6,4% (2)	18,2% (8)	6,8% (3)	20% (9)	7,4% (2)	25% (10)
Zelfstandige in bijkomende bezigheid	2,7% (1)	28,7% (29)	16,1% (5)	31,8% (14)	6,8% (3)	28,9% (13)	7,4% (2)	30% (12)
Loondienst zonder zelfstandige activiteit	8,1% (3)	12,9% (13)	6,5% (2)	18,2% (8)	23,8% (5)	20% (9)	22,2% (6)	12,5% (5)
Werkzoekend	51,4% (19)	24,8% (25)	41,9% (13)	20,5% (9)	33,3% (7)	28,9% (13)	48,1% (13)	20% (8)
Andere	24,3% (9)	6,9% (7)	29% (9)	11,4% (5)	14,3% (3)	2,2% (1)	14,8% (4)	12,5% (5)
Totaal (n)	37	101	31	44	21	45	27	40

Opmerkingen: Voor de berekening van de uitstroomgegevens werden de deelnemers die het traject hebben aangevraagd en de deelnemers die momenteel nog bezig zijn aan het traject buiten beschouwing gelaten. Deelnemers voor wie de uitstroomgegevens 6 maanden na beëindiging van het traject niet beschikbaar waren op 31 maart 2021 werden buiten beschouwing gelaten (einde begeleiding consultant uiterst op 31 september 2020).

In Tabel 22 geven we de overlevingsgraad weer van de ondernemingen die gestart zijn door deelnemers aan de AC. Hierbij werden enkel de ondernemingen weerhouden van personen die de AC succesvol hebben afgerond. We kijken voor de deelnemers AC enkel naar zelfstandige activiteiten in hoofdberoep. Dit laat toe om te vergelijken met de gegevens die we hebben over de volledige populatie die gestart is met ondernemingen. Uit de tabel blijkt dat de ondernemingen van deelnemers aan de AC beduidend langer overleven dan ondernemingen in de bredere populatie van werkzoekenden. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de groep die uiteindelijk start met ondernemen een pak lager is dan de instroom. Mogelijk zorgt dit traject ervoor dat ondernemingen met minder slaagkans niet starten met ondernemen.

Tabel 22. Overlevingsgraad van zelfstandige activiteit in hoofdberoep voor deelnemers aan AC naar startjaar zelfstandige activiteit

Jaar waarin de ondernemer gestart is met zelfstandige activiteit	Deelnemers AC*			Niet-werkende werkzoekenden gestart met ondernemerschap**		
	Nog steeds actief als zelfstandige	Gestopt met zelfstandige activiteit	Totaal	Nog steeds actief als zelfstandige	Gestopt met zelfstandige activiteit	Totaal
2015	72,2%	27,8%	18	60,1%	39,9%	4642
2016	87,5%	12,5%	32	61,5%	38,5%	4566
2017	93%	7%	43	63,1%	36,9%	3966
2018	98,6%	1,4%	70	69,0%	31,0%	4568
2019	98,3%	1,7%	60	74,3%	25,7%	3379
2020	96,3%	3,7%	54	81,3%	18,7%	4443
2021	100%	0%	45	-	-	-
Totaal (n)	95%	5%	322	67,9%	32,1%	25564

Opmerkingen: * situatie op 21 april 2021 **volledige populatie niet-werkende werkzoekenden die gestart zijn met ondernemerschap sinds 2015 (situatie oktober 2021)

2.3 AZO: VLUCHTELINGEN EN ONDERNEMERSCHAP

2.3.1 Voorstelling traject

Het ondernemerstraject dat werd aangeboden in het kader van de ESF oproep 373 had als doel om erkende vluchtelingen, asielzoekers en subsidiair beschermden te sensibiliseren, informeren en begeleiden naar ondernemerschap in Vlaanderen. Dit project liep van 1 november 2016 tot 31 december 2020. Door breed te sensibiliseren naar toeleiders en vindplaatsgericht te werken naar de einddoelgroep, wordt een grote groep vluchtelingen bereikt. Sinds 2019 wordt naast de bestaande doelgroep zoals gedefinieerd in de oproep ook de doelgroep van inburgering meegenomen²⁵. Er werden geen bijkomende vereisten vooropgesteld voor deelnemers qua scholingsgraad of leeftijd. Via infosessies wordt de doelgroep geïnformeerd over het reilen en zeilen van ondernemen in Vlaanderen. Na een detectie op ondernemerscompetenties en - aspiraties kunnen vluchtelingen in begeleiding komen. Via een intensief traject met een waaier aan specialisaties kunnen ze aan de opstart van hun eigen zaak werken. De fase begeleiding bestaat onder meer uit het opstellen van een haalbaarheidsstudie, het testen van het ondernemersidee in een beschermde omgeving van een AC, het aanvragen en verkrijgen van een microkrediet.

Eenmaal opgestart, kan de vluchteling-ondernemer nog terecht bij de trajectbegeleider voor nazorg. Na het traject kan men doorstromen naar de beschermde omgeving van de Starterslabo's en SmartBe, of is onmiddellijke opstart mogelijk. De verwachting werd gesteld dat 20% van deelnemers die instroomden in de begeleidingsfase zes maanden na afronding startten met een zelfstandige activiteit.

Aangezien het traject zich specifiek richtte tot asielzoekers en inburgeraars werd ook de mogelijkheid geboden om het traject te volgen in een andere taal dan het Nederlands. De infosessies zelf werden in het Nederlands gegeven, maar werden vertaald naar andere talen afhankelijk van de aanwezige doelgroep en hun taalnoden. Tijdens het traject zelf werden kandidaat-ondernemers begeleid in verschillende talen, waaronder Arabisch, Farsi, Spaans, Portugees, Frans, Engels en Turks.

Sinds de start van de oproep hebben 671 mensen deelgenomen aan het traject. In tegenstelling tot de registratie bij het ondernemerstraject MWVJZ werden tijdens de screeningfase en -oriënteringsfase enkel deelnemers geregistreerd die zijn doorgestroomd naar de begeleidingsfase. We beschikken over geen administratieve data met betrekking tot de eerste screeningsfase. In de evaluatie wordt daarom verder geen onderscheid gemaakt tussen beide fasen.

2.3.2 Instroom en profiel deelnemers

Tabel 23 geeft een overzicht van het profiel van de deelnemers aan het ondernemerstraject voor vluchtelingen en nieuwkomers (AZO) naar socio-demografische kenmerken. Eerst en vooral valt op dat AZO vooral mannen bereikt. Bijna 8 op tien deelnemers aan het traject behoort tot de mannelijke bevolking. Wat de leeftijd betreft stellen we vast dat iets meer dan twee op tien deelnemers jonger is dan 30 jaar, iets meer dan vier op tien deelnemers is dertiger en 28% behoort tot de groep veertigers. Vijftigplussers vertegenwoordigen 9% van de deelnemers. AZO bereikt een relatief jonge populatie in vergelijking met andere ondernemerstrajecten. Dit valt wellicht te verklaren doordat deze groepen ook oververtegenwoordigd zijn binnen de groepen vluchtelingen en inburgeraars²⁶. Verder is 32% van de deelnemers kortgeschoold, 31% is

²⁵ Voor de doelgroep inburgeraars werd volgende operationele definitie toegepast: Deze operationele definitie werd toegepast voor doelgroep inburgeraars: (1) Is ingeschreven in het Rijksregister in een gemeente in het Vlaams of Brussels gewest met uitzondering van personen die tijdelijk in België verblijven (Rijksregister: het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister; Personen die tijdelijk in België verblijven = een verblijfsstatuut dat niet langer dan een jaar kan duren (ook niet na verlenging). Let op! asielzoekers in procedure behoren wel tot de doelgroep.); EN (2) Heeft een nationaliteit niet behorend tot een EU-12 land (i.e. België, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Denemarken, Luxemburg, Italië, Portugal, Spanje, Griekenland, Ierland en het Verenigd Koninkrijk); OF (3) Heeft de Belgische nationaliteit, maar is niet in België geboren én één van de ouders is ook niet in België geboren; OF (4) Heeft nationaliteit behorend tot een EU-12 land, maar is niet in een EU-12 land geboren én één van de ouders is ook niet in een EU-12 land geboren.

²⁶ Zie Noppe, J., Vanweddingen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., Buyschaert, P. (2018). Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur

middengeschoold en 36% van de deelnemers is hooggeschoold. Als we kijken naar het bereik per provincie dan zien we dat Antwerpen het grootste aandeel deelnemers bereikt (32%), gevolgd door Limburg (22%) en Oost-Vlaanderen (19%). In Vlaams-Brabant is het bereik het kleinst. Ongeveer 3% van de deelnemers heeft een arbeidshandicap. Als we kijken naar de taalkennis van de deelnemers dan zien we dat iets meer dan de helft van de deelnemers weinig kennis heeft van het Nederlands. AZO is dan ook het enige aangeboden meertalige ondernemerstraject. 99% van de deelnemers is geboren in een ander land dan België²⁷ en 85% heeft een migratieachtergrond buiten de EU. Hiervoor baseren we ons op de definitie van mensen met een migratieachtergrond die door VDAB wordt gehanteerd. Het gaat om mensen die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen. VDAB krijgt deze gegevens uit het rijksregister. Nieuwe Belgen met een vorige nationaliteit uit een niet-EU-land worden als allochtoon geregistreerd. Tweede generatie allochtonen die als Belg worden geboren worden als autochtoon geregistreerd.

---

²⁷ Deze één procent personenn betreft personen die anderstalig zijn of een migratieachtergrond hebben maar ondertussen de Belgische nationaliteit hebben.

Tabel 23. Profielkenmerken deelnemers AZO, 2016 - 2021

	Deelname AZO	Volledige populatie werkzoekenden gestart met ondernemerschap (sinds 2015)	Volledige populatie NWWZ (in 2018)
Geslacht			
Man	76,2%	61,5%	52,8%
Vrouw	23,5%	38,5%	47,2%
leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	6,6%	23,2%	17,1%
25 tot en met 29 jaar	15,6%	17,5%	13,3%
30 tot en met 34 jaar	21,8%	14,6%	11,7%
35 tot en met 39 jaar	19,2%	13,0%	10,8%
40 tot en met 44 jaar	14,9%	10,6%	27,1%
45 tot en met 49 jaar	13,3%	9,6%	8,9%
50 tot en met 54 jaar	5,7%	6,8%	9%
55 tot en met 59 jaar	2,2%	4,0%	12,3%
60 tot en met 64 jaar	0,6%	0,8%	7,6%
65 jaar en +	0,1%	/	
Opleidingsniveau			
Kortgeschoold	32,2%	26,6%	45,1%
Middengespoold	31,2%	35,6%	35,9%
Hooggeschoold	35,9%	37,8%	19%
Provincie			
Antwerpen	32%	33,1%	34,7%
Brussel en Buiten Vlaanderen	,9%		
Limburg	22,2%	13,4%	13,5%
Oost-Vlaanderen	18,6%	22,7%	22,8%
Vlaams-Brabant	9,7%	16,8%	14,5%
West-Vlaanderen	16,5%	13,9%	14,5%
Arbeidshandicap			
Arbeidshandicap	2,7%	3,60%	
Geen arbeidshandicap	97,3%	96,40%	
Weinig kennis Nederlands			
Ja	53,4%	11,50%	
Nee	46,6%	88,50%	
Geboorteland			
België (BE) 13	7 (1%)	72,6%	
Nederland (NL) 93	2 (0,3%)	2,1%	
Duitsland (DE) 35	1 (0,1%)	0,5%	
Marokko (MA) 82	15 (2,2%)	2,4%	
Bulgarije (BG) 15	5 (0,7%)	1,4%	
Turkije (TR) 119	46 (6,9%)	3,4%	
Frankrijk (FR) 45	4 (0,6%)	0,5%	
Afghanistan (AF) 4	44 (6,6%)	1,2%	
Irak (IQ) 61	77 (11,5%)	0,9%	
Sovjet-Unie ²⁸ (SU) 113	22 (3,3%)	1,0%	
Syrië (SY) 115	169 (25,2%)	0,8%	
Andere		13,2%	
migratieachtergrond			
Ja	84,9%	22,6%	28,7%
Nee	15,1%	77,4%	71,3%
Totaal (n)	671	25.564	212.959

²⁸ Geboren in de voormalige Sovjet-Unie

Tabel 24 geeft een overzicht van de gemiddelde werkloosheidsduur voor de deelnemers aan het AZO traject. Iets meer dan vier op tien deelnemers was werkzoekend voor minder dan 6 maanden, 22% was werkzoekend voor een periode tussen 6 en 12 maanden. Twee op tien deelnemers was werkzoekend tussen 1 en 2 jaar. Iets meer dan een op tien deelnemers was werkzoekend tussen 2 en 5 jaar en 2% van de deelnemers was werkzoekend voor een periode langer dan 5 jaar. Samengevat, 65% van de niet-werkende werkzoekende deelnemers was werkzoekend voor minder dan 1 jaar, 35% was werkzoekend voor een periode langer dan 1 jaar.

Tabel 24. Overzicht gemiddelde werkloosheidsduur deelnemers AZO

-3 maand	25,8%
3 maand -6 maand	16,9%
6 maand -1 jaar	22,2%
1 jaar -2 jaar	20,3%
2 jaar -5 jaar	12,4%
+5 jaar en +	2,4%
Totaal (n)	419

2.3.3 Uitstroom en overlevingsgraad

Het AZO traject vluchtelingen en Ondernemerschap werd afgerond op 31 maart 2021. De opleidingsverstrekker heeft tot 6 maanden na het afronden van het traject tijd om de administratieve registratie af te ronden. We beschikken momenteel niet over de volledige administratieve data van dit traject. Volgens de beschikbare administratieve data hebben 106 deelnemers het traject afgerond of vroegtijdig stopgezet (zie Tabel 25). We hebben momenteel geen uitstroomgegevens over de andere deelnemers. Aangezien we slechts over beperkte data beschikken hebben we besloten om de uitstroom uit het ondernemerstraject niet op te nemen in deze evaluatieoefening.

Tabel 25. Overzicht huidige toestand deelnemers AZO naar instroomjaar

Startjaar begeleiding AZO	Vroegtijdig gestopt	Succesvol afgerond	Nog bezig	Totaal
2017	9 (7,1%)	29 (22,8%)	89 (70,1%)	127
2018	2 (1,3%)	16 (10,5%)	134 (88,2%)	152
2019	2 (0,8%)	44 (17,7%)	202 (81,5%)	248
2020	0	4 (2,8%)	414 (97,2%)	145
Totaal	13 (1,9%)	93 (13,8%)	566 (84,2%)	671

2.4 TRANSITIEPREMIE

2.4.1 Voorstelling transitiepremie

De transitiepremie kon oorspronkelijk worden toegekend aan **werkzoekenden ouder dan 45 jaar** die enerzijds een prestarterstraject volgen, en op het einde van dit traject een positief haalbaarheidsadvies ontvangen en anderzijds binnen de zes maanden na afronding van het prestarterstraject een onderneming in hoofdberoep opstarten in het Vlaamse gewest. De transitiepremie is een maatregel die uitgevoerd wordt sinds maart 2018. De toenmalige minister wenste ondernemerschap bij 45+ers te stimuleren. Van daaruit is er de keuze gemaakt om de middelen van de werkhervattingstoelag te heroriënteren naar een premie om ondernemerschap bij oudere werkzoekenden te stimuleren.

Een prestarterstraject focust op de voorbereiding van de opstart van een eigen onderneming en heeft een minimum doorlooptijd van zes weken. In het traject leert men een ondernemings- en financieel plan op te stellen. De haalbaarheid van het ondernemersidee wordt tijdens dit traject ingeschat. Dit moet garanderen dat een kandidaat ondernemer met een realiseerbaar ondernemingsidee start. Het prestarterstraject omvat daartoe de volgende elementen:

- De opmaak van een goed uitgewerkt en haalbaar businessplan;
- Het versterken van de algemene ondernemingscompetenties.

Op dit moment zijn de in aanmerking komende prestarterstrajecten: Jumpstarters (Stebo en Syntra), een traject binnen een AC (Starterslabo), Opleiding bedrijfsbeheer en opleiding ondernemerschap (CVO), Go4Business/Starten (UNIZO), Start! (Starterslabo), (E)basiskennis bedrijfsbeheer (Syntra), Start 45+ (Liantis), Start me up/Succesvol Ondernemer (Syntra Vlaanderen), Bryo StandUP (VOKA), Startersacademie 45 + (Acerta), Starterstraject microStart (microStart Support VZW) en Traject Zelfstandig Opstarten (Travvant BV).

Het oorspronkelijke bedrag dat werd uitgekeerd bedroeg 15.600 €. De transitiepremie wordt geïndexeerd. Wanneer ondernemers deze premie aanvragen en deze wordt toegekend, ontvangen zij voor een periode van twee jaar maandelijks een premie. Het bruto bedrag van de transitiepremie vertoont het degressieve verloop per maand weergegeven in Tabel 26.

Tabel 26. Ontvangen bruto bedrag van de transitiepremie per maand in aanvang

Maanden	Bedrag
1 tot 3 maanden	€ 1.000
4 tot 6 maanden	€ 900
7 tot 9 maanden	€ 800
10 tot 12 maanden	€ 700
13 tot 15 maanden	€ 600
16 tot 18 maanden	€ 500
19 tot 21 maanden	€ 400
22 tot 24 maanden	€ 300

Naar aanleiding van het VESOC-akkoord ‘Alle hens aan dek’ werd de transitiepremie voor de periode van één jaar uitgebreid naar alle werkzoekenden en werd het totale bedrag van de premie gewijzigd naar 7.800€. De Vlaamse Regering besliste ondertussen om deze wijziging structureel te maken.

2.4.2 Goedgekeurde dossiers

In totaal bevat onze database informatie over 908 ondernemers die een transitiepremie hebben aangevraagd in de periode maart 2018 tot en met maart 2021. (zie Tabel 27). Van de 905 correct ingediende aanvragen zijn er 808 goedgekeurde dossiers. De overige dossiers zijn ofwel afgekeurd ofwel is, op het moment van de dataverzameling²⁹, bijkomende info gevraagd. Voor vier dossiers kon geen koppeling worden gemaakt met de VDAB-data.

Tabel 27. Resultaten aanvragen

Resultaat aanvraag	Aantal personen
Goedgekeurd	808
Afgekeurd	97
Bijkomende info gevraagd	3
Totaal	908

²⁹ 21 april 2021

Dossiers kunnen afgekeurd worden omwille van verschillende redenen. Het is bv. mogelijk dat men niet voldoet aan de voorwaarden (bv. zes personen in de dataset waren jonger dan 45 jaar). Een navraag bij de uitvoerende dienst leert ons dat de vijf voornaamste redenen tot op heden om een aanvraag af te keuren de volgende zijn:

- Nog niet gestart als zelfstandige in hoofdberoep
- Het prestarterstraject werd afgerond na de start als zelfstandige in hoofdberoep
- Dubbele aanvraag
- De aanvraag werd te laat ingediend (dus na meer dan 3 maanden na de start in hoofdberoep) of de aanvraag is vervallen na meer dan 3 maanden
- Het prestarterstraject werd meer dan 6 maanden voor de start als zelfstandige in hoofdberoep afgerond en is dus niet meer geldig

2.4.3 Bespreking gebruikers transitiepremie

In Tabel 28 wordt weergegeven hoe deze groep is samengesteld naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, provincie, arbeidshandicap, kennis van het Nederlands en migratieachtergrond. Ter vergelijking werden deze data ook opgenomen voor de volledige populatie van ondernemers die gestart zijn vanuit het statuut van werkzoekende in de periode 2015 tot 2021 en de volledige populatie van deze groep die 45 jaar en ouder zijn. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de data die beschreven wordt in 1.2.2.

Tabel 28. Overzicht gebruikers transitiepremie

	Transitiepremie ontvangen	Volledige populatie*	Volledige populatie 45+**
Geslacht			
Man	405 (50,1%)	15.731 (61,5%)	3.598 (66,1%)
Vrouw	403 (49,9%)	9.833 (38,5%)	1.842 (33,9%)
Totaal (n)	808	25.564	5.440
Leeftijd*			
< 25 jaar	/	5.929 (23,19%)	/
25 tot en met 29 jaar	/	4.483 (17,54%)	/
30 tot en met 34 jaar	/	3.720 (14,55%)	/
35 tot en met 39 jaar	/	3.320 (12,99%)	/
40 tot en met 44 jaar	/	2.717 (10,63%)	/
45 tot en met 49 jaar	354 (44,2%)	2.461 (9,63%)	2.461 (45,24%)
50 tot en met 54 jaar	267 (33,3%)	1.739 (6,80%)	1.739 (31,97%)
55 tot en met 59 jaar	151 (18,9%)	1.032 (4,04%)	1.032 (18,97%)
60 tot en met 64 jaar	36 (4,5%)	208 (0,81%)	208 (3,82%)
Totaal (n)	808	25.564	5.440
Opleidingsniveau			
Hooggeschoold	465 (57,8%)	9.665 (37,8%)	2.232 (41,0%)
Kortgeschoold	99 (12,3%)	6.791 (26,6%)	1.514 (27,8%)
Middengeschoold	240 (29,9%)	9.108 (35,6%)	1.694 (31,1%)
Totaal (n)	804	25.564	5.440
Provincie***			
Antwerpen	242 (30,1%)	8.461 (33,1%)	1.795 (33,0%)
Limburg	145 (18,0%)	3.428(13,4%)	690 (12,7%)
Oost-Vlaanderen	160 (19,9%)	5.806 (22,7%)	1.094 (20,1%)
Vlaams-Brabant	104 (12,9%)	4.292 (16,8%)	1.087 (20,0%)
West-Vlaanderen	153(19,0%)	3.558 (13,9%)	774 (14,2%)
Totaal (n)	804	25.545	5.540
Arbeidshandicap			
arbeidshandicap	62 (7,7%)	931 (3,6%)	317 (5,8%)
Geen arbeidshandicap	742 (92,3%)	24.633 (96,4%)	5.123 (94,2%)
Totaal (n)	804	25.564	5.540
Weinig kennis Nederlands			
Ja	8 (1,0%)	2.951 (11,5%)	715 (13,1%)
Nee	796 (99,0%)	22.613 (88,5%)	4.725 (86,9%)
Totaal (n)	804	25.564	5.540
Migratieachtergrond			
Ja	34 (4,2%)	5.772 (22,6%)	972 (17,9%)
Nee	770 (95,8%)	19.792 (77,4%)	4.468 (82,1%)
Totaal (n)	804	25.564	5.540
* Volledige populatie werkzoekenden die gestart zijn met ondernemen sinds 2015			
** Volledige populatie werkzoekenden ouder dan 45 jaar die gestart zijn met ondernemen sinds 2015			
*** De categorieën Brussel en Buiten Brussel/Vlaanderen werden hier niet meegenomen aangezien het om een verwaarloosbaar kleine groep gaat. Deze personen komen in principe niet in aanmerking voor de Vlaamse Transitiepremie. De leeftijd van ontvangers werd afgeleid uit data van het departement WSE. De cijfers rond geslacht voor diegenen die een transitiepremie ontvangen zijn gebaseerd op de informatie die we hebben voor de personen die hebben meegedaan met een ondernemerstraject.			

De gegevens in Tabel 28 tonen aan dat er duidelijke verschillen zijn tussen diegenen die de transitiepremie ontvangen en de bredere populatie die mogelijk in aanmerking komt voor de premie. De transitiepremie lijkt disproportioneel bij de sterkere profielen te belanden. Zo vertegenwoordigen hoogopgeleiden 41,2% van de starters, maar zijn de ontvangers van de transitiepremie wel voor 58,1% hoogopgeleid. Ook vrouwen zijn relatief sterk vertegenwoordigd bij de ontvangers van de premie. Dit kan er op duiden dat vrouwen, die volgens onderzoek³⁰ vaker risico avers zijn, door de transitiepremie toch vaker de stap naar het ondernemerschap zetten. Mensen met een arbeidshandicap zijn licht oververtegenwoordigd en personen met een gebrekkige kennis van het Nederlands en/of een migratieachtergrond zijn sterk ondervertegenwoordigd. De gemiddelde werkloosheidsduur voor de ontvangers is te vinden in Tabel 29. Voor deze gegevens was geen informatie beschikbaar voor de volledige populatie. De cijfers in deze tabel tonen aan dat, voor de groep waarvoor wel data beschikbaar was, de meerderheid minder dan een jaar werkloos was voor ze de transitiepremie hebben aangevraagd.

Tabel 29. Overzicht gemiddelde werkloosheidsduur gebruikers transitiepremie.

Werkloosheidsduur	aantal
-3 maand	102
3 maand -6 maand	84
6 maand -1 jaar	101
1 jaar -2 jaar	89
2 jaar -5 jaar	62
+5 jaar en +	15
Niet ingevuld	355
Totaal (n)	808

2.4.4 Gevolgde prestarterstrajecten

Om in aanmerking te komen voor de transitiepremie dient een startende ondernemer een prestarterstraject te volgen. De hiervoor in aanmerking komende trajecten worden besproken in sectie 2.4.1. Om inzicht te krijgen in welke trajecten het vaakst gevolgd werden, werd contact opgenomen met de bevoegde dienst. Deze leverde informatie aan over het gevolgde prestarterstraject en het jaar waarin de premie werd aangevraagd. Zoals blijkt uit

³⁰ Zie bv. Eckel, C. C., & Grossman, P. J. (2008). Men, women and risk aversion: Experimental evidence. *Handbook of experimental economics results, 1*, 1061-1073.

Tabel 30 zijn de vaakst voorkomende trajecten MWVJZ, Go4Business, Start! en het labot-traject (AC). Onderstaande informatie werd verkregen op basis van het attest dat werd ingediend door de aanvrager. Het is mogelijk dat iemand (een combinatie van) meerdere trajecten volgde.

Tabel 30. Overzicht gevolgde prestarterstrajecten per jaar

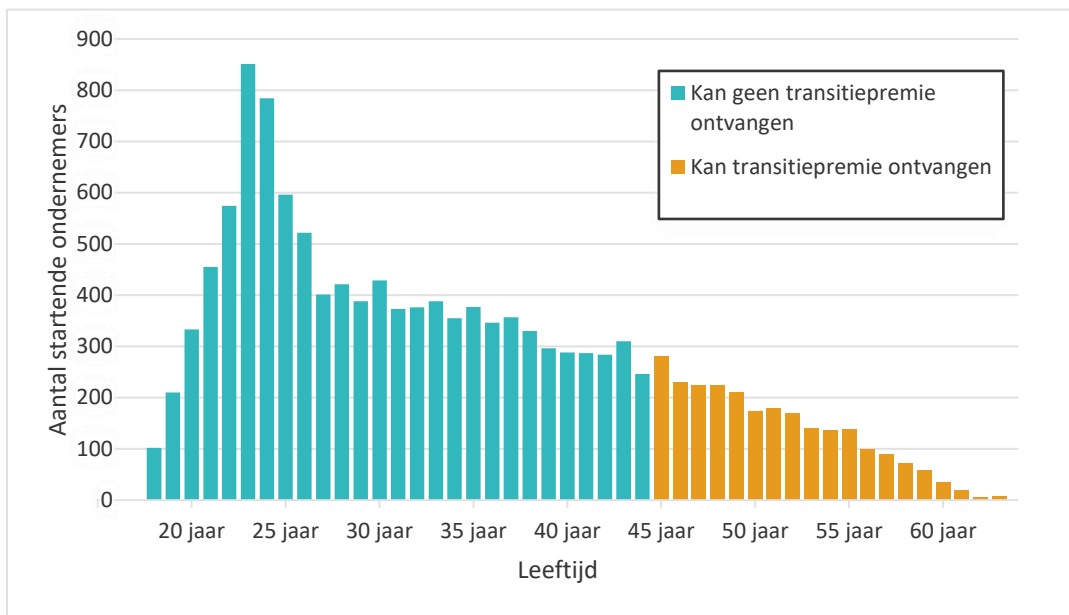
Erkend Prestarterstraject	Aantal aanvragen 2018	Aantal aanvragen TP 2019	Aantal aanvragen TP 2020	Aantal aanvragen TP 2021 (tot 31/3/21)	Totaal
Maak Werk van je Zaak	50	133	103	30	316
Go4Business/Starten*	55	132	88	27	302
Start!	22	55	68	32	177
Activiteitencoöperatie	8	26	23	22	79
(E-)Basiskennis bedrijfsbeheer Syntra	7	4	2	0	13
Bedrijfsbeheer CVO	1	1	0	0	2
Ondernemerschap CVO			1	0	1
Succesvol ondernemer				1	1
Bryo StandUP			2	3	5
Start 45+				0	0
Startersacademie 45+				1	1
Jumpstarters				7	7
Totaal					904

* Traject Starten en Go4Business werden samengenomen in deze tabel. Starten is de opvolger van Go4Business.

2.4.5 Aanmoedigingseffect Transitiepremie

In deze sectie proberen we inzicht te geven in de mate waarin de transitiepremie mensen ertoe aanzet om te starten als ondernemer. Dit doen we door bepaalde groepen die wel in aanmerking komen om de transitiepremie te ontvangen te vergelijken met groepen die niet in aanmerking komen voor de premie. Als we zien dat de groep die wel in aanmerking komt voor de transitiepremie groter is dan verwacht, kan dit een indicatie zijn dat de transitiepremie ertoe geleid heeft dat meer mensen in die groep gestart zijn met een onderneming. We bekijken in deze sectie eerst het aantal startende ondernemers naar leeftijd voor de periode 2015 tot en met 2017. We baseren ons hiervoor op de gegevens die door VDAB werden aangeleverd over de volledige populatie van ondernemers die gestart zijn vanuit werkloosheid. Deze gegevens worden grafisch weergegeven in Figuur 6. Tijdens deze periode was de transitiepremie nog niet in voege, waardoor deze periode een goed inzicht kan bieden in de situatie ‘zonder’ transitiepremie.

Figuur 6. Aantal startende ondernemers gestart vanuit werkloosheid naar leeftijd vanaf 2015 tot eind 2017

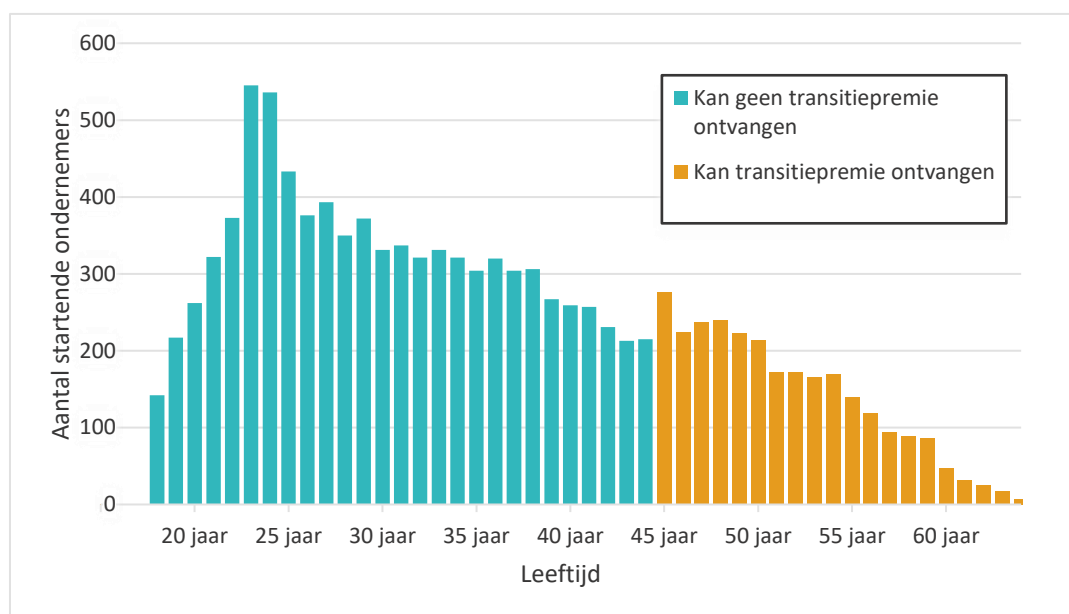
Figuur 6 toont duidelijk aan dat het merendeel van de startende ondernemers zich in de jongere leeftijdscategorieën bevindt. De twee grootste groepen, 23 en 24-jarigen, bevatten respectievelijk 851 en 784 starters. Het aantal startende ondernemers daalt gradueel met de leeftijd en vanaf 62 jaar is het aantal nieuwe starters nihil. Deze daling is ook te zien in de leeftijdscategorieën van 40 tot 50 jaar. In deze periode zijn er duidelijk meer startende ondernemers tussen de 40 en 45 jaar dan tussen de 45 en 50 jaar. De exacte aantallen voor de personen tussen 40 en 50 jaar worden hieronder weergegeven in Tabel 31.

Tabel 31. Overzicht aantal starters vanuit werkloosheid naar leeftijdscategorie voor de periode 2015 tot eind 2017

Leeftijd starter	Aantal starters	Leeftijd starter	Aantal starters
40 jaar	288	45 jaar	281
41 jaar	287	46 jaar	229
42 jaar	284	47 jaar	224
43 jaar	310	48 jaar	225
44 jaar	246	49 jaar	211
Totaal	1415		1170

Indien de transitiepremie een aanmoedigingseffect heeft om te starten met ondernemen, verwachten we dat er een “kink” in de deze trendlijn zit vanaf 45 jaar van zodra de transitiepremie werd ingevoerd. Dezelfde informatie als in bovenstaande figuur wordt hieronder grafisch weergegeven voor de periode vanaf maart 2018 (wanneer de transitiepremie gelanceerd werd) in Figuur 7.

Figuur 7. Aantal startende ondernemers vanuit werkloosheid naar leeftijd vanaf maart 2018 tot eind 2020

Een visuele inspectie doet vermoeden dat de transitiepremie inderdaad het gedrag van potentiële ondernemers beïnvloedt. Als er een effect is, verwachten we dit het duidelijkst te kunnen observeren rond het *cut-offpoint* van 45 jaar. Daarom worden ook het aantal startende ondernemers van 40 tot en met 49 jaar in de periode vanaf maart 2018 weergegeven in Tabel 32.

Tabel 32. Overzicht aantal starters naar leeftijdscategorie voor de periode maart 2018 tot eind 2020

Leeftijd starter	Aantal starters	Leeftijd starter	Aantal starters
40 jaar	259	45 jaar	277
41 jaar	257	46 jaar	225
42 jaar	231	47 jaar	237
43 jaar	213	48 jaar	240
44 jaar	215	49 jaar	223
Totaal	1175		1202

Een vergelijking tussen Tabel 31 en Tabel 32 toont aan dat het aandeel van ondernemers die ouder zijn dan 45 is toegenomen. Het aantal ondernemers in de periode na maart 2018 jonger dan 45 is in vergelijking met de periode voor 2018 gedaald met 17%; terwijl het aantal ondernemers ouder dan 45 met 2,7% is toegenomen in dezelfde periode. Het verschil tussen het aantal ondernemers van 44 jaar en 45 jaar in de periode na maart 2021 is nog duidelijker. Deze laatste leeftijdsgroep bevat 28,8% meer ondernemers. Een deel van dit geobserveerde verschil is wellicht te wijten aan een *wachteffect* waarbij startende ondernemers het opstarten van hun onderneming uitstellen om gebruik te kunnen maken van de transitiepremie. Zonder de premie zouden deze personen wellicht hun onderneming al gestart hebben als ze 44 jaar oud waren. Het is ook mogelijk dat een aantal oudere ondernemers gewacht hebben tot maart 2018 om hun onderneming op te starten zodat ze in aanmerking kwamen voor de premie, terwijl jongere ondernemers hun onderneming toch nog eind 2017 opstartten. Desondanks blijft het verschil tussen de periode 2015-2017 en maart 2018-2020 duidelijk, ook bij de leeftijdsgroepen die iets verder van de 45 jaar verwijderd zijn.

Om na te gaan of dit verschil statistisch significant is, werd een regressie-discontinuïteit analyse uitgevoerd. Met behulp van deze methode trachten we in te schatten wat het effect van de transitiepremie is op het aantal startende ondernemers. De onderliggende assumptie in dit soort modellen is dat toewijzing aan een bepaalde groep, in dit geval het kunnen gebruik maken van de transitiepremie,

afhankelijk is van de waarde op een andere, continue, variabele, in dit geval leeftijd. Er wordt verondersteld dat leeftijd een effect kan hebben op het al dan niet starten met ondernemen, maar dat verschillen tussen twee personen wiens leeftijd dicht bij elkaar ligt klein zijn. Zo kunnen de verschillen tussen een 35-jarige en een 55-jarige in de kans dat ze starten met een zelfstandige onderneming aanzienlijk zijn, maar kan wel worden verondersteld dat de kansen voor een 35-jarige en een 36-jarige dicht bij elkaar liggen. Zonder de transitiepremie zou men ook kunnen verwachten dat het verschil tussen een 44-jarige en een 45-jarige zeer beperkt zou zijn. Omdat er verwacht wordt dat de transitiepremie werkzoekenden aanmoedigt om te starten met een zelfstandige onderneming en enkel 45-plussers hiervoor in aanmerking komen verwachten we vanaf de leeftijd van 45 jaar een sprong (een discontinuïteit) waar te nemen. Door te kijken naar de grootte van deze sprong kunnen we een inschatting maken van de impact van een beleidsmaatregel. We berekenen hiervoor de impact van leeftijd op het aantal starters en voegen een variabele toe die aangeeft of een bepaalde leeftijdscategorie in aanmerking komt voor de transitiepremie. Om een zo goed mogelijke inschatting te kunnen maken van de impact van leeftijd op het aantal starters wordt enkel gewerkt met de personen van 30 jaar en ouder. De jongere leeftijdscategorieën zijn vaker schoolverlaters of personen met minder ervaring, wiens situatie veel minder te vergelijken is met die van 45-plussers. Omwille van hun beperkte aantallen werden ook de 60-plussers niet opgenomen in de analyses. De resultaten van deze analyses zijn te vinden in Tabel 33. In deze tabel wordt zowel een lineair verband geschat, door enkel leeftijd op te nemen, als een niet-lineair verband, door ook de gekwadrateerde leeftijd op te nemen.

Tabel 33. Resultaten van de regressie-discontinuïteit analyse

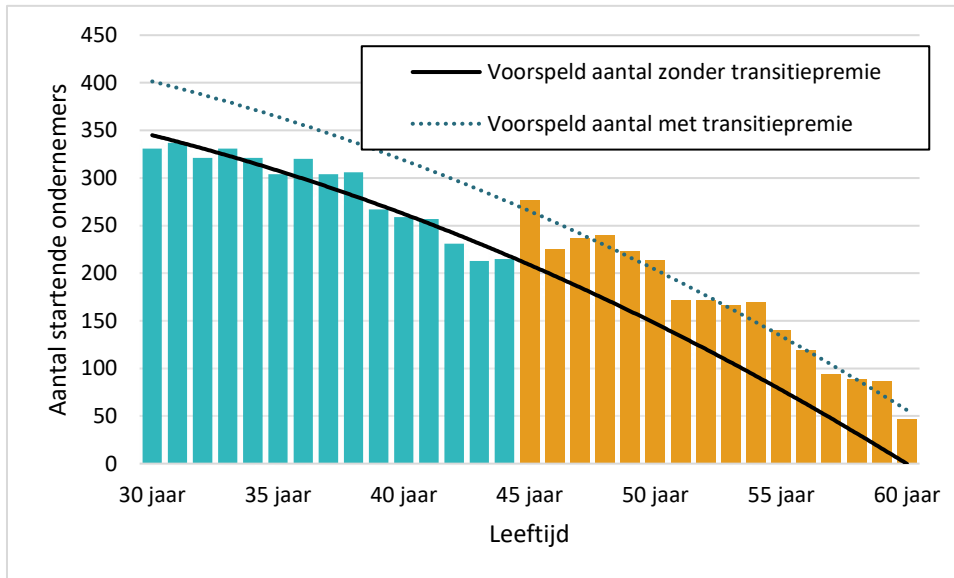
	Maart 2018 - 2020	Maart 2018 -2020	2015-2017	2015-2017
Constante	718,91***	398,69***	805,80***	543,68***
	(26,67)	(68,29)	(27,48)	(81,09)
Leeftijd	-11,65***	3,07	-12,69***	-0,643
	(0,71)	(3,05)	(0,73)	(3,62)
Leeftijd ²		-0,162***		-0,132***
		(0,033)		(0,039)
Effect transitiepremie (leeftijd > 44 jaar)	59,80***	56,46***	14,49	11,76
	(12,71)	(9,44)	(13,10)	(11,21)
N	30	30	30	30
R ²	0,96	0,98	0,98	0,98
*** p < 0,001; ** p < 0,01 ;* p < 0,05. De standaardafwijkingen zijn tussen haken weergegeven. N = 30 jaren.				

De resultaten in Tabel 33 tonen aan dat er een statistisch significant positief effect is van de transitiepremie op het aantal startende ondernemers. Dit effect is enkel aanwezig binnen de populatie die gestart is met ondernemen na maart 2018. In die periode ligt het aantal startende ondernemers in de leeftijdscategorieën van 45 jaar en ouder hoger dan wat men zou verwachten op basis van een schatting die enkel gebaseerd is op de leeftijd. In de periode 2015 tot eind 2017 ligt het aantal startende ondernemers in de leeftijdscategorie 45 jaar en ouder niet significant hoger dan wat men zou verwachten op basis van de leeftijd. Het model met het niet-lineaire verband tussen leeftijd en het aantal startende ondernemers heeft de hoogste voorspellingskracht. Er wordt geschat dat er in de leeftijdscategorieën 45 tot 60 jaar telkens 56,46 personen extra gestart zijn bovenop wat verwacht zou worden op basis van de leeftijd. Dit betekent dat het model schat dat er in deze leeftijdscategorieën in totaal 903 personen extra gestart zijn door de transitiepremie. Dit moet een overschatting zijn aangezien het totaal aantal goedgekeurde transitiepremies in deze lager ligt. Er zijn enkele mogelijke verklaringen voor deze overschatting. Een mogelijke verklaring is dat de gebruikte parameters

voor leeftijd niet alle variatie ten gevolge van leeftijd capteren. Ook in de periode 2015 tot 2017 wordt immers een effect gevonden dat, alhoewel het niet significant is, in absolute termen toch niet te verwaarlozen lijkt. Het kan dus zijn dat het behoren tot deze leeftijdscategorieën nog samenhangt met andere factoren die hier niet in rekening worden gebracht. Deze overschatting is extra opmerkelijk gegeven dat, zoals in 1.3.2. wordt toegelicht, hier reeds gewerkt wordt met een selectie van data omwille van een aantal discrepanties in de data. In Figuur 8 zijn de voorspellingen van het niet-lineaire model grafisch weergegeven.

Figuur 8. Voorspelling van het totaal aantal starters met en zonder transitiepremie (na maart 2018)

In

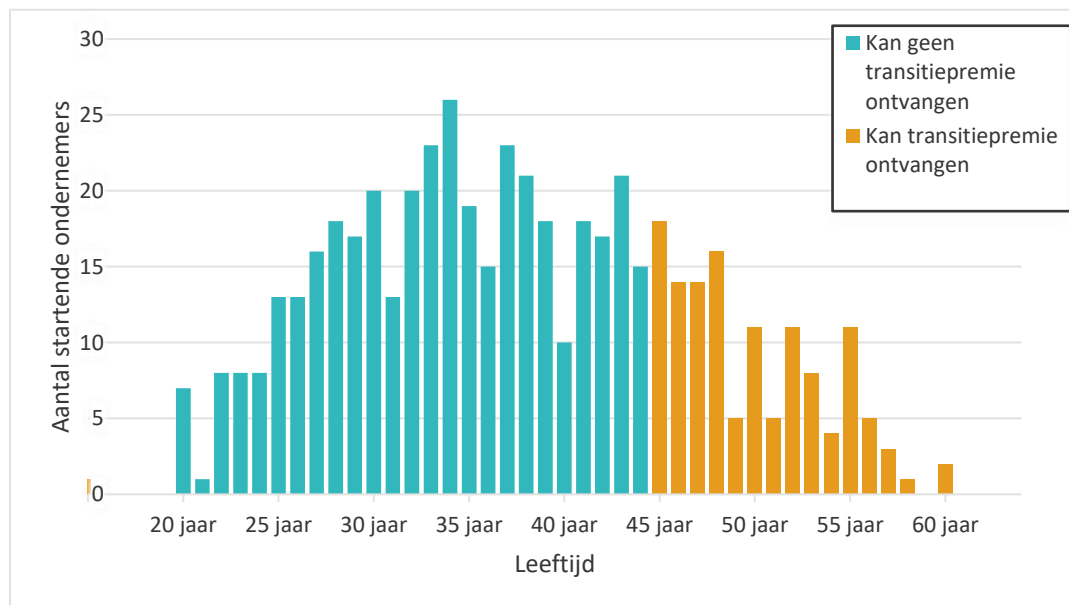
Tabel 34 worden de resultaten van deze regressie-discontinuïteit analyse getoond, opgesplitst naar scholingsgraad. In deze tabel wordt enkel het simpelere, lineaire model getoond. Deze resultaten tonen aan dat het effect van de transitiepremie sterker is bij hoogopgeleiden dan bij kortgeschoolden. Er zijn verschillende mogelijke verklaringen voor deze verschillen in *uptake*. Het kan bv. zijn dat de transitiepremie minder gekend is bij kortgeschoolden, maar ook dat deze groep minder bereid is om te voldoen aan de gestelde voorwaarden (het volgen van een prestarterstraject). In sectie 4.8. gaan we dieper in op mogelijke verklaringen voor dit verschil op basis van de afgenomen survey. Het is echter hier wel duidelijk dat er meer hoogopgeleide profielen worden bereikt dan kortgeschoolde profielen.

Tabel 34. Resultaten van de regressie-discontinuïteit analyse. Opsplitsing naar scholingsgraad.

	Hooggeschoold	Middengespoold	Kortgeschoold
Constate	237,68***	255,17***	227,06***
	(15,25)	(12,48)	(12,05)
Leeftijd	-3,67***	-4,21***	-3,67***
	(0,41)	(0,33)	(0,32)
Effect transitiepremie (leeftijd > 44 jaar)	23,84***	20,48***	15,48***
	(7,26)	(5,95)	(5,74)
N	30	30	30
R ²	0,86	0,93	0,93
*** p < 0,001; ** p < 0,01 ; * p < 0,05. De standaardafwijkingen zijn tussen haken weergegeven. N = 30 jaren. Periode maart 2018-2020.			

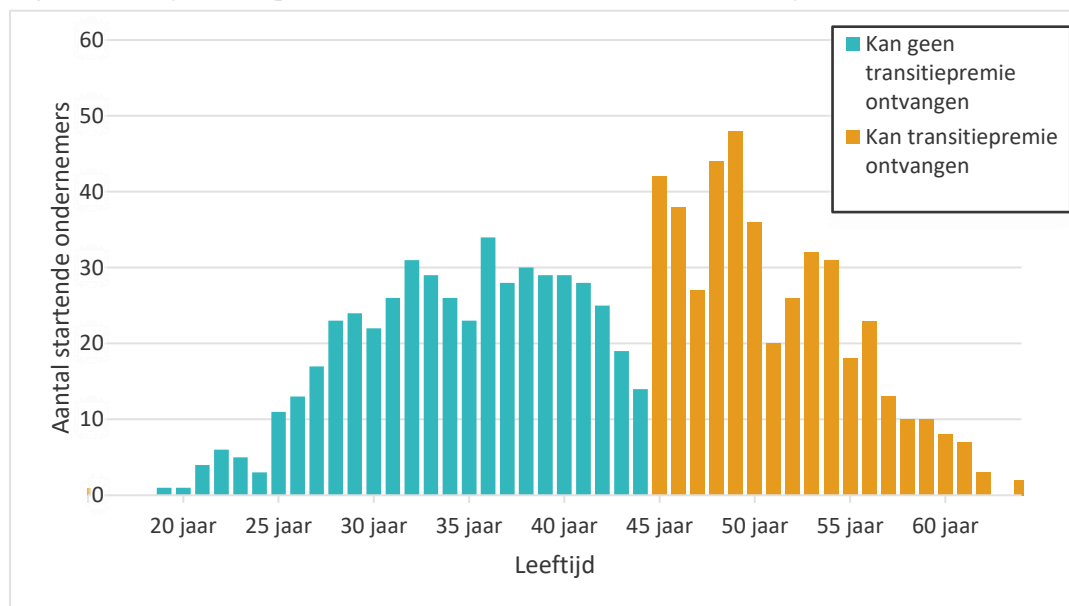
Als de transitiepremie ertoe geleid heeft dat er meer personen gestart zijn met ondernemen, kunnen we ook verwachten dat er meer personen zijn die een traject hebben gevolgd om in aanmerking te komen voor de transitiepremie. In Figuur 9 bekijken we het aantal gevolgde ondernemerstrajecten, volgens de VDAB data over de volledige populatie, naargelang leeftijd tot en met 2017. Het gaat hier om de trajecten die volgens VDAB gekend zijn. Dit is slechts een benadering van de personen die een traject hebben gevolgd en aanspraak kunnen maken op de transitiepremie. Sommige erkende prestarters trajecten worden immers niet geregistreerd door VDAB. Figuur 9 toont aan dat het aantal gevolgde trajecten naargelang leeftijd relatief normaal verdeeld is.

Figuur 9. Trajecten in periode van 2015-2017 (totaal aantal trajecten in dataset: 516)

Dit vergelijken we met dezelfde gegevens voor de periode vanaf maart 2018 in Figuur 10. Deze vergelijking leert ons dat het aantal gevolgde trajecten sterk is toegenomen in de periode vanaf 2018 en dat deze stijging vooral uitgesproken was in de leeftijdsgroepen die in aanmerking kwamen voor de transitiepremie.

Figuur 10. Trajecten in periode van maart 2018-2020 (totaal aantal trajecten in dataset: 939)

Bij de groep 45-plussers was er een toename van aantal gevolgd trajecten van 128 tot 438. Ook bij de groep – 45 steeg het aantal gevolgd trajecten van 388 tot 501. Op basis van de gegevens kunnen we dus duidelijk stellen dat de transitiepremie er ook toe geleid heeft dat meer mensen een prestarterstraject hebben gevolgd.

2.4.6 Overlevingsgraad

Tot slot willen we nagaan in welke mate ontvangers van de transitiepremie tot op heden nog steeds als zelfstandige aan de slag zijn. Omdat we niet over rechtstreekse gegevens beschikken voor iedereen die een transitiepremie heeft ontvangen, moeten we deze data zoeken in andere, gekoppelde databronnen. In totaal hebben we daardoor informatie over 500 van de 808 personen die een transitiepremie hebben ontvangen. De mate waarin ze nog steeds zelfstandig zijn, is te vinden in Tabel 35. Van de 500 personen waarover we informatie hebben, waren er 461 ondernemers nog steeds ondernemer op het moment dat de data verzameld werden. 39 van hen zijn gestopt met hun zelfstandige activiteit. Omdat de transitiepremie relatief nieuw is en het om beperkte aantallen gaat, is het moeilijk om op basis van deze gegevens conclusies te trekken. Het is mogelijk dat de uitval toeneemt na twee jaar, wanneer de transitiepremie afloopt, maar voorlopig zijn er nog weinig data die dit aantonen.

Tabel 35. Overlevingsgraad ontvangers transitiepremie naargelang startjaar

Jaar waarin de ondernemer gestart is	Nog steeds zelfstandig	gestopt	% nog steeds actief als zelfstandige
2018	76	12	86,3%
2019	190	19	90,9%
2020	165	5	97,1%
2021	30	3	90,9%

3 VERBAND TUSSEN SOCIO-DEMOGRAFISCHE KENMERKEN EN HET OVERLEVEN ALS ONDERNEMER

In dit hoofdstuk wordt toegelicht op welke manier verschillende kenmerken samenhangen met de mate waarin personen die gestart zijn vanuit het statuut werkzoekende actief blijven als ondernemer in hoofdberoep. Hiervoor vergelijken we de ondernemers die op 31 oktober 2021 nog actief waren als zelfstandige in hoofdberoep met diegenen die wel gestart zijn als ondernemer, maar ondertussen de zelfstandige activiteit hebben stopgezet. Om deze analyses te kunnen uitvoeren werd gebruik gemaakt van de gegevens die werden aangeleverd door VDAB over de volledige populatie personen die vanuit het statuut van werkzoekende doorgestroomd zijn naar zelfstandigheid in de periode 2015 tot en met 2020.

Om een duidelijker beeld te krijgen van de overlevingsduur van ondernemers, en hoe dit beïnvloed wordt door ondernemerstrajecten, worden logistische regressieanalyses uitgevoerd. De resultaten zijn te vinden in Tabel 36. Voor deze analyses wordt opnieuw enkel gewerkt met de ondernemers die volgens VDAB en RSVZ op hetzelfde moment gestart zijn. Deze resultaten kunnen een eerste indruk geven van de verbanden in de beschikbare data, maar moeten met voldoende voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Het is belangrijk om voor ogen te houden dat het hier om administratieve gegevens gaat, en er dus geen uitspraken kunnen worden gedaan over causaliteit. Het is niet mogelijk om een hogere (of lagere) overlevingskans toe te schrijven aan het ‘volgen van een traject’ op zich. Het is mogelijk dat trajecten bepaalde profielen aantrekken die net meer of minder kans hebben op slagen op langere termijn. Selectie-effecten kunnen hier dus niet worden uitgesloten. Een hogere slaagkans kan het gevolg zijn van het volgen van het traject, maar kan ook te verklaren zijn doordat ondernemerstrajecten bepaalde profielen aantrekken. Ook kan het zijn dat de geobserveerde variabelen samenhangen met niet-geobserveerde karakteristieken die het gevonden verband zouden kunnen verklaren. De resultaten van de uitgevoerde logistische regressieanalyses zijn te vinden in Tabel 36.

Tabel 36. Odds ratios met een 95% betrouwbaarheidsinterval

	OR	95% BI	OR	95% BI
	(1)		(2)	
Vrouw	0,850**	(0,801 tot 0,902)	0,846**	(0,798 tot 0,898)
18-19 jaar	0,466**	(0,389 tot 0,58)	0,475**	(0,397 tot 0,570)
20-24 jaar	0,541**	(0,484 tot 0,604)	0,551**	(0,493 tot 0,616)
25-29 jaar	0,611**	(0,546 tot 0,685)	0,618**	(0,552 tot 0,693)
30-35 jaar	0,835**	(0,742 tot 0,940)	0,840**	(0,746 tot 0,945)
35-39 jaar	0,903	(0,800 tot 1,019)	0,907	(0,803 tot 1,024)
40-45 jaar	0,901	(0,794 tot 1,022)	0,905	(0,797 tot 1,027)
50-55 jaar	0,933	(0,807 tot 1,078)	0,933	(0,807 tot 1,079)
55-59 jaar	0,787**	(0,664 tot 0,933)	0,789**	(0,666 tot 0,935)
60-64 jaar	0,288**	(0,213 tot 0,389)	0,288**	(0,213 tot 0,390)
Kortgeschoold	0,444**	(0,411 tot 0,479)	0,446**	(0,413 tot 0,481)
Middengeschoold	0,583**	(0,545 tot 0,624)	0,583**	(0,545 tot 0,624)
Gestart in 2015	0,649**	(0,594 tot 0,709)	0,654**	(0,598 tot 0,714)
Gestart in 2016	0,694**	(0,635 tot 0,758)	0,696**	(0,637 tot 0,761)
Gestart in 2017	0,758**	(0,691 tot 0,832)	0,761**	(0,694 tot 0,835)
Gestart in 2019	1,328**	(1,199 tot 1,471)	1,322**	(1,193 tot 1,464)
Gestart in 2020	2,084**	(1,884 tot 2,304)	2,079**	(1,880 tot 2,299)
Limburg	1,160**	(1,063 tot 1,267)	1,152**	(1,055 tot 1,258)
West-Vlaanderen	1,222**	(1,119 tot 1,334)	1,218**	(1,115 tot 1,330)
Vlaams-Brabant	1,197**	(1,100 tot 1,303)	1,197**	(1,100 tot 1,303)
Oost-Vlaanderen	1,150**	(1,068 tot 1,239)	1,149**	(1,067 tot 1,238)
Weinig kennis NL	0,879**	(0,804 tot 0,961)	0,887**	(0,811 tot 0,970)
Arbeidshandicap	0,791**	(0,686 tot 0,912)	0,788**	(0,684 tot 0,909)
Migratieachtergrond	0,649**	(0,606 tot 0,696)	0,653**	(0,610 tot 0,700)
Traject gevolgd			1,237**	(1,082 tot 1,415)
N	25530		25530	
-2 log-likelihood	30080,50		30070,56	
Nagelkerke R ²	0,103		0,104	

De referentiegroep zijn hogeschoolde mannen uit de leeftijdscategorie 45 tot 49 jaar die in Antwerpen gestart zijn met een zelfstandige onderneming in 2018 en die een goede kennis van het Nederlands hebben, geen arbeidshandicap of migratieachtergrond hebben en geen ondernemerstraject gevolgd hebben. De ** en * in de tabel duiden op significantieniveaus van respectievelijk <0,01 en < 0,05.

In het eerste model wordt de impact van alle socio-demografische variabelen opgenomen. In het tweede model wordt deelname aan een traject toegevoegd aan het model. Omdat er geen grote verschillen zijn in de coëfficiënten, zullen hieronder enkel de resultaten van het tweede model besproken worden. De log-likelihood toont aan dat het tweede model significant beter is dan het eerste model ($p < 0.01$), ook al neemt de Nagelkerke R² slecht beperkt toe. Deze kleine toename geeft, gezien het beperkt aantal personen die een traject heeft gevolgd in onze dataset, niet noodzakelijk een nauwkeurige indicatie van het belang van deze variabele.

De odds ratio van 0,846 bij vrouwen in het eerste model kan als volgt geïnterpreteerd worden: de kans dat vrouwen op het meest recente meetmoment nog steeds actief zijn als zelfstandige is gelijk aan 84,6% van de

kans dat mannen (de referentiecategorie) nog steeds actief zijn als zelfstandige. De kans dat een vrouw nog steeds actief is als zelfstandige is dus meer dan 15% kleiner dan de kans dat een man nog steeds actief is als zelfstandige, gegeven dat alle andere kenmerken gelijk blijven. Het 95%-betrouwbaarheidsinterval geeft weer hoe nauwkeurig de schatting is. Dit resultaat toont dus aan dat de ondernemingen van mannen vaker langer overleven. De ondernemingen gestart door ondernemers uit de leeftijdscategorie 45 tot 49 jaar zijn het vaakst nog steeds actief. Vooral bij de jonge startende ondernemers en de ondernemers die dicht bij de pensioenleeftijd zijn, lijkt de kans om nog steeds actief te zijn lager te liggen. Bij de leeftijdscategorieën 18 tot en met 19 jaar en 20 tot en met 24 jaar zijn ongeveer de helft minder starters nog steeds actief als ondernemer dan in de groep 45 tot en met 49. Bij de groep 60 tot en met 64 is het verschil nog groter. Een starter uit deze leeftijdscategorie is ongeveer drie keer minder waarschijnlijk om nog steeds actief te zijn als zelfstandige dan een ondernemer uit de vergelijkingscategorie. Dit is te verklaren doordat een groot deel van deze groep ondertussen wellicht de pensioenleeftijd heeft bereikt. De verschillen naargelang opleidingsniveau zijn opvallend. De kans dat ondernemingen van kort- en middengediplomeerde ondernemers nog steeds actief zijn, liggen respectievelijk ongeveer 55% en 40% lager dan de kans dat hooggeschoolde ondernemers nog actief zijn als zelfstandige. Ook tussen de provincies zijn er verschillen. De kans dat een ondernemer in West-Vlaanderen nog steeds actief is, is 22% groter dan de kans dat een zelfstandige in Antwerpen nog steeds actief is. In de andere Vlaamse provincies ligt de kans om nog steeds actief te zijn als ondernemer minstens 15% hoger dan in Antwerpen. Voor de kenmerken “Weinig kennis Nederlands”, “Arbeidshandicap” en “Migratieachtergrond” zijn er ook significante resultaten. Iemand die tot één van deze groepen behoort heeft een lagere kans om nog steeds actief te zijn als zelfstandige. De kansen liggen, respectievelijk 11%, 21% en 35% lager.

Uit onze resultaten blijkt dat de kans dat iemand die, volgens de gegevens van VDAB³¹, een traject heeft gevolgd 23,7% meer kans heeft om nog actief te zijn als zelfstandige dan iemand met gelijkaardige karakteristieken die geen traject gevolgd heeft. Dit betekent niet noodzakelijk dat het traject op zich de oorzaak is van de hogere overlevingskans. Het is mogelijk dat succesvollere ondernemers vaker geneigd zijn om zich in te schrijven voor een traject. Hierbij dient ook te worden opgemerkt dat bij deze analyses gebruik werd gemaakt van de gegevens die door VDAB werden verstrekt. Zij hebben niet voor alle startende ondernemers en alle trajecten gegevens. Een aantal personen werd dus onterecht geïnclassificeerd als ‘geen traject gevolgd’. Het kan zijn dat hierdoor het effect van het volgen van een traject is vertekend. Daarnaast is er ook een enorme diversiteit in ondernemerstrajecten. De variëteit in focus en doelgroep kunnen ertoe leiden dat er tussen verschillende ondernemerstrajecten ook grote verschillen zijn in de mate waarin ze startende ondernemers helpen met overleven. Voor gedetailleerdere gegevens omtrent concrete trajecten verwijzen we naar het vorige hoofdstuk. Op basis van deze gegevens kan de lezer een inschatting maken van de mate waarin deelnemers van specifieke trajecten, die telkens andere accenten leggen en ook vaak een andere doelgroep hebben, actief worden en blijven als zelfstandige ondernemer.

---

³¹ VDAB heeft informatie over de trajecten AC, AZO en MWVJZ.

4 BESPREKING SURVEY RESULTATEN

4.1 METHODOLOGIE

4.1.1 Dataverzameling, afbakening onderzoekspopulatie en steekproeftrekking

De enquête wil een licht werpen op redenen om (niet) deel te nemen aan ondernemerstrajecten, ervaring en tevredenheid over ondernemerstrajecten en opleidings- en mentoringsnoden van startende ondernemers. Er werd gekozen voor een online survey.

De operationele definitie van de onderzoekspopulatie die gehanteerd wordt is: woonachtig op het grondgebied Vlaanderen, tijdens de periode van 1 januari 2016 tot 31 december 2020 de stap gezet van niet werkend werkzoekende (ingeschreven bij VDAB) naar zelfstandig ondernemerschap (in hoofd- of bijberoep).

Er werd een a-selecte steekproef getrokken van de onderzoekspopulatie (n = 36.415) waarbij 20.000 personen werden opgenomen in de steekproef. Met andere woorden, elke persoon die tussen 1 januari 2016 en 31 december 2020 was ingeschreven bij VDAB als niet-werkend werkzoekende en de overstap heeft gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap had dezelfde kans om in de steekproef terecht te komen. De eigenlijke trekking werd uitgevoerd door VDAB.

4.1.2 Ontwerp vragenlijst

Bij het opstellen van de vragenlijst werd de inhoudelijke keuze van de thema's gebaseerd op de 'Better entrepreneurship policy tool, inclusive entrepreneurship'³² (OESO-kwaliteitskader) en belangrijke ontbrekende informatie die niet kon worden afgeleid uit de bestaande beschikbare administratieve data. Voor de vragen over het subjectieve competentiedeficit hebben we ons gebaseerd op de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor van de SERV-Stichting Innovatie & Arbeid³³.

Voor het programmeren van de vragenlijst werd gebruik gemaakt van Qualtrics. Om toegang te krijgen tot de enquête diende de respondent de unieke link te volgen. De vragenlijst werd zo geprogrammeerd dat de respondenten de enquête op een later tijdstip konden hervatten.

4.1.3 Uitnodiging voor deelname aan onderzoek

Op 8 juni 2021 werd naar alle personen uit de steekproef een emailuitnodiging verstuurd waarin de doelstelling en het belang van het onderzoek werden duidelijk gemaakt. De uitnodigings-emails werden verstuurd door VDAB en via de uitnodiging werd de unieke link meegegeeld om de enquête in te vullen. In een tweede fase werden de steekproefrespondenten die de vragenlijst niet hadden ingevuld na 7 dagen van ontvangst van de uitnodigingsemail gecontacteerd met de vraag om de enquête alsnog in te vullen. De herinnerings-emails werden verstuurd op 15 juni. De enquête werd op 22 juni afgesloten.

4.1.4 Respons en kwaliteitscontrole

Uiteindelijk hebben 1211 mensen de vragenlijst ingevuld. Dit komt neer op een bruto-respons van 6,1%. Na ontvangst van de ingevulde enquêtes werd een extra kwaliteitscontrole gedaan op de volledigheid van de enquête. Respondenten dienden minstens 60% van de vragenlijst ingevuld te hebben. Op basis van deze controle moesten 238 enquêtes worden afgewezen. Na cleaning van de dataset bedraagt de netto-respons 973 (5%). Tabel 37 geeft een overzicht van de respons.

³² Supporting the unemployed in entrepreneurship: <https://betterentrepreneurship.eu/en/node/add/unemployed-assessment>

³³ Vlaamse werkbaarheidsmonitor: [Werkbaarheidsmonitor 2019 - werknemers](#) | Stichting Innovatie & Arbeid ([serv.be](#))

Tabel 37. Overzicht respons

Bruto steekproef (n)	20.000
Bruto respons (n)	1.211
Uitgesloten na kwaliteitscontrole (n)	238
Netto-respons na kwaliteitscontrole (n)	973
Netto-respons t.o.v. steekproef (%)	5%

4.1.5 Representativiteit van de gerealiseerde steekproef en weging

De gerealiseerde steekproef heeft, zoals vele enquêtes, te kampen met een aantal vertekeningen. Sommige bevolkingsgroepen zijn oververtegenwoordigd en andere segmenten zijn dan weer ondervertegenwoordigd. Sommige groepen waren net iets meer bereid om de vragenlijst in te vullen en andere groepen minder bereid. Zo zijn vrouwen, personen in hogere leeftijdscategorieën, hoogopgeleiden, personen die geboren zijn in België, personen met een arbeidshandicap en personen met een zeer goede kennis Nederlands sterker vertegenwoordigd in de steekproef dan in de volledige populatie. Om deze vertekening op te vangen werden de data gewogen naar de belangrijkste socio-demografische kenmerken leeftijd, geslacht en opleidingsniveau³⁴. Voor leeftijd werden er 4 leeftijdscategorieën voorzien (17–29 jaar, 30-39 jaar, 40-54 jaar en 55-64 jaar) en voor opleidingsniveau werden 3 categorieën voorzien (kortgeschoold, middengeschoold en hooggeschoold). Voor de weging zelf werd er gekozen om te werken op basis van de kruising van drie bovenstaande variabelen. De wegingsprocedure werd uitgevoerd met de weight cases procedure van SPSS. Voor de analyses van de resultaten wordt steeds gewerkt met de gewogen data.

4.1.6 Betrouwbaarheid, significantie en analyse

Aangezien we hier gebruik maken van een steekproef moeten we rekening houden met statistische marges afhankelijk van de netto-respons en het betrouwbaarheidsniveau. Bij de bespreking van de resultaten beschrijven we alleen de statistische significante resultaten op basis van een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Met andere woorden, de resultaten waarbij de kans dat de gevonden afwijking op toeval berust kleiner is dan 5%.

Indien de analyses gebaseerd zijn op een beperkt aantal respondenten (minder dan 50), wordt er telkens aangegeven dat er voorzichtig omgegaan moet worden met de interpretatie van de gegevens. Tenzij anders vermeld, werden de ‘weet niet/ geen mening’ en ‘niet van toepassing’-antwoordcategorie buiten beschouwing gelaten bij de analyses. Wanneer deze categorie inhoudelijk relevant was, werd deze expliciet opgenomen in de figuur of tabel. Indien bepaalde antwoordcategorieën samen werden genomen, is dit ofwel zichtbaar in de tabel, ofwel wordt dit expliciet vermeld in de tekst. Doordat de percentages in de tabellen werden afgerond, is het mogelijk dat deze niet exact optellen tot 100%.

Hoofdzakelijk statistisch significante verschillen worden in de bespreking van de resultaten opgenomen. Naast socio-demografische kenmerken en socio-economische kenmerken wordt ook bijzondere aandacht besteed aan verschillen tussen respondenten die al dan niet een ondernemerstraject hebben gevolgd.

4.2 SOCIO-DEMOGRAFISCHE EN SOCIO-ECONOMISCHE VERKENNING

Dit onderdeel omvat een eerste socio-demografische kennismaking van de bevroegde niet-werkende werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap. Bijzondere aandacht gaat uit naar verschillen tussen werkzoekenden die ter voorbereiding op de overstap naar zelfstandig

³⁴ Om de wegingscoëfficiënten te berekenen werd gebruik gemaakt van data die door VDAB eerder werd doorgestuurd over de volledige populatie van werkzoekende die gestart zijn met ondernemen. In oktober 2021 werd een meer recente versie van deze data doorgestuurd, die in het eerste deel van dit rapport gebruikt wordt ter referentie. Omdat er nauwelijks verschillen zijn tussen deze twee datasets werd beslist om de weging en de daaropvolgende analyses niet opnieuw uit te voeren.

ondernemerschap een ondernemerstraject hebben gevolgd³⁵ en werkzoekenden die zonder het volgen van een traject zelfstandige zijn geworden.

4.2.1 Geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland, migratieachtergrond, kennis Nederlands, arbeidshandicap, ervaring als zelfstandige en werkloosheidsduur

De sociaal-demografische situatie van de bevroagde respondenten brengen we in beeld, door geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland, migratieachtergrond, kennis van het Nederlands, arbeidshandicap, ervaring als zelfstandige en werkloosheidsduur in kaart te brengen.

---

³⁵ Respondenten dienden in te vullen of ze een ondernemerstraject hadden gevolgd. Dit was niet per definitie een ondernemerstraject dat werd aangeboden door VDAB. Dit betekent dat respondenten die in de survey werden beschouwd als respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd mogelijk bij de data-analyse niet werden meegenomen als een werkzoekende die een ondernemerstraject heeft gevolgd.

Tabel 38 geeft een overzicht van de beschrijvende statistieken.

Mannen maken vaker de transitie van werkzoekende naar zelfstandig ondernemerschap dan vrouwen, zowel zonder het volgen van een ondernemerstraject als met deelname aan een voorbereidend traject. De gemiddelde leeftijd van de werkzoekenden die zijn overgestapt naar ondernemerschap is 35 jaar. Werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd zijn gemiddeld iets ouder (gemiddelde leeftijd = 38 jaar), in vergelijking met werkzoekenden die zelfstandige zijn geworden zonder het volgen van een voortraject (gemiddelde leeftijd = 34 jaar). Midden- en hooggeschoolden maken ook vaker de overstap naar zelfstandig ondernemerschap dan kortgeschoolden, zowel voor werkzoekenden die gestart zijn zonder traject als mensen die een ondernemerstraject hebben gevolgd. Ongeveer acht op tien mensen die de overstap heeft gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap is geboren in België, een kleine 20% is geboren in een ander land. Daarnaast hebben we ook gekeken naar de migratieachtergrond van respondenten. De migratieachtergrond is opgebouwd uit drie categorieën. Een eerste categorie zijn mensen zonder een niet-EU-migratieachtergrond, dit zijn mensen die geboren zijn in België of EU en wiens ouders bij geboorte de Belgische of Europese nationaliteit hadden. Een tweede categorie zijn tweede generatie niet-EU-migranten, deze mensen zijn geboren in België of EU en hebben ten minste een ouder die bij de geboorte een niet-EU-nationaliteit had. Een derde categorie zijn eerste generatie niet-EU-migranten. Werkzoekenden die geen ondernemerstraject hebben gevolgd (17%) hebben iets vaker een niet-EU-migratieachtergrond dan werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd (11%). Vooral eerste generatie niet-EU-migranten maken opvallend vaker de overstap naar zelfstandig ondernemerschap zonder het volgen van een ondernemerstraject. Ondanks de verschillen in migratieachtergrond zijn er geen significante verschillen in kennis van het Nederlands tussen werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd en diegenen die geen traject hebben gevolgd. Verder vallen er wel duidelijke verschillen te noteren naar arbeidshandicap. Het aandeel werkzoekenden met een arbeidshandicap ligt duidelijk hoger bij diegenen die een ondernemerstraject hebben gevolgd (12%), in vergelijking met de werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt zonder het volgen van een traject (5%). Als we kijken naar de werkloosheidsduur voor de start van de zelfstandige activiteit zien we dat werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd gemiddeld langer waren ingeschreven als werkzoekende bij VDAB dan werkzoekenden die geen traject hebben gevolgd. Ten slotte geeft ongeveer negen op tien respondenten aan geen voorgaande ervaring te hebben als zelfstandige. Ongeveer één op tien respondenten zegt in het verleden al een zelfstandige activiteit te hebben uitgevoerd.

Tabel 38. Geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland, migratieachtergrond, arbeidshandicap, kennis Nederlands, werkloosheidsduur en ervaring als zelfstandige

	Werkzoekenden die geen ondernemertraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemertraject hebben gevolgd	TOTAAL
Geslacht			
Man	61,4%	61,2%	61,4%
Vrouw	38,6%	38,8%	38,6%
Totaal (n)	682	258	946
Leeftijd			
17-24j	24,7%	12,4%	21,4%
25-39j	48,5%	43,4%	47,1%
40-54j	22,9%	37,2%	26,8%
55j +	3,9%	7%	4,8%
Gemiddelde leeftijd	33,7	37,9	34,7
Totaal (n)	687	258	945
Opleidingsniveau			
kort	28,1%	24,8%	27,2%
midden	35,5%	37,2%	35,8%
hoog	36,5%	38%	36,9%
Totaal (n)	665	250	915
Geboorteland			
België	80,6%	80,2%	80,5%
Ander land dan België	19,4%	19,8%	19,5%
Totaal (n)	682	258	940
Migratie-achtergrond			
geen	83%	88,7%	84,6%
2 ^{de} generatie niet-EU	8,6%	6,9%	8,1%
1 ^{ste} generatie niet-EU	8,4%	4,4%	7,3%
Totaal (n)	641	248	889
Arbeidshandicap			
arbeidshandicap	5,4%	12,3%	7,3%
Geen arbeidshandicap	94,6%	87,7%	92,7%
Totaal (n)	649	243	892
Kennis Nederlands			
Geen kennis	0,3%	0,4%	0,3%
Weinig kennis	4,4%	3,1%	4,1%
Goede kennis	7,2%	7%	7,2%
Zeer goede kennis	88,1%	89,5%	88,5%
Totaal (n)	679	257	936
Werkloosheidsduur			
0-3 maanden	36,1%	18,6%	31,3%
3-6 maanden	18,9%	16,6%	18,2%
6-12 maanden	22,3%	26,1%	23,3%
1 tot 2 jaar	16%	21,7%	17,6%
2 tot 5 jaar	5,2%	13%	7,4%
Meer dan 5 jaar	1,5%	4%	2,2%
Totaal (n)	668	253	921
Ervaring als zelfstandige			
Geen ervaring	89,6%	88,4%	89,2%
Ervaring als zelfstandige	10,4%	11,6%	10,8%
Totaal (n)	681	258	939

4.2.2 Beroepsstatuut, ondernemingsgrootte, “leeftijd onderneming”

Bij de vraag “Welke categorie komt het best overeen met jouw huidige beroepsstatuut?” werden onderstaande antwoorden gegeven (zie

Tabel 39). De vaakst voorkomende combinaties waren zelfstandige in bijberoep zonder personeel en

	Werkzoekenden die geen ondernemertraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemertraject hebben gevolgd	TOTAAL
Zelfstandige in hoofdberoep zonder personeel	52,7%	58,1%	54,4%
Zelfstandige in hoofdberoep met personeel	6,9%	4,2%	6,0%
Zelfstandige in bijberoep zonder personeel	10,9%	11,4%	11,1%
Zelfstandige in bijberoep met personeel	0,3%	0,0%	0,2%
Helper – medewerker familielid zonder vergoeding	0,2%	0,0%	0,1%
Loontrekkende	4,8%	3,9%	4,5%
Werkzoekend	6,1%	5,8%	6,0%
Gepensioneerd	0,2%	0,6%	0,3%
Andere	2,6%	1,6%	2,3%
Een combinatie van bovenstaande	15,4%	14,3%	15,0%
Totaal	651	308	959

werkzoekende (32 keer) en zelfstandige in bijberoep zonder personeel en loontrekkende (25 keer). De overige combinaties kwamen minder dan tien keer voor. De categorie “anders” is een restcategorie die onder andere arbeidsongeschikten, personen die verhuisd zijn naar het buitenland en studenten omvat.

Tabel 39. Beroepsstatuut

	Werkzoekenden die geen ondernemertraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemertraject hebben gevolgd	TOTAAL
Zelfstandige in hoofdberoep zonder personeel	52,7%	58,1%	54,4%
Zelfstandige in hoofdberoep met personeel	6,9%	4,2%	6,0%
Zelfstandige in bijberoep zonder personeel	10,9%	11,4%	11,1%
Zelfstandige in bijberoep met personeel	0,3%	0,0%	0,2%
Helper – medewerker familielid zonder vergoeding	0,2%	0,0%	0,1%
Loontrekkende	4,8%	3,9%	4,5%
Werkzoekend	6,1%	5,8%	6,0%
Gepensioneerd	0,2%	0,6%	0,3%
Andere	2,6%	1,6%	2,3%
Een combinatie van bovenstaande	15,4%	14,3%	15,0%
Totaal	651	308	959

Het aantal tewerkgestelde personeelsleden verschilde niet significant tussen diegenen die een ondernemertraject gevolgd hadden en diegenen die geen traject gevolgd hadden. Zestig van de tachtig zelfstandigen met personeel gaven aan dat het om 1 tot 4 werknemers ging. Slechts tien personen in de steekproef hadden nu een onderneming met meer dan tien werknemers. Één van hen had een ondernemertraject gevolgd.

In

Tabel 40 wordt weergegeven hoe lang de onderneming van de respondent al bestaat. Een Kruskal-Wallis test toont aan dat de verschillen tussen beide groepen niet significant zijn. (Op het eerste zicht lijken ondernemingen van diegenen zonder traject al langer te bestaan. Mogelijks zijn werkzoekenden die recent een ondernemerstraject gevolgd hebben meer geneigd om een bevraging over deze trajecten in te vullen.)

Tabel 40. Hoe lang bestaat de onderneming al

	Werkzoekenden die geen ondernemerstraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd	TOTAAL
0-3 maanden	2,8%	4,3%	3,3%
3-6 maanden	3,2%	4,0%	3,4%
6-12 maanden	18,3%	11,9%	16,2%
1 tot 2 jaar	24,3%	32,5%	27,0%
2 tot 3 jaar	18,1%	21,3%	19,1%
Meer dan 3 jaar	33,4%	26,0%	31,0%
Totaal	569	277	846

In Tabel 41 worden de sectoren waartoe de ondernemingen van de respondenten toe behoren opgelijst. De dienstensector is het sterkst vertegenwoordigd in de steekproef, gevolgd door de bouwsector en vrije beroepen. Ongeveer 1 op 3 van de respondenten geeft aan dat zijn of haar onderneming in een combinatie van sectoren actief is. :

Tabel 41. Sectoren van de deelnemers

	Werkzoekenden die geen ondernemerstraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd	TOTAAL
automobiel	1,9%	2,3%	2,0%
bouw	13,5%	9,3%	12,4%
detailhandel	8,8%	12,8%	9,9%
diensten	36,5%	43,6%	38,4%
groothandel	3,7%	3,9%	3,7%
horeca	8,8%	11,3%	9,5%
industrie	3,5%	2,3%	3,2%
transport	3,2%	5,1%	3,7%
vrije beroepen	12,9%	12,1%	12,7%
andere	4,7%	4,3%	4,6%
combinatie meerder	31,1%	34,6%	32,1%
Totaal	682	257	939

De som van de percentages verschilt van 100 omdat respondenten meerdere sectoren konden aanduiden en omdat er gewerkt werd met gewogen data.

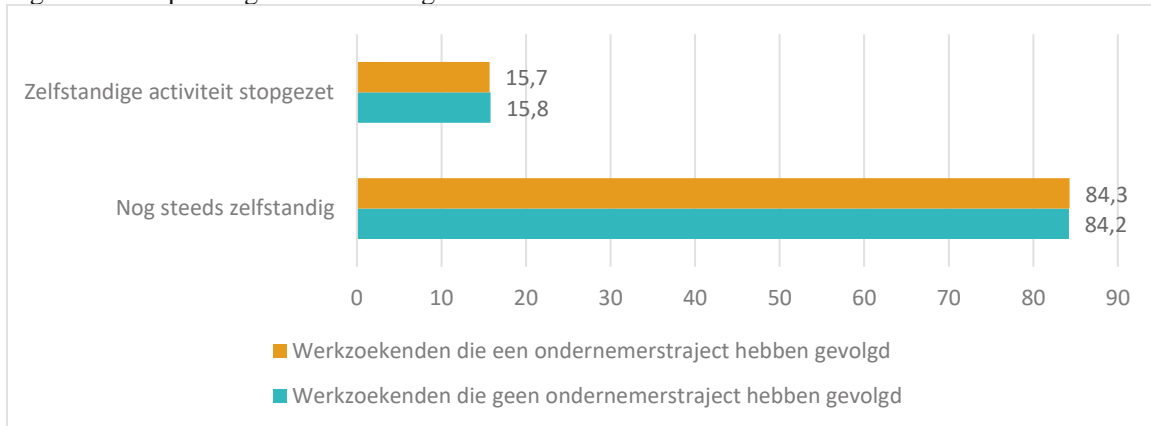
4.2.3 Profielkenmerken en ervaring als zelfstandig ondernemer van mensen die onderneming hebben stopgezet

In dit hoofdstuk bespreken we het profiel van de respondenten die hun zelfstandige onderneming gewild of ongewild hebben stopgezet. We maken een vergelijking met de groep die tot op heden nog steeds zelfstandige is waarbij wordt gekeken naar socio-demografische kenmerken, voorgaande ervaring als zelfstandige en het al dan niet hebben gevolgd van een ondernemerstraject voor de start van de onderneming. Verder zoomen we in op het beroepsstatuut van deze zelfstandigen, wanneer de onderneming werd stopgezet en de voornaamste reden van stopzetting van de zelfstandige activiteit.

4.2.4 Profielkenmerken van zelfstandigen die hun onderneming hebben stopgezet

Uit Figuur 11 komt naar voor dat een deel van de werkzoekenden die waren overgestapt naar zelfstandig ondernemerschap hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet. Ongeveer 16% van de respondenten heeft zijn zelfstandige activiteit gewild of ongewild stopgezet. Er is geen significant verschil tussen het aandeel stopgezette ondernemingen bij mensen die een ondernemerstraject hebben gevolgd en zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd.

Figuur 11. Stopzetting van zelfstandige activiteit

N=934

Wie zijn deze mensen die hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet en in welke mate verschilt deze groep van respondenten die hun zelfstandige activiteit niet hebben stopgezet? In

Tabel 42 worden deze twee groepen met elkaar vergeleken. Respondenten die hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet, zijn gemiddeld iets jonger in vergelijking met diegenen die nog steeds zelfstandige zijn. Bijna de helft van de mensen die hun zelfstandige activiteit heeft stopgezet is jonger dan 25 jaar. Verder zien we ook een verschil naar opleidingsniveau tussen beide groepen. Zelfstandigen die hun activiteit hebben stopgezet, zijn vaker kortgeschoold. Vier op tien zelfstandigen die gestopt zijn is kortgeschoold, in vergelijking met 25% bij de respondenten die nog steeds zelfstandige zijn. Bij de groep die nog steeds zelfstandige is, zijn midden- en hogeschoolden sterker vertegenwoordigd. Verder zien we geen significante verschillen naar achtergrondkenmerken tussen beide groepen.

Tabel 42. Achtergrondkenmerken van zelfstandigen die hun activiteit hebben stopgezet en respondenten die nog steeds zelfstandige zijn

	Nog steeds zelfstandige	Zelfstandige activiteit stopgezet	TOTAAL
Geslacht			
vrouw	61,3%	62,4%	61,5%
man	38,7%	37,6%	38,5%
Totaal (n)	793	149	942
Leeftijd			
17-24j	36,6%	48%	38,1%
25-39j	29,2%	23,6%	28,3%
40-54j	29,2%	22,3%	28,1%
55j +	5,3%	6,1%	5,4%
Gemiddelde leeftijd	34,9 jaar	34 jaar	34,8 jaar
Totaal (n)	794	148	942
Opleidingsniveau			
kort	24,9%	39,9%	27,2%
midden	37,4%	26,6%	35,7%
hoog	37,7%	33,6%	37%
Totaal (n)	775	143	918
Geboorteland			
België	81,6%	77,3%	80,9%
Ander land dan België	18,4%	22,7%	19,1%
Totaal (n)	793	150	943
Migratie-achtergrond			
geen	84,5%	81,3%	84%
2 ^{de} generatie niet-EU	8%	11,2%	8,5%
1 ^{ste} generatie niet-EU	7,5%	7,5%	7,5%
Totaal (n)	759	134	893
Arbeidshandicap			
Geen arbeidshandicap	93,4%	89%	92,7%
arbeidshandicap	6,6%	11%	7,3%
Totaal (n)	768	127	895
Kennis Nederlands			
Geen kennis	0,4%	0%	0,3%
Weinig kennis	3,9%	4,7%	4%
Goede kennis	7,3%	4,7%	6,9%
Zeer goede kennis	88,4%	90,5%	88,7%
Totaal (n)	791	148	939
ondernemerstraject			
Traject gevolgd	72,7	74,2	72,9
Geen traject gevolgd	27,3	25,8	27,1
Totaal (n)	817	124	941
Ervaring als zelfstandige			
In het verleden zelfstandige geweest	11,4%	6,1%	10,6%
Geen ervaring als zelfstandige	88,6%	93,9%	89,4%
Totaal (n)	787	147	934

4.2.5 Beroepsstatuut van zelfstandigen die hun onderneming hebben stopgezet

Aan de respondenten die hun onderneming hebben stopgezet werd gevraagd om hun vorige statuut van zelfstandige aan te duiden. Uit Tabel 43 blijkt dat 45% van de respondenten die hun onderneming hebben stopgezet zelfstandig waren in bijberoep zonder personeel. Zij vormen de grootste groep, gevolgd door

zelfstandigen in hoofdberoep zonder personeel. Vier op tien respondenten die hun zelfstandige activiteit hebben gestopt, waren zelfstandige in hoofdberoep zonder personeel. Het aandeel zelfstandigen in hoofd- en bijberoep met personeel ligt beduidend lager, respectievelijk 6,1% en 0,7%. Er zijn geen statistisch significante verschillen in het beroepsstatuut van werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd en de groep die geen traject heeft gevolgd.

Tabel 43. Vroegere beroepsstatuut zelfstandige bij respondenten die zelfstandige activiteit hebben stopgezet

	Werkzoekenden die geen ondernemerstraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd	TOTAAL
Zelfstandige in hoofdberoep zonder personeel	37,4%	41,5%	38,5%
Zelfstandige in hoofdberoep met personeel	4,7%	9,8%	6,1%
Zelfstandige in bijberoep zonder personeel	45,8%	41,5%	44,6%
Zelfstandige in bijberoep met personeel	0,9%	0%	0,7%
Helper – medewerker familielid zonder vergoeding	0,0%	2,4%	0,7%
ander	12%	11,9%	12%
TOTAAL	107	41	148
Groep respondenten die zelfstandige activiteit gewild of ongewild hebben stopgezet. Som van de percentages is meer dan 100, omdat respondenten meerdere antwoorden konden aanduiden. Opgelet bij de interpretatie n<100.			

4.2.6 Wanneer werd zelfstandige activiteit stopgezet?

Aan de respondenten werd ook gevraagd wanneer zij hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet (zie Tabel 44). Ruim zes op tien ondernemingen werd stopgezet in het eerste jaar na de opstart. Ongeveer 35% van de ondernemingen werd stopgezet 1 tot 3 jaar na de opstart en ongeveer 4% van de ondernemingen was bij stopzetting meer dan 3 jaar.

Tabel 44. Wanneer heb je jouw zelfstandige activiteit stopgezet?

	Werkzoekenden die geen ondernemerstraject hebben gevolgd	Werkzoekenden die een ondernemerstraject hebben gevolgd	TOTAAL
0-3 maanden na de opstart	11%	5,3%	9,4%
3-6 maanden na de opstart	13%	7,9%	11,6%
6-12 maanden na de opstart	35%	52,6%	39,9%
1 tot 2 jaar na de opstart	32%	18,4%	28,3%
2 tot 3 jaar na de opstart	4%	13,2%	6,5%
Meer dan 3 jaar na de opstart	5%	2,6%	4,3%
Totaal	100	38	138
Groep respondenten die zelfstandige activiteit gewild of ongewild hebben stopgezet.			

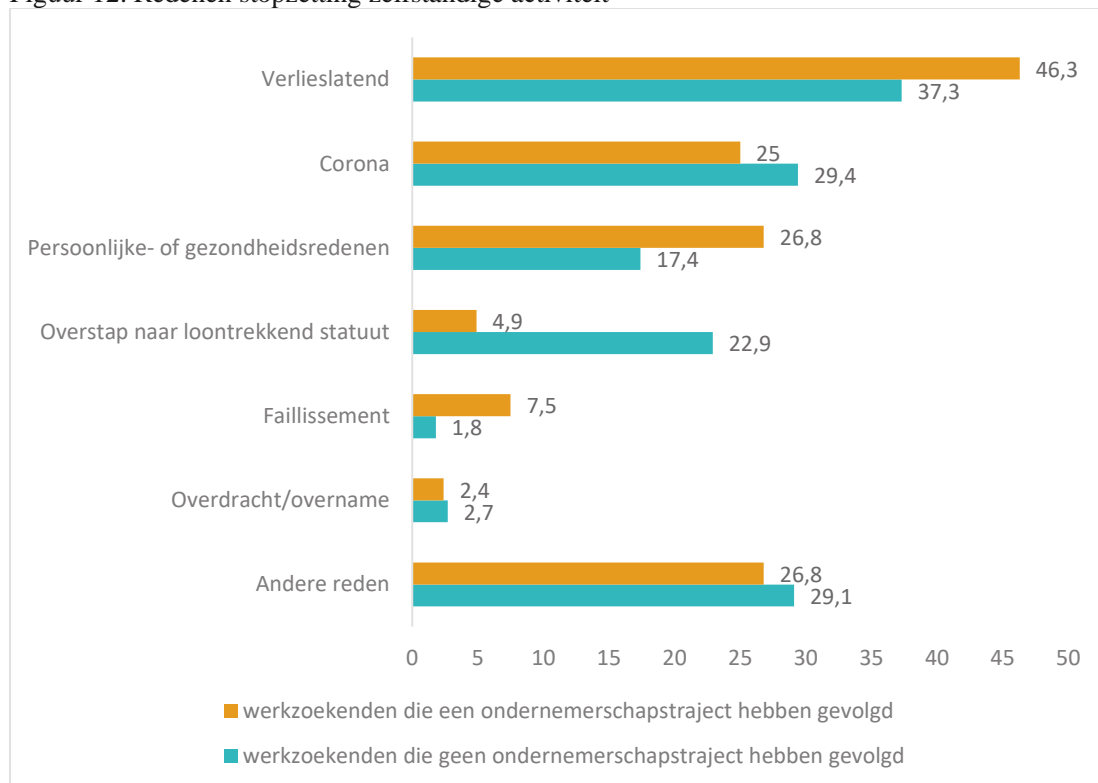
4.2.7 Redenen voor stopzetting zelfstandige activiteit

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom iemand beslist om zijn of haar zelfstandige activiteit stop te zetten. In de survey werd aan de zelfstandigen die hun activiteit hebben stopgezet gevraagd om alle redenen aan te duiden waarom zij hun zelfstandige activiteit vrijwillig of onvrijwillig hebben stopgezet. Figuur 12 geeft een overzicht van de antwoorden.

De meest voorkomende reden van stopzetting is economisch van aard. Ongeveer vier op tien ondernemers hebben hun onderneming stopgezet omdat deze verlieslatend was. Daarnaast geeft bijna drie op tien ondernemers aan de zelfstandige activiteit te hebben stopgezet omwille van de Corona-crisis. Twee op tien ondernemers heeft de onderneming stopgezet omwille van persoonlijke- of gezondheidsredenen. 18% van

de ondernemers heeft aangegeven de zelfstandige activiteit te hebben stopgezet omwille van een overstap naar een loontrekkend statuut. Hier zien we een opvallend significant verschil tussen de werkzoekenden die een traject hebben gevolgd voor de start van hun onderneming en diegenen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd. Ondernemers die geen traject hebben gevolgd (23%) zetten vaker hun zelfstandige activiteit stop om de overstap te maken naar een loontrekkend statuut, in vergelijking met zelfstandigen die wel een ondernemerstraject hebben gevolgd (5%). Verder werd faillissement en overdracht/overname door respectievelijk 3,4% en 2,6% van de gestopte zelfstandigen aangehaald. Ten slotte werd door 28% nog een andere reden meegegeven, waaronder omwille van het beheer van patrimonium, beroepsverbod of geschorst door de Rijkdienst Voor Arbeidsbemiddeling, uitspraak rechtbank, geen recht meer op werken in België, geen lening gekregen van de bank, financiële nood aan werkzoekenden statuut, opstartgesprek gemist en opstart niet alleen aangekond, onvoldoende ondersteuning bij de opstart, einde van Springplank.

Figuur 12. Redenen stopzetting zelfstandige activiteit

N=151 Groep respondenten die zelfstandige activiteit gewild of ongewild hebben stopgezet. Som van de percentages is meer dan 100, omdat respondenten meerdere redenen konden aangeven.

4.3 REDENEN OM GEEN ONDERNEMERSTRAJECT TE VOLGEN

Zowel uit de administratieve data als uit de surveyresultaten komt naar voor dat een substantiële groep werkzoekenden de overstap naar zelfstandig ondernemerschap maakt zonder het volgen van een ondernemerstraject. De bevraging laat ons toe om inzicht te krijgen in de redenen voor het niet volgen van een ondernemerstraject. Daarom werd aan de respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd gevraagd naar de belangrijkste redenen om niet deel te nemen aan een ondernemerstraject. Tabel 45 geeft een overzicht van de antwoorden. Ongeveer 46% gaf aan dat zij gewoon geen opleiding of coaching nodig hadden. Sommige respondenten gaven aan dat zij namelijk reeds konden verder bouwen op voorgaande ervaring met ondernemerschap als vroegere zelfstandige in hoofd- of bijberoep, ervaring in loondienst met het leiden van een onderneming of mee gegroeid in een familiebedrijf. Andere respondenten konden verder

bouwen op eerder verworven kennis uit trajecten of opleidingen die ze vroeger hadden gevolgd. Verder werd ook verwezen naar de verworven kennis uit outplacementtrajecten. Andere mensen gaven aan voldoende omringd te zijn door hun netwerk of dat ondernemerstrajecten niet van toepassing waren voor hun type van zelfstandig ondernemerschap.

Tabel 45. Redenen om geen ondernemerstraject te volgen

Ik had geen opleiding of coaching nodig	46%
Ik wist niet dat dit bestond	44,1%
Het traject paste niet in mijn schema/ geen tijd	8,4%
Het traject was te duur/ ik kon de kosten niet betalen	6%
Gebrek aan geschikte onderwijs- of vormingsactiviteit	3,8%
Negatieve leerervaring in het verleden	3,4%
Er was geen aanbod op een bereikbare afstand	2,8%
Ik beantwoordde niet aan de voorwaarden	2,7%
Mijn leeftijd	1,4%
Mijn gezondheid	0,9%
Geen toegang tot internet of computer voor afstandsonderwijs	0,3%
Andere reden	8,9%
N=672 Groep respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd. Som van de percentages is meer dan 100, omdat respondenten meerdere redenen konden aanduiden.	

De tweede meest belangrijke reden om geen ondernemerstraject te volgen, is dat men gewoon niet wist dat dit bestond. Maar liefst 44% van de mensen die geen traject hebben gevolgd, wist niet af van het bestaan van ondernemerstrajecten. 8% gaf te kennen dat het traject niet paste in hun schema of dat ze hier geen tijd voor hadden. Nog eens 6% gaf aan dat het traject te duur was of dat zij de kosten niet konden betalen. Ook het gebrek aan een geschikte onderwijs- of vormingsactiviteit (3,8%) en een negatieve leerervaring in het verleden (3,4%) werd door een kleine groep aangehaald. Verder kwam ook aan bod dat er geen aanbod was op een bereikbare afstand (2,8%), dat de respondent niet beantwoordde aan de voorwaarden (2,7%) of dat er geen traject werd gevolgd omwille van de eigen leeftijd (1,4%) of gezondheidstoestand (0,9%).

Ten slotte werd door 9% van de respondenten nog een of meerdere andere redenen aangegeven. Zo werd de Coronacrisis door meerdere respondenten aangehaald als belangrijke reden om geen traject te volgen, andere respondenten gaven aan dat zij niet onmiddellijk de stap wilden zetten naar zelfstandig ondernemerschap in hoofdberoep. Sommige mensen kozen er bewust voor om geen beroep te doen op de diensten van VDAB. Verder werd door sommige respondenten ook aangegeven niet mee te doen uit schrik voor een negatief eindresultaat en mogelijke repercussies voor het opstarten van zelfstandig ondernemerschap.

4.4 BEGELEIDING EN NOOD AAN OPLEIDING EN COACHING BIJ ZELFSTANDIGEN DIE GEEN ONDERNEMERSTRAJECT HEBBEN GEVOLGD

In dit hoofdstuk onderzoeken we in welke mate werkzoekenden die geen traject hebben gevolgd voor de opstart van hun zelfstandige activiteit contact hebben opgenomen met VDAB over hun ondernemerschapsambities. Verder bekijken we ook de opleidings- en mentoringsnood van deze groep zelfstandigen tijdens het eerste opstartjaar.

4.4.1 Prevalentie contactname met VDAB over ambities starten als zelfstandig ondernemer

In de vragenlijst werd aan de respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd voor de opstart van hun zelfstandige activiteit gevraagd of zij contact hadden met VDAB over hun ambities om te starten als zelfstandig ondernemer. Tabel 46 geeft een overzicht van de antwoorden. Iets meer dan zeven op tien respondenten die geen traject volgden, hebben de overstap gemaakt naar zelfstandig ondernemerschap zonder hun ambities te bespreken met VDAB. Ongeveer de helft van deze groep gaf aan dat zij wisten welke weg zij wilden uitgaan en geen nood hadden aan ondersteuning. De andere helft (36,6%) nam geen contact op met VDAB omdat zij niet wisten dat zij met hun vragen rond ondernemerschap terecht konden bij VDAB. Sommige respondenten gaven aan geen contact te hebben opgenomen met VDAB omdat: hun Nederlands niet goed genoeg was; zij via outplacement voldoende ondersteuning hadden gekregen; enkel contact genomen met de Hulpkas Voor Werklozen; omdat zij geen ondersteuning wensten van VDAB of omdat het volgen van een traject financieel niet haalbaar was.

Ongeveer een kwart van de respondenten die geen traject hebben gevolgd, gaf aan dat ze wel contact hadden met VDAB over hun ambitie om te starten als zelfstandig ondernemer. Iets minder dan de helft van deze groep gaf aan dat hen niet was meegedeeld dat er trajecten naar ondernemerschap bestaan. Aan 6% werd een traject geadviseerd, maar de respondent wilde dit zelf niet. Verder werd door de respondenten nog gewezen op een aantal andere redenen waarom ze geen ondernemerstraject volgden bij VDAB waaronder een andere opleiding of traject gevolgd bij VDAB en pas nadien beslist om zelfstandige te worden: *“GTB begeleiding”*; *“Ik had contact met VDAB na mijn ontslag, maar toen dacht ik nog aan het onderwijs”*; *“bij VDAB andere opleiding gevolgd”*; *“ik heb bij VDAB loopbaanbegeleiding gevolgd en dan nadien beslist om zelfstandige te worden”*. Sommige respondenten gaven aan enkel op zoek te zijn naar coaching en niet naar opleiding, bv. *“Ja, coaching maar opleidingstrajecten betekenden in mijn geval en naar mijn gevoel geen meerwaarde”*. Anderen gaven aan dat zelfstandig ondernemerschap hen werd afgeraden of dat VDAB hen niet kon bijstaan in hun beslissing om zelfstandige te worden, bv. *“Ja maar eerder onder de vorm van zou je dit wel doen? Onderschat dit niet...Ik wou deze wijsheid niet meer van mensen die niet weten waarover ze het hebben...”*; *“Ja, VDAB zegt dat ze kunnen mij niet helpen met mijn eigen keus om zelfstandig worden”*. Verder werd door sommige respondenten ook aangehaald dat er geen trajecten bestaan voor starters in bijberoep, bv.: *“Ja, maar er werd meegedeeld dat het kiezen was tussen springplank of het ondernemerstraject.”*

Tabel 46. Prevalentie contactname met VDAB over ambitie zelfstandig ondernemerschap

Ja, er is mij niet meegedeeld dat er trajecten naar ondernemerschap bestaan	12,3%
Ja, ze adviseerden me een traject maar ik wenste dit niet	5,6%
Ja, ik wenste een ondernemerstraject te volgen maar ontving geen toestemming om deel te nemen aan een traject aangeboden door VDAB	3,1%
Ja, ik vond dat de trajecten aangeboden door VDAB te lang duurden	1,1%
Ja, maar er bestaan geen trajecten voor startende zelfstandigen in bijberoep/springplank	0,7%
Ja, andere	2,4%
Nee, ik wist niet dat ik met mijn vragen rond ondernemerschap ook terecht kon bij VDAB	36,6%
Nee, ik wist welke weg ik wenste te gaan en had geen nood aan ondersteuning	33,5%
Nee, andere	2,8%
andere	2%
N=671 Groep respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit	

4.4.2 Nood een coaching/mentoring en opleiding: retrospectie

Aan de respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd, werd de vraag gesteld of voor hen als ondernemer, opleiding en of coaching/mentoring waardevol was geweest voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit. Tabel 47 geeft een overzicht van de antwoorden. Iets meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat opleiding en/of coaching/mentoring waardevol was geweest voor de start van hun zelfstandige activiteit. 8% van de respondenten geeft aan dat ze baat zouden hebben gehad bij opleiding. Iets meer dan twee op tien respondenten geeft aan dat coaching/ mentoring waardevol zou zijn geweest voor de opstart van hun onderneming. 23% is van oordeel dat een combinatie van opleiding en coaching/mentoring waardevol had geweest voor de opstart. Ongeveer 48% van de respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd, geeft aan dat opleiding of mentoring/coaching geen meerwaarde zou zijn geweest bij de opstart van hun zelfstandige activiteit.

Als we de nood aan coaching en opleiding vergelijken tussen zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd omdat ze niet wisten dat dit bestond en zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd om (een) andere reden(en), dan valt op dat de opleidings- en mentoringsnood significant hoger ligt bij de eerste groep. Maar liefst 70% van de zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd omwille van een gebrek aan informatie geeft aan dat opleiding en/of coaching waardevol was geweest voor de opstart van hun zelfstandige activiteit. Voor de groep die geen traject heeft gevolgd omwille van andere redenen is dit 40%. Verder zien we ook dat bijna vier op tien zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd omdat ze toen geen nood hadden aan opleiding nu aangeven dat opleiding en/of coaching waardevol was geweest voor de opstart van hun onderneming.

Tabel 47. Was voor jou als ondernemer, opleiding en/of coaching/ mentoring voor de start van jouw meest recente zelfstandige activiteit waardevol geweest?

Ja, opleiding	8%
Ja, coaching/mentoring	21,2%
Ja, opleiding en coaching/mentoring	23,2%
neen	47,6%
N=662 Groep respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit	

4.5 ERVARING MET ONDERNEMERSTRAJECTEN

Uit bovenstaande analyses kwam naar voor dat 27% van de respondenten een ondernemerstraject heeft gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit. In dit hoofdstuk komen verschillende aspecten met betrekking tot het volgen van ondernemerstrajecten aanbod. Waar hebben respondenten voor het eerst gehoord of informatie ontvangen over ondernemerstrajecten? Welk(e) traject(en) werden gevolgd? Welke kennis werd verworven tijdens de ondernemerstrajecten en hoe bruikbaar was de opgedane kennis tijdens het ondernemen? Ten slotte wordt ook gekeken naar de tevredenheid over de gevolgde ondernemerstrajecten.

4.5.1 Informatie en communicatie over ondernemerstrajecten

In de vragenlijst werd gepeild naar de informatiekkanalen via dewelke de ondernemers in spe hebben kennisgemaakt met of informatie ontvangen over ondernemerstrajecten. In het algemeen zien we dat de respondenten voornamelijk geïnformeerd werden via VDAB (43,7%), via hun netwerk van familie, vrienden of kennissen (25,4%) en via UNIZO (10,4%). In mindere mate hebben respondenten ondernemerstrajecten leren kennen via een outplacementtraject (1,3%), via VOKA (0,9%), het Agentschap Inburgering en Integratie (0,3%), via opleidingsverstrekkers (1,4%) en via de gemeente- of stadsdienst (0,6%). Verder gaf 7% van de

respondenten aan zelf bewust informatie te hebben opgezocht over ondernemerstrajecten. Dit gebeurde voornamelijk via online zoekmachines, zoals bv. Google. Een kleine 9% van de respondenten heeft ondernemerstrajecten op een andere manier leren kennen, onder andere via de vakbond, tijdens een loopbaanbegeleidingstraject, via een vorige werkgever, via het ondernemingsloket en sociaal verzekeringsfonds Acerta en BAAS.

Tabel 48. Van wie heb je voor het eerste gehoord/ informatie ontvangen over ondernemerstrajecten

Via VDAB	43,7%
Via familie, vrienden of kennissen	25,4%
Via UNIZO	10,4%
Zelf informatie opgezocht	7,3%
Via opleidingsverstrekker	1,4%
Via outplacement	1,3%
Via VOKA	0,9%
Via stads- of gemeentedienst	0,6%
Via Agentschap Inburgering en Integratie	0,3%
Andere	8,6%
N=240 groep respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit	

4.5.2 Overzicht gevolgde ondernemerstrajecten

In de enquête werd aan de respondenten gevraagd welk ondernemerstraject werd gevolgd voor de opstart van hun meest recente zelfstandige activiteit. Tabel 49 geeft een overzicht van de gevolgde ondernemerstrajecten. Uit de resultaten blijkt dat MWVJZ het meest populaire traject is, 60% van de respondenten geeft aan dit ondernemerstraject te hebben gevolgd voor de opstart van hun meest recente zelfstandige activiteit. De meerderheid (65,7%) van de mensen die het traject MWVJZ heeft gevolgd, combineerde dit met de federale maatregel Springplank. Het LABO-traject is het tweede meest gevolgde traject (18,6%), gevolgd door Starten (voordien Go4Business) (17,7%), opleidingen gevolgd bij Syntra (19%) en Start! (11%). Bryo-trajecten (3%) en opleidingen bij een centrum voor volwassenenonderwijs (4,2%) werden minder vaak gevolgd. De cijfers leren ons verder dat 7 op 10 mensen die een ondernemerstraject hebben gevolgd zich hebben beperkt tot 1 traject. Ongeveer 22% heeft twee trajecten gevolgd, 5% heeft drie trajecten gevolgd en een kleine 4% heeft 4 tot 5 trajecten gevolgd. Het aantal personen dat aangeeft meerdere trajecten te hebben gevolgd is lager dan verwacht, gegeven dat veel respondenten MWVJZ hebben gevolgd, een traject dat hoofdzakelijk is opgebouwd uit andere trajecten. Het is mogelijk dat de respondenten niet beseften dat ze in dit geval ook de andere gevolgde trajecten, die ze binnen MWVJZ hebben gevolgd, moesten aanduiden.

Tabel 49. Gevolgde ondernemerstrajecten

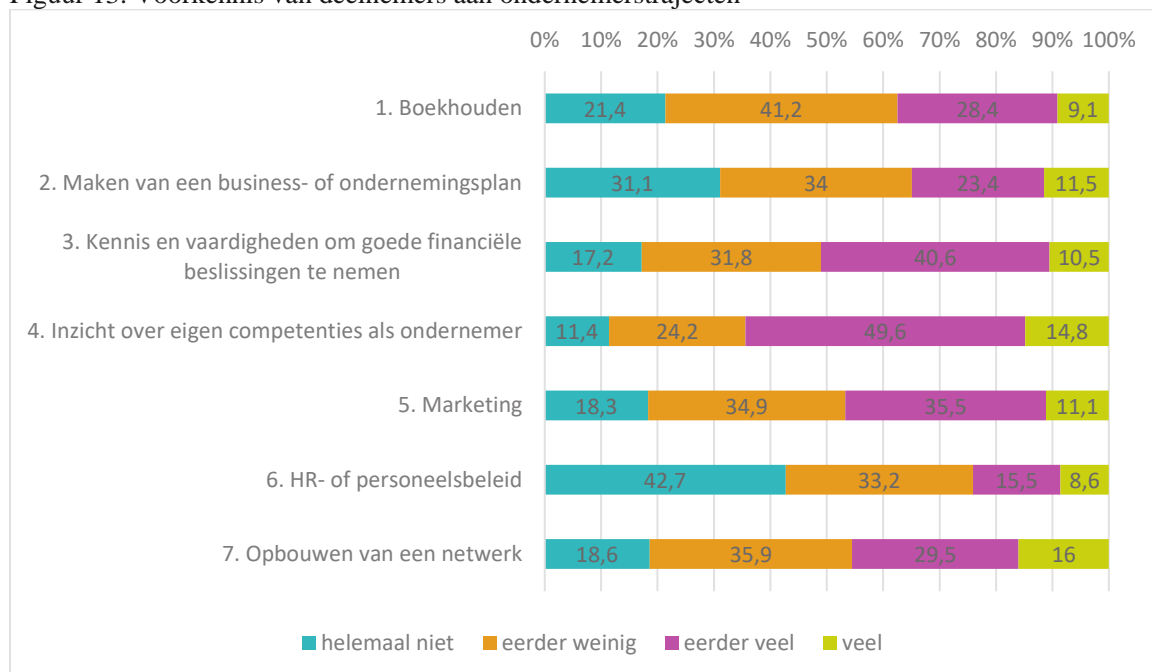
Labo-traject	18,6%
Maak Werk van je zaak (niet gelijktijdig met of zonder Springplank)	20,5%
Maak werk van je zaak (gelijktijdig met Springplank)	39,4%
Start!	10,7%
Starten (Go4Business)	17,7%
Bryo	2,7%
Een opleiding bij Syntra	19%
Een opleiding bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO)	4,2%
Ander traject	12,9%
N =214 groep respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit. Som van de percentages is niet gelijk aan 100%, omdat respondenten meerdere antwoorden konden aanduiden.	

4.5.3 Voorkennis van deelnemers ondernemerstrajecten

In de vragenlijst werd ook gepeild naar de voorkennis van deelnemers aan ondernemerstrajecten met betrekking tot 7 kennis- en competentiedomeinen: (1) boekhouden, (2) maken van een business- of ondernemingsplan, (3) kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen, (4) inzicht over eigen competenties als ondernemer, (5) marketing, (6) HR of personeelsbeleid en (7) opbouwen van een netwerk. Aan de respondenten die hebben deelgenomen aan een ondernemerstraject werd gevraagd in welke mate zij al in het bezit waren van kennis of vaardigheden in deze 7 domeinen voor hun deelname aan het (meest recente) ondernemerstraject voor de start van hun zelfstandige activiteit. Respondenten konden antwoorden met: helemaal niet, eerder weinig, eerder veel en veel. Figuur 13 geeft een overzicht van de antwoorden.

Algemeen zien we dat deelnemers aan ondernemerstrajecten het minste voorkennis hadden over HR of personeelsbeleid, gevolgd door kennis met betrekking tot het maken van een business- of ondernemingsplan en boekhouden. Maar liefst 76% van de deelnemers geeft aan helemaal niets tot zeer weinig voorkennis te hebben van HR of personeelsbeleid, dit is 65% voor het maken van een ondernemingsplan en 63% voor boekhouden. Deelnemers hadden dan weer relatief meer inzicht in over de eigen competenties als ondernemer. Iets meer dan 64% van de deelnemers geeft aan over een goed inzicht te beschikken over de eigen competenties als ondernemer voor de start van het ondernemerstraject. Daarnaast zien we ook dat deelnemers relatief veel voorkennis hadden over marketing (47%) en het nemen van goede financiële beslissingen (51%).

Figuur 13. Voorkennis van deelnemers aan ondernemerstrajecten

N1 = 243, N2 = 235, N3 = 239, N4 = 236, N5 = 235, N6 = 232, N7 = 237 groep respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit

4.5.4 Voorkennis van zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd

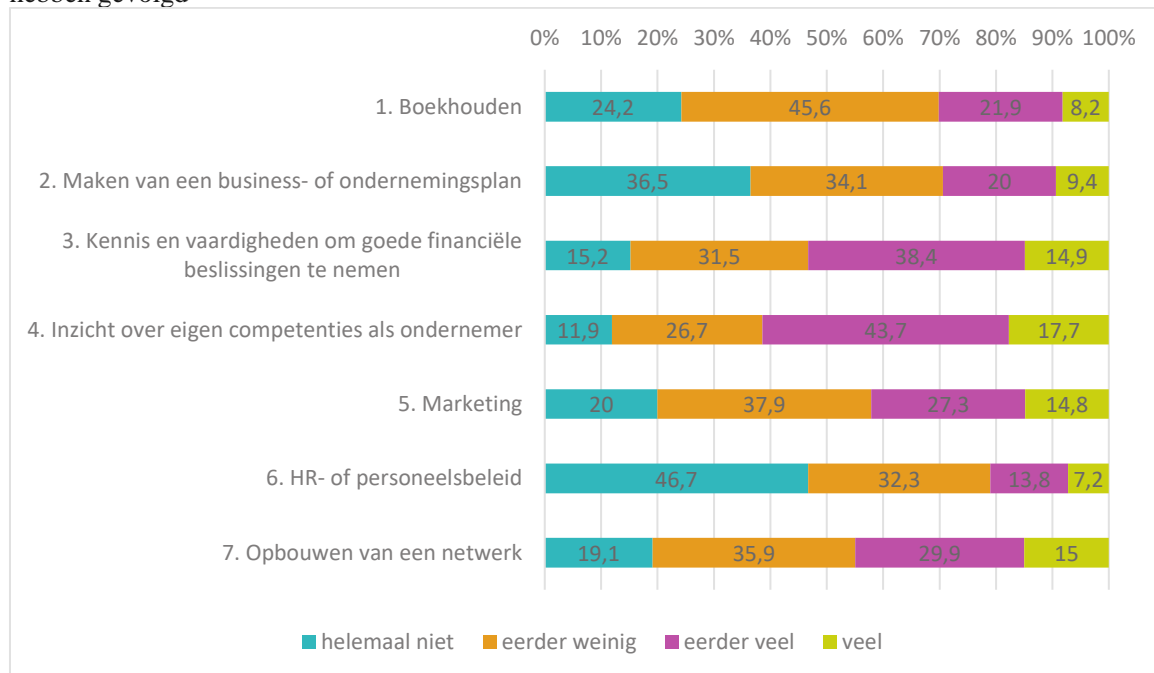
De enquête laat ook toe om een vergelijking te maken tussen het voorkennisniveau van mensen die een ondernemerstraject hebben gevolgd en de groep werkzoekenden die de overstap naar zelfstandig ondernemerschap heeft gemaakt zonder het volgen van een traject. Daarom werd ook aan de respondenten

die geen ondernemerstraject volgden voor de start van hun meest recente onderneming gevraagd in welke mate zij in het bezit waren van kennis of vaardigheden in 7 verschillende domeinen voor de start van hun (meest recente) onderneming: (1) boekhouden, (2) maken van een business- of ondernemingsplan, (3) kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen, (4) inzicht over eigen competenties als ondernemer, (5) marketing, (6) HR of personeelsbeleid en (7) opbouwen van een netwerk. Respondenten konden antwoorden met: helemaal niet, eerder weinig, eerder veel en veel. Figuur 14 geeft een overzicht van de resultaten.

Gelijkaardig aan de voorkennis van deelnemers die een ondernemerstraject hebben gevolgd zien we dat zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd ook het minste voorkennis hadden over HR of personeelsbeleid, gevolgd door kennis met betrekking tot het maken van een business- of ondernemingsplan en boekhouden. Ook zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd geven aan over relatief meer voorkennis te beschikken omtrent marketing, het kennis over het maken van goede financiële beslissingen en inzicht in de eigen competenties als ondernemer. Er zijn geen significante verschillen in het voorkennisniveau voor de 7 domeinen tussen ondernemers die voor de start een ondernemerstraject hebben gevolgd en werkzoekenden die de overstap naar zelfstandig ondernemerschap hebben gemaakt zonder het volgen van een traject³⁶.

Figuur 14. Kennis en competenties voor start van onderneming bij zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd

N 1=631, N2=625, N3= 619, N4= 615, N5 = 615, N6 = 610, N7 = 612 Groep respondenten die geen ondernemerstraject hebben gevolgd

Zijn er verschillen in voorkennis naar achtergrondkenmerken? Om dit na te gaan werd gebruik gemaakt van multivariate OLS regressie-analyses voor de verschillende kennis- en competentiedomeinen waarbij werd gekeken naar de impact van gender, leeftijd, opleidingsniveau, migratieachtergrond, kennis van het Nederlands en arbeidshandicap³⁷. Noteer dat het hier steeds gaat om de eigen inschatting van voorkennis. Zo blijkt dat mannen hun voorkennis over boekhouden, het opmaken van een ondernemingsplan, vaardigheden om goede financiële beslissingen te maken, inzicht over eigen competenties als ondernemer en kennis over het opbouwen van een netwerk, significant hoger inschatten dan vrouwen. Verder tonen de resultaten ook

³⁶ Aan de hand van gemiddelde kennisniveauscores (waarbij 0= helemaal niet, 1=eerder weinig, 2= eerder veel en 3= veel) werd op grond van variantieanalyses verschillen in voorkennis tussen respondenten die een ondernemerschapstraject hebben gevolgd en respondenten die geen ondernemerschapstraject hebben gevolgd berekend.

³⁷ Voor de analyses werd geen onderscheid gemaakt tussen respondenten die een ondernemerschapstraject hebben gevolgd en diegenen die geen traject hebben gevolgd.

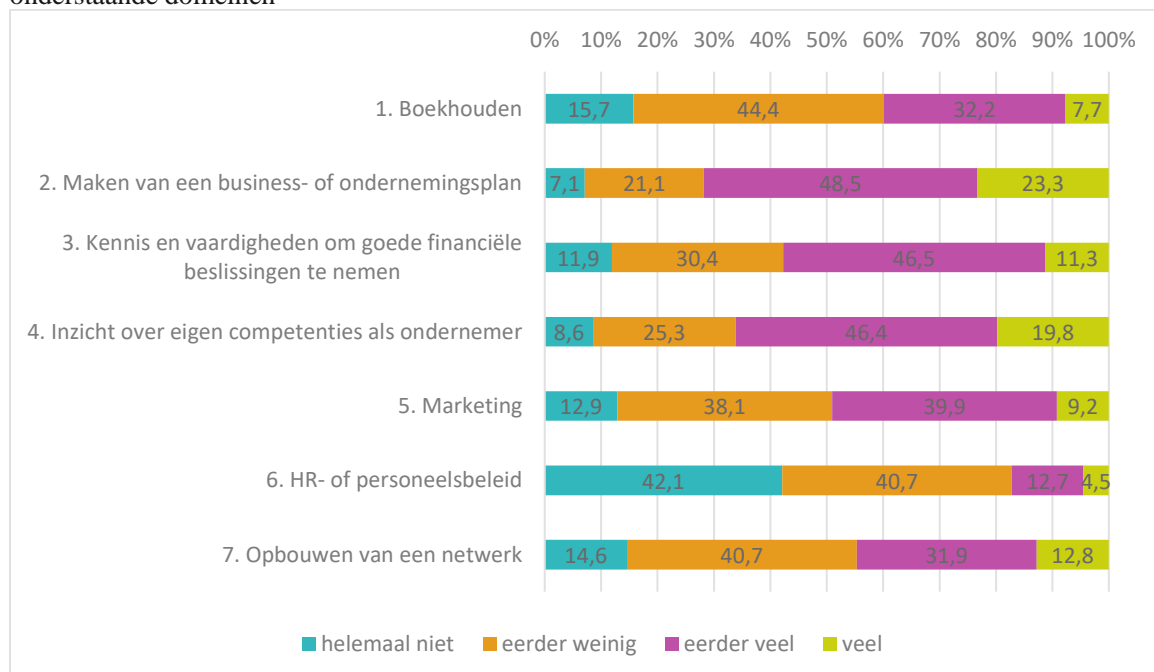
een positieve relatie aan tussen leeftijd en de subjectieve inschatting van kennis over boekhouden, vaardigheden om goede financiële beslissingen te maken, personeelsbeleid en kennis voor het opbouwen van een netwerk. Naar opleidingsniveau, blijkt dat middengespoolden significant meer kennis hadden over boekhouden en meer inzicht hadden in hun eigen competenties als ondernemer dan kortgeschoolden. Hooggeschoolden scoorden hier niet beter op dan kortgeschoolden. Verder hadden hooggeschoolden wel significant meer voorkennis over het opbouwen van een netwerk dan kortgeschoolden. Mensen met een arbeidshandicap hadden ook significant minder voorkennis over het opbouwen van een netwerk dan respondenten zonder arbeidshandicap. Ten slotte tonen de resultaten aan dat mensen met een niet-EU-migratieachtergrond minder voorkennis hadden over het maken van goede financiële beslissingen.

4.5.5 Kennisverwerving tijdens ondernemerstrajecten

Kennisverwerving tijdens ondernemerstrajecten werd gemeten door aan de deelnemers van de trajecten te vragen in welke mate zij tijdens het ondernemerstraject kennis of vaardigheden hebben verworven in 7 kennis- en competentiedomeinen: (1) boekhouden, (2) maken van een business- of ondernemingsplan, (3) kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen, (4) inzicht over eigen competenties als ondernemer, (5) marketing, (6) HR of personeelsbeleid en (7) opbouwen van een netwerk. Respondenten konden antwoorden met: helemaal niet, eerder weinig, eerder veel en veel. Er wordt in deze vraag gepeild naar de kennis die men verworven heeft over bepaalde domeinen. Hierbij wordt geen uitspraak gedaan over hoe relevant dit domein is voor de ondernemer in kwestie.

Zoals te zien is in Figuur 15 hebben deelnemers aan ondernemerstrajecten het meeste kennis verworven in het maken van een business- of ondernemingsplan, inzicht in de eigen competenties als ondernemer en kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen. Algemeen hebben deelnemers relatief minder kennis verworven over personeelsbeleid, boekhouden en het opbouwen van een netwerk. Ongeveer 83% van de deelnemers geeft aan weinig tot geen kennis te hebben verworven over personeelsbeleid, 6 op 10 deelnemers heeft weinig tot geen kennis verworven over boekhouden en 55% van de deelnemers heeft weinig tot niets (bij)geleerd over het opbouwen van een netwerk.

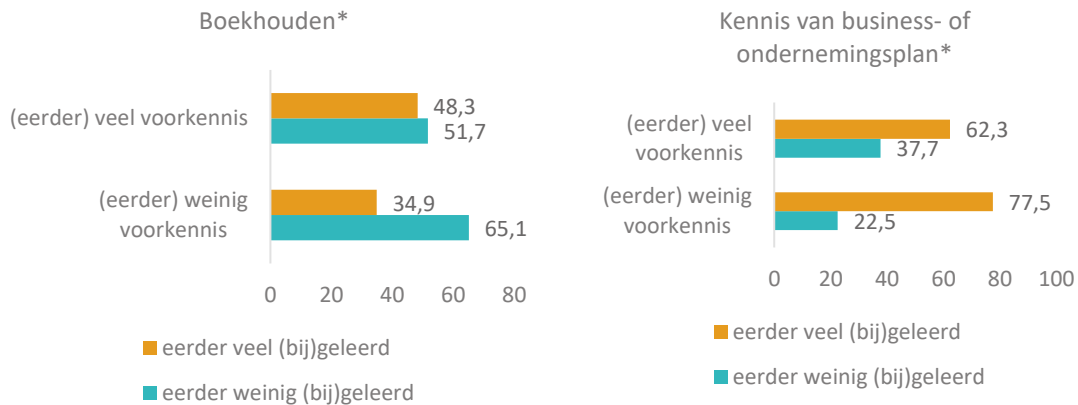
Figuur 15. In welke mate heb je tijdens het ondernemerstraject kennis of vaardigheden verworven in onderstaande domeinen

N1=237, N2=234, N3=231, N4=233, N5=233, N6=228, N7=232 groep respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun meest recente zelfstandige activiteit

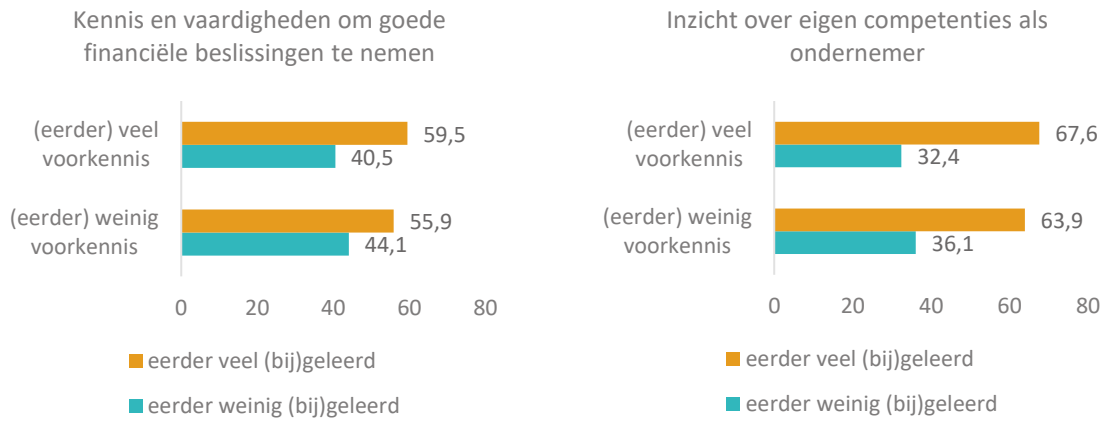
Er zijn een aantal significante verschillen in verworven kennis voor de verschillende kennisdomeinen tussen deelnemers met weinig en veel voorkennis. Zo hebben deelnemers met weinig voorkennis over boekhouden en personeelsbeleid significant minder kennis verworven over boekhouden en personeelsbeleid dan deelnemers die beschikten over (eerder) veel voorkennis (zie Figuur 16). Voor kennisverwerving over het maken van een business of ondernemingsplan zien we het omgekeerde effect. Deelnemers met minder voorkennis over dit onderwerp geven aan significant meer kennis te hebben verworven tijdens het traject dan deelnemers met (eerder) veel voorkennis.

Figuur 16. Overzicht kennisverwerking tijdens ondernemerstrajecten naar voorkennis

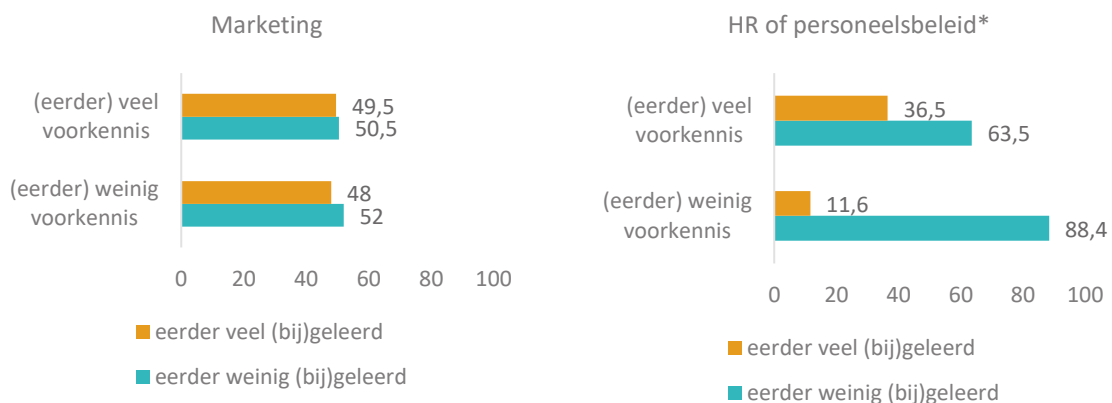
N=238, * statistisch significant verschil tussen deelnemers met veel voorkennis en weinig voorkennis

N=228, * statistisch significant verschil tussen deelnemers met veel voorkennis en weinig voorkennis

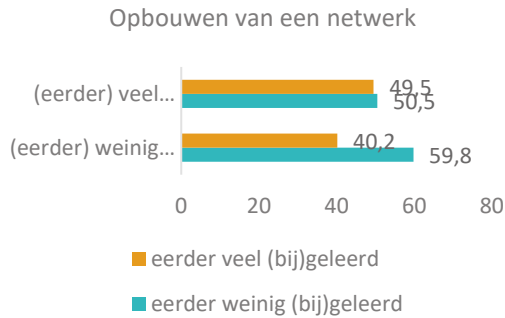
N=232, ns

N=231, ns

N=232, ns

N=225, * statistisch significant verschil tussen deelnemers met veel voorkennis en weinig voorkennis

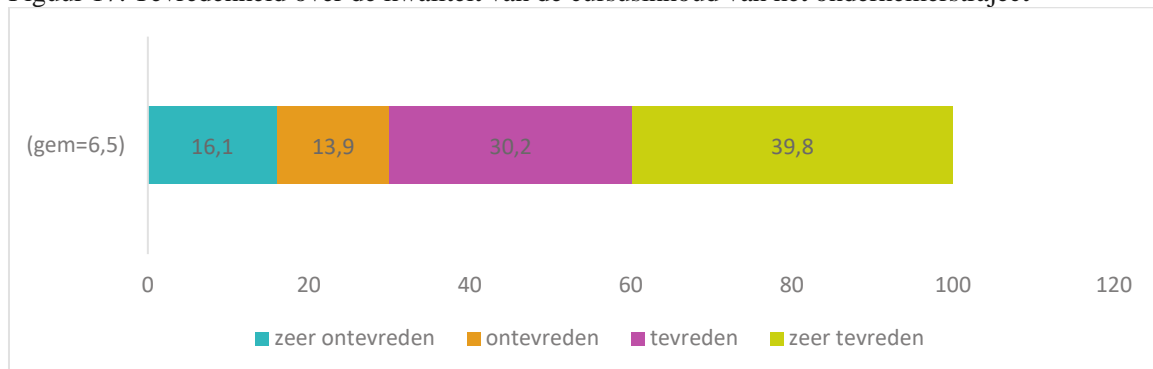

N=229, ns

4.5.6 Tevredenheid over de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject

Aan de deelnemers van ondernemerstrajecten werd gevraagd om een algemeen tevredenheidscijfer te geven over de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject, gaan van 0 (zeer ontevreden) tot 10 (zeer tevreden). Deelnemers van ondernemerstrajecten geven de kwaliteit van de cursusinhoud gemiddeld 6,5 op 10. Bijna vier op tien deelnemers geeft aan zeer tevreden te zijn over de kwaliteit van de cursusinhoud (zie Figuur 17)³⁸. Drie op tien deelnemers is matig tevreden. 14% van de deelnemers geeft aan ontevreden te zijn over de kwaliteit van de cursusinhoud en 16% is zeer ontevreden. Er werden geen significante verschillen gevonden tussen verschillende trajecten.

Figuur 17. Tevredenheid over de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject

N=245 groep respondenten die een ondernemerstraject heeft gevolgd voor de start van de meest recente zelfstandige activiteit

4.5.7 Tevredenheid over de kwaliteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject

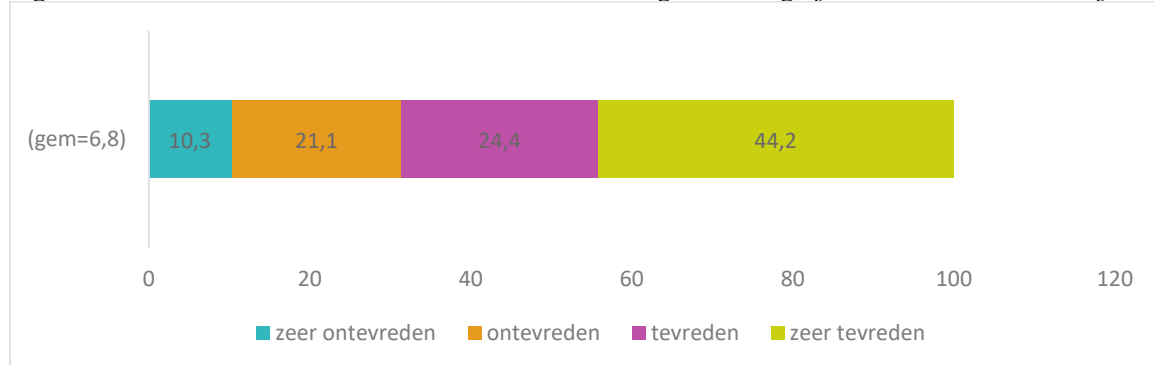
Naast de tevredenheid over de kwaliteit van de cursusinhoud werd ook gepeild naar de tevredenheid over de kwaliteit van de coaching of mentoring tijdens het ondernemerstraject. Aan de deelnemers van ondernemerstrajecten werd gevraagd in welk mate zij tevreden waren met de kwaliteit van de coaching/mentoring tijdens het (laatst) gevolgde traject voor de start van hun zelfstandige activiteit. Respondenten konden antwoorden op een schaal van 0 (zeer ontevreden) tot 10 (zeer tevreden)³⁸.

Zoals te zien is in Figuur 18 zijn deelnemers doorgaans tevreden over de kwaliteit van de coaching of mentoring die zij hebben gekregen tijdens hun traject. 44% van de deelnemers zegt zeer tevreden te zijn over de kwaliteit van de mentoring tijdens het traject, nog eens 24% geeft aan tevreden te zijn over de kwaliteit van de coaching. Iets meer dan twee op tien deelnemers is ontevreden en een op tien deelnemers is zeer

³⁸ De volgende scores werden samengenomen om nieuwe categorieën te creëren: 8-10: zeer tevreden, 6-7: tevreden, 4-5: ontevreden, 1-3: zeer ontevreden.

ontevreden over de kwaliteit van de coaching of mentoring. Er werden geen significante verschillen gevonden tussen verschillende trajecten.

Figuur 18. Tevredenheid over de kwaliteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject, in %

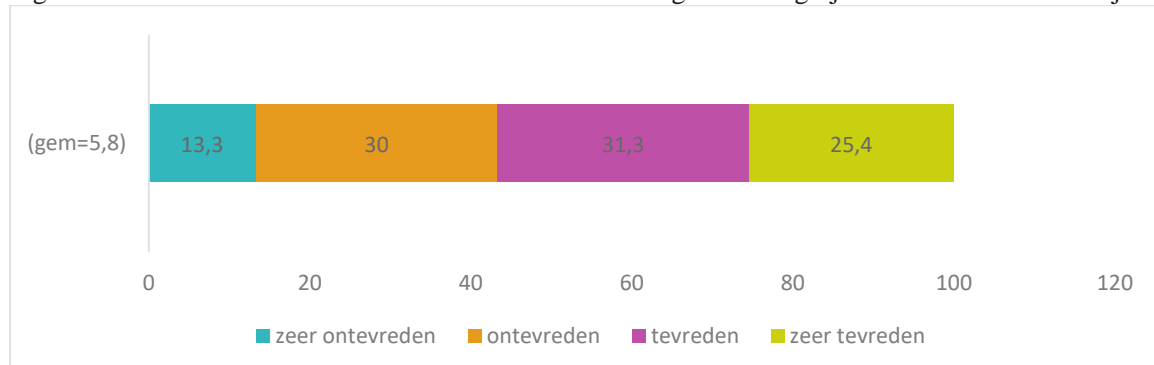
N=245 groep respondenten die een ondernemerstraject heeft gevolgd voor de start van de meest recente zelfstandige activiteit

4.5.8 Tevredenheid over de kwantiteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject

Om de tevredenheid over de kwantiteit van de coaching of mentoring tijdens het ondernemerstraject te meten werd aan de respondenten gevraagd of zij voldoende coaching of mentoring hebben gekregen tijdens hun ondernemerstraject. Men kon antwoorden met een tevredenheidscijfer op een schaal van 0 (zeer ontevreden) tot 10 (zeer tevreden). De gemiddelde tevredenheidsscore die deelnemers geven over de kwantiteit van de ontvangen coaching is 5,8.

De resultaten uit Figuur 19 tonen aan dat een op vier deelnemers zeer tevreden is met de hoeveelheid coaching tijdens het gevolgde traject, iets meer dan drie op tien deelnemers is geeft aan tevreden te zijn met de hoeveelheid mentoring. Vier op tien deelnemers is niet tevreden over de hoeveelheid coaching.

Figuur 19. Tevredenheid over de kwantiteit van de coaching/mentoring tijdens het ondernemerstraject, in %

N=245 groep respondenten die een ondernemerstraject heeft gevolgd voor de start van de meest recente zelfstandige activiteit

Net zoals bij bovenstaande tevredenheidsscores kunnen we geen significante verschillen onderscheiden in de mate van tevredenheid over de kwantiteit van de coaching of mentoring voor de verschillende trajecten ($F(7,276)=1,701$; $P=0,109$).

Deelnemers die ontevreden waren over de kwaliteit van de coaching zijn significant minder tevreden over de hoeveelheid coaching die ze hebben gekregen ($t(127)=-12,09$, $p>0,001$). Deelnemers die (zeer) ontevreden zijn over de kwaliteit van de coaching zijn ook ontevreden over de kwantiteit coaching met een gemiddelde rapportscore van 3,8 op 10. Deelnemers die algemeen (zeer) tevreden waren over de kwaliteit van de coaching zijn ook relatief tevreden over de kwantiteit van de ontvangen mentoring met een gemiddelde rapportscore van 6,9 op 10.

4.5.9 Onderwerpen die meer aandacht verdienen in ondernemerstrajecten

Aan de deelnemers van ondernemerstrajecten werd ook gevraagd welke onderwerpen meer aandacht hadden moeten krijgen tijdens het traject. Respondenten konden kiezen uit volgende onderwerpen en/of een ander onderwerp invullen: marketing; kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te maken; opbouwen van een netwerk; boekhouden; inzicht over eigen competenties als ondernemer; maken van een business- of ondernemingsplan; en HR of personeelsbeleid. Figuur 20 geeft een overzicht van de antwoorden. Uit de resultaten blijkt dat 46% van de deelnemers graag had gehad dat er meer aandacht werd besteed aan marketing. In de open antwoorden werd onder andere ook aangegeven dat vooral digitale marketing meer aandacht verdient, waaronder digitale commerciële vaardigheden, het gebruik van sociale media en het maken van bedrijfsfilmpjes. 37% van de deelnemers had graag meer aandacht zien uitgaan naar kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen. Ook in de open antwoorden werd door verschillende deelnemers aangehaald dat zij graag meer (financiële) begeleiding hadden gewenst: *“Begeleiding financieel. Niet veel mensen die als zelfstandige starten houden rekening met alle kosten”; “kosten inbreng wat kan en niet/ winst en hoe sparen”; “verplichtingen BTW etc.; sociale zekerheid”, “belastingen, sociale premies, verzekeringen”*. Verder vond 36% van de deelnemers dat meer aandacht dient uit te gaan naar het opbouwen van een netwerk en boekhouden, gevolgd door inzicht in eigen competenties als ondernemer (23%) en het maken van een business- of ondernemingsplan. Verder werd ook gewezen op het belang van sociale vaardigheden of zogenaamde soft skills en persoonlijke ontwikkeling: *“de hoogtes en laagtes die het ondernemerschap kennen, het persoonlijk proces waar je door gaat, het opbouwen van zelfvertrouwen, zelfsturing, actiegerichtheid...”, “een cursus assertiviteit”; “experimenteren en durven doen”, “impact op het privéleven”, “persoonlijke ontwikkeling”, “hoe innoveren”,...*

Figuur 20. Welke onderwerpen hadden meer aandacht dienen te krijgen tijdens het ondernemerstraject, in %

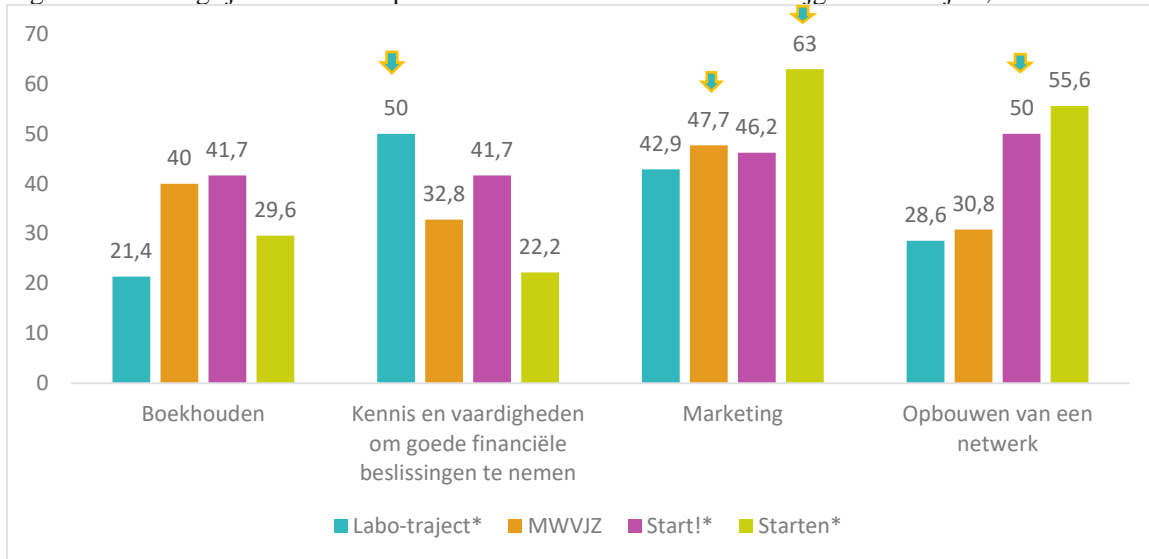

N=195 groep respondenten die een ondernemerstraject heeft gevolgd voor de start van de meest recente zelfstandige activiteit

Figuur 21 geeft een overzicht van de drie kennisdomeinen die volgens de deelnemers van verschillende trajecten meer aandacht verdienen. De figuur zoemt in op volgende vier trajecten: MWVJZ, Labo-traject, Start! en Starten. Het onderwerp dat volgens deelnemers het meeste aandacht verdient per traject is aangeduid met een groene pijl. Voor de trajecten MWVJZ en Starten vindt respectievelijk ongeveer de helft en meer dan de helft van de deelnemers dat meer aandacht dient uit te gaan naar marketing. Voor de Labo-trajecten wordt kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen als het belangrijkste

uitbreidingsdomein gezien. Voor Start! wordt het opbouwen van een netwerk als belangrijkste thema naar voren geschoven dat meer aandacht mag verdienen. Wel willen we erop wijzen dat deze resultaten met enige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd, omdat het hier over heel kleine aantallen deelnemers gaan.

Figuur 21. Belangrijkste onderwerpen die meer aandacht dienden te krijgen naar traject, in %

N Labo-traject = 14, N MWVJZ = 65; N Start! = 13; N Starten = 27 groep respondenten die een ondernemerstraject heeft gevolgd voor de start van de meest recente zelfstandige activiteit. *Opgelet bij de interpretatie van de resultaten bij n<50

4.6 COMPETENTIEDEFICIT

Om het competentiedeficit in kaart te brengen van werkzoekenden die zijn overgestapt naar zelfstandig ondernemen kijken we naar welke kennis- of competentiedeficits beginnende zelfstandigen ervaren tijdens hun eerste opstartjaar. Daarnaast bekijken we of ze zich op dit moment als zelfstandige voldoende opgeleid voelen voor zowel de vakinhoudelijke aspecten als het beheer en management van hun onderneming.

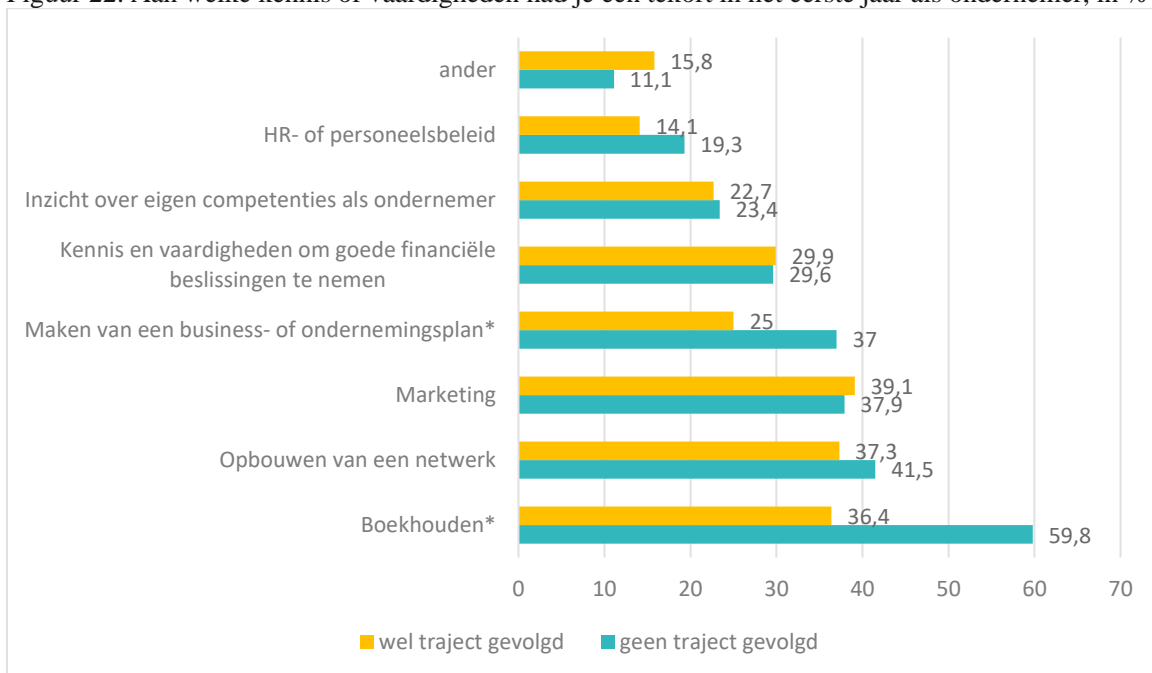
4.6.1 Competentiedeficit tijdens het eerste opstartjaar

In de bevraging werd aan de respondenten gevraagd aan welke kennis of vaardigheden ze een tekort hadden in het eerste jaar als ondernemer. Respondenten konden kiezen uit volgende onderwerpen en/of een ander onderwerp invullen: marketing; kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te maken, opbouwen van een netwerk; boekhouden; inzicht over eigen competenties als ondernemer; maken van een business- of ondernemingsplan; en HR of personeelsbeleid. Figuur 22 geeft een overzicht van de resultaten waarbij we een onderscheid maken tussen de respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en respondenten die geen traject hebben gevolgd. Algemeen zien we dat beginnende ondernemers de grootste tekorten ervaren in boekhouden, het opbouwen van een netwerk, marketing en het maken van een ondernemingsplan. Zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit voelden significant vaker een tekort op het vlak van boekhouden en het opmaken van een ondernemingsplan, in vergelijking met hun tegenhangers die wel een traject hebben gevolgd. Zes op tien ondernemers die geen traject heeft gevolgd voor de opstart ervaarde tijdens het opstartjaar een tekort aan kennis in boekhouden. Voor ondernemers die wel een ondernemerstraject hebben gevolgd is dit 36%. 37% van de ondernemers die geen traject hebben gevolgd, voelde een tekort aan competenties voor het maken van een ondernemingsplan, in vergelijking met 25% voor ondernemers die wel een traject hebben gevolgd. Verder voelde ongeveer drie op tien beginnende ondernemers een tekort aan

kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen. Ongeveer 23% van de ondernemers miste in het opstartjaar inzicht over de eigen competenties als ondernemer.

Figuur 22. Aan welke kennis of vaardigheden had je een tekort in het eerste jaar als ondernemer, in %

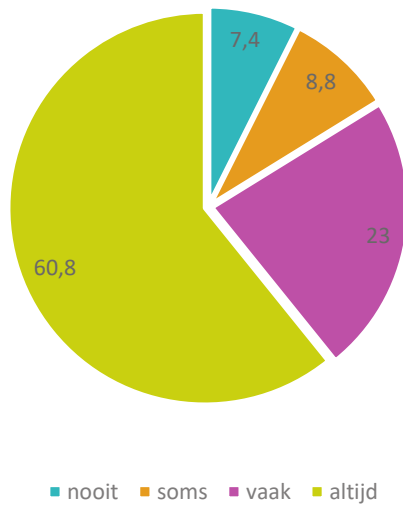
N groep die geen traject heeft gevolgd=560; N groep die wel traject heeft gevolgd= 184; *Statistisch significant verschil tussen respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en respondenten die geen traject hebben gevolgd

4.6.2 Technisch competentiedeficit

In de vragenlijst werd ook gepeild naar de ervaren competenties op technisch of vakinhoudelijk vlak. Hiervoor werd gebruik gemaakt van dezelfde vraagstelling als in de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor. Aan de huidige zelfstandigen werd gevraagd of ze zich op dit moment voldoende opgeleid voelen voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van hun zelfstandige activiteit. Respondenten konden antwoorden met een rapportcijfer gaande van nooit (0) tot altijd (10). Voor de bespreking van de resultaten werden de rapportcijfers gehercodeerd naar vier categorieën: nooit (0-3), soms (4-5), vaak (6-7) en altijd (8-10). Figuur 23 geeft een overzicht van de technische competentiedeficits bij ondernemers die vanuit werkloosheid de stap hebben gezet naar zelfstandig ondernemerschap.

De respondenten voelen zich over het algemeen relatief goed opgeleid op technisch of vakinhoudelijk vlak, met een gemiddeld rapportcijfer van 7,5 op 10. Ongeveer zes op tien ondernemers ervaart nooit een vakinhoudelijk competentiedeficit. 23% voelt zich meestal voldoende vaktechnisch opgeleid, 16% voelt zich niet of vaak onvoldoende vakinhoudelijk opgeleid. Er zijn geen significante verschillen in het subjectief technisch competentiedeficit tussen ondernemers die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en diegenen die geen traject hebben gevolgd.

Figuur 23. Voel je je op dit moment voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van jouw zelfstandige activiteit?

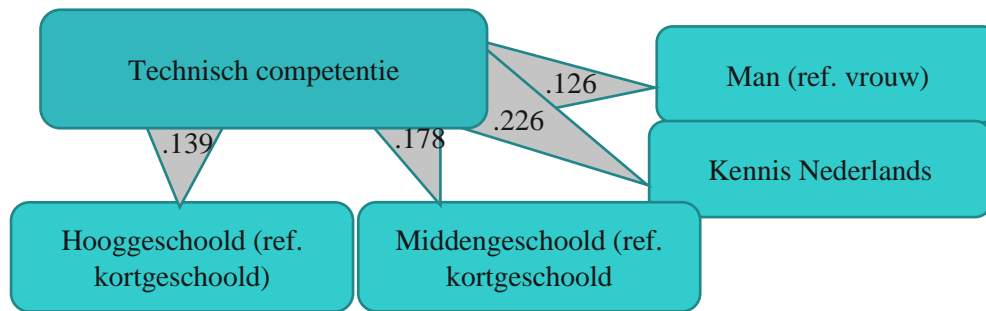

N= 589 groep huidige zelfstandigen

In een volgende stap werd de relatie getest tussen de sociale achtergrondkenmerken van zelfstandigen en het subjectief technisch competentiedeficit van zelfstandigen. Daarbij werd gebruik gemaakt van een multivariate Ordinary Least Squares (OLS) regressie waarbij de mate waarin zelfstandigen zich voldoende opgeleid voelen voor de technische aspecten van hun zelfstandige activiteit als afhankelijke variabele werd genomen, op een schaal van 0 tot 10 (zie

Figuur 24). Als onafhankelijke variabelen werden volgende profielkenmerken genomen: gender, leeftijd, niet-EU-migratieachtergrond, kennis van het Nederlands, arbeidshandicap en opleidingsniveau (kort-, midden-, en hooggeschoold). Vervolgens werd in het model opgenomen of zelfstandigen al dan niet een ondernemerstraject hebben gevolgd. Uit de analyses blijkt dat mannen zich beter opgeleid voelen voor vakinhoudelijke aspecten van hun onderneming dan vrouwen. Zelfstandigen met een sterkere kennis van het Nederlands hebben ook een kleiner technisch competentiedeficit dan zelfstandigen met een minder goede kennis van het Nederlands. Ten slotte zien we ook dat midden- en hoger geschoolden zich beter opgeleid voelen voor de technische aspecten van hun zelfstandige activiteit dan lager opgeleiden. Zelfstandigen die een ondernemerstraject hebben gevolgd hebben geen verschillend competentiedeficit van zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd.

Figuur 24. Ongelijkheden in het technisch competentiedeficit

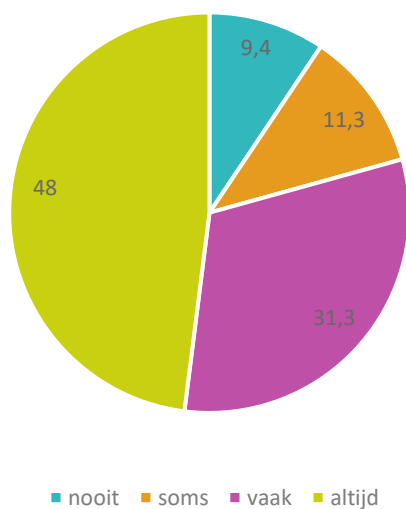

N=547; R square=0,08; de eenheden zijn de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (β) voor de multivariate OLS regressie (afhankelijke variabele is de mate waarin zelfstandigen zich voldoende opgeleid voelen voor vakinhoudelijke aspecten van hun zelfstandige activiteit). Enkel de statistisch significante effecten ($p < 0,05$) werden weergegeven in de figuur.

4.6.3 Managementcompetentiedeficit

In de vragenlijst werd ook gepeild naar het managementcompetentiedeficit van respondent-ondernemers. In navolging van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor werd aan de huidige ondernemers gevraagd of ze zich op dit moment voldoende opgeleid voelen voor het beheer en management van hun onderneming. Respondenten konden antwoorden met een rapportcijfer op een schaal van 0 (nooit) tot 10 (altijd). Algemeen voelen ondernemers die als werkzoekende zijn overgestapt naar zelfstandig ondernemen zich relatief goed opgeleid voor het beheer van hun onderneming, met een gemiddeld rapportcijfer van 7 op 10. Iets minder dan de helft van de ondernemers voelt nooit een managementcompetentiedeficit. Ongeveer drie op tien ondernemers voelt zich vaak voldoende opgeleid voor het beheer van de eigen onderneming. Ongeveer twee op tien ondernemers voelt zich soms tot nooit voldoende opgeleid voor het beheer of management van hun onderneming. Ook hier zijn er geen significante verschillen in het managementcompetentiedeficit tussen ondernemers die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun onderneming en ondernemers die de overstap hebben gemaakt zonder traject.

Figuur 25. Voel je je op dit moment voldoende opgeleid voor het beheer en het management van jouw onderneming?

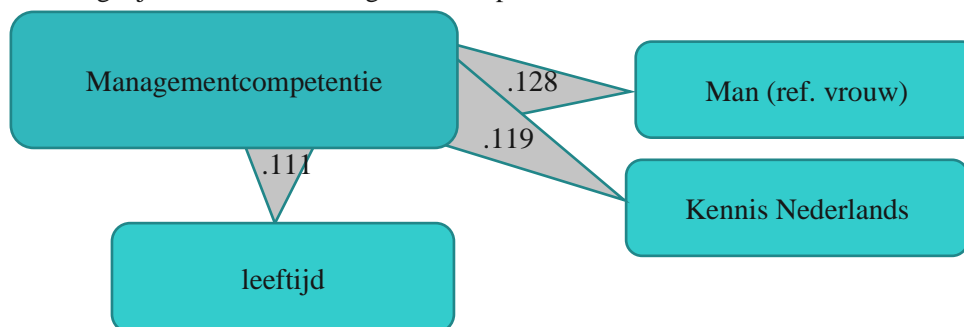

N=574 groep huidige zelfstandigen

Net zoals voor het technisch competentiedeficit werd in een volgende stap de relatie getest tussen de sociale achtergrondkenmerken van zelfstandigen en hun subjectief managementcompetentiedeficit. Daarbij werd

gebruik gemaakt van een multivariate OLS regressie waarbij de mate waarin zelfstandigen zich voldoende opgeleid voelen voor het beheer van hun onderneming als afhankelijke variabele werd genomen, op een schaal van 0 tot 10 (zie Figuur 26). Als onafhankelijke variabelen werden volgende profielkenmerken genomen: gender, leeftijd, niet-EU-migratieachtergrond, kennis van het Nederlands, arbeidshandicap en opleidingsniveau (kort-, midden-, en hooggeschoold). Vervolgens werd opgenomen of zelfstandigen al dan niet een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de opstart van hun zelfstandige activiteit opgenomen in het model. Uit de analyses blijkt dat mannen zich beter opgeleid voelen voor het beheer van hun onderneming dan vrouwen. Verder vinden we ook een positieve relatie tussen enerzijds leeftijd en kennis van het Nederlands en anderzijds het subjectief competentiedeficit van zelfstandigen. Ook hier kunnen we geen algemeen statistisch significant effect waarnemen van het volgen van een ondernemerstraject op het managementdeficit. Belangrijk is ook om hier op te merken dat het gaat over het ervaren van een deficit en niet noodzakelijk om het hebben van een deficit.

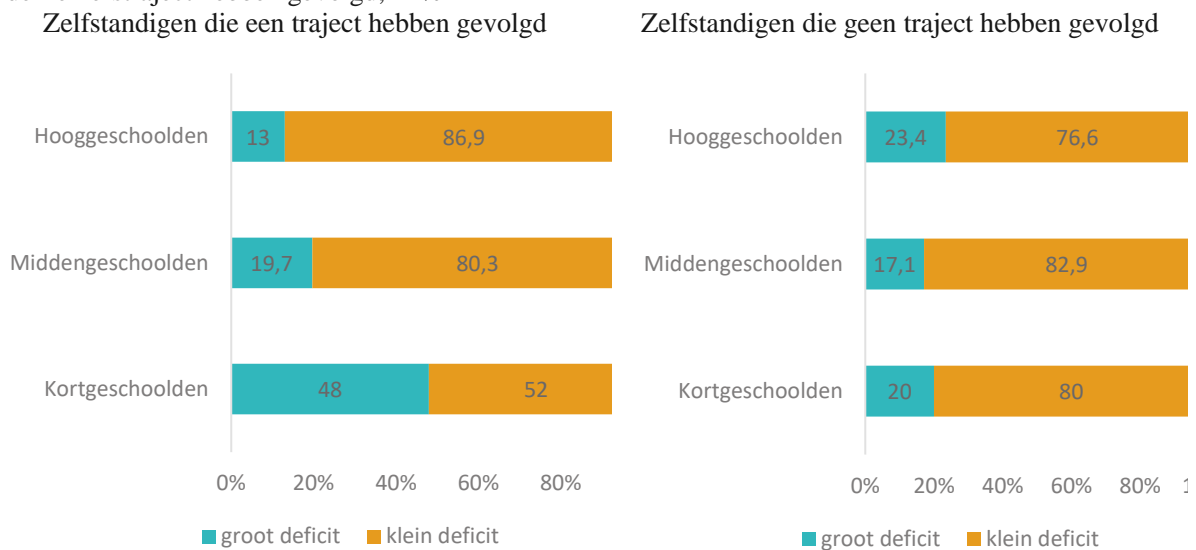
Figuur 26. Ongelijkheden in het managementcompetentiedeficit

N=531; R square=0,03; de eenheden zijn de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (β) voor de multivariate OLS regressie (afhankelijke variabele is de mate waarin zelfstandigen zich voldoende opgeleid voelen voor het beheer van hun zelfstandige activiteit). Enkel de statistisch significante effecten ($p < 0,05$) werden weergegeven in de figuur.

Hoewel er geen direct effect werd gevonden van opleidingsniveau op het subjectieve management is er wel een positief significant interactie-effect voor hooggeschoolden en het volgen van een traject. Met andere woorden hooggeschoolden die een ondernemerstraject hebben gevolgd, voelen zich significant beter opgeleid voor het beleid van hun onderneming in vergelijking met kortgeschoolden die een traject volgden (zie ook Figuur 27). Het is onduidelijk in welke mate dit een oorzaak, dan wel een gevolg is van het volgen van een ondernemerstraject. Enerzijds zou het kunnen dat het volgen van het traject ertoe leidt dat deelnemers een beter zicht krijgen op de competenties waaraan het hen nog ontbreekt. Door deze verworven inzichten kan het zijn dat men zich minder zelfzeker voelt over de eigen managementcompetenties. Het is mogelijk dat hooggeschoolden er beter in slagen om de competenties waaraan het hen ontbreekt alsnog te verwerven. Anderzijds zou het kunnen dat het net de personen zijn die een groter deficit ervaren, zich inschrijven voor ondernemerstrajecten. Een (experimentele) impactmeting, waarbij de subjectieve ervaring ook gekoppeld wordt aan de objectieve competenties, zou hier interessante inzichten kunnen leveren.

Figuur 27. Managementcompetentiedeficit naar opleidingsniveau voor zelfstandigen die wel en geen ondernemertraject hebben gevolgd, in %

N kortgeschoolden = 25, N middengespoolden = 56, n hooggeschoolden = 69
 N kortgeschoolden = 90, n middengespoolden = 152, n hooggeschoolden = 171

4.7 LEERINTENTIE EN DEELNAME AAN OPLEIDING EN COACHING NA DE OPSTART VAN DE ONDERNEMING

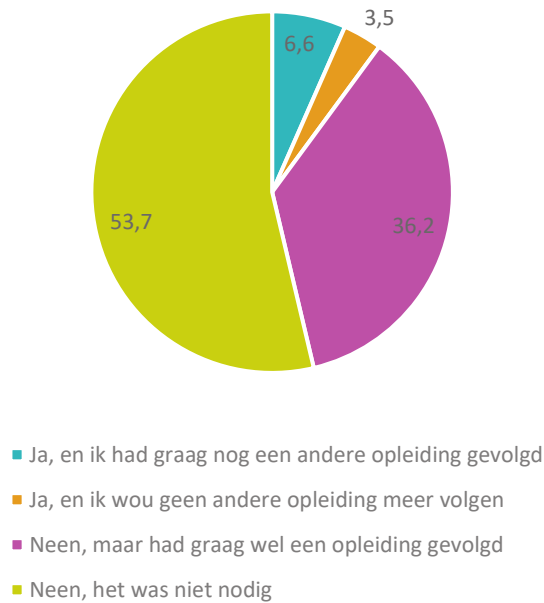
Dit hoofdstuk brengt de deelname en intentie tot deelname aan ondernemersopleiding en coaching na de opstart van de onderneming in beeld. Daarnaast staan we ook stil bij de redenen voor niet deelname aan ondernemersopleiding en coaching/mentoring.

4.7.1 Deelname(intentie) aan ondernemersopleiding na het eerste opstartjaar

Om opleidingsdeelname en intentie tot deelname aan ondernemersopleidingen na het eerste opstartjaar te meten, werd aan de respondenten gevraagd of zij een ondernemersopleiding hebben gevolgd na het eerste opstartjaar van hun zelfstandige activiteit.

Figuur 28 geeft een overzicht van de antwoorden. Algemeen zien we dat ongeveer één op tien ondernemers een ondernemersopleiding heeft gevolgd na het eerste opstartjaar, de overgrote meerderheid heeft geen ondernemersopleiding gevolgd na het opstartjaar. De leerintentie ligt wel een stuk hoger. Maar liefst 36% van de ondernemers heeft geen opleiding gevolgd, maar had dit wel graag gedaan. 54% vond het niet nodig om een opleiding te volgen na het opstartjaar.

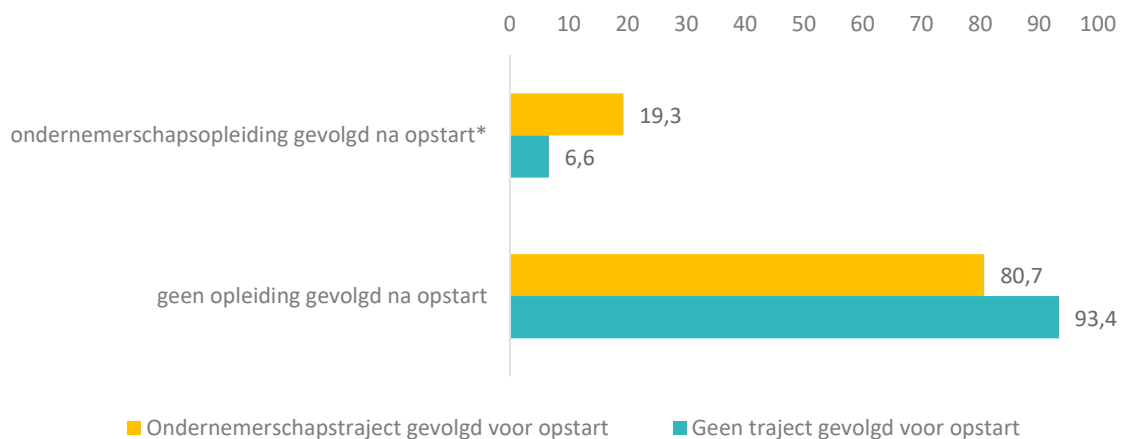
Figuur 28. Heb je (een) ondernemerschapopleiding(en) gevolgd na het eerste opstartjaar van jouw meest recente zelfstandige activiteit?

N=826

Verder zien we ook dat werkzoekenden die voor de start van hun zelfstandige activiteit een ondernemerstraject hebben gevolgd significant vaker overgaan tot het volgen van een ondernemerschapopleiding na de opstart, in vergelijking met ondernemers die geen traject hebben gevolgd voor de opstart van onderneming (zie Figuur 29). Bijna twee op tien zelfstandigen die een voortraject volgde, heeft een bijkomende ondernemerschapopleiding gevolgd na de opstart van hun onderneming. Voor de ondernemers die geen traject hebben gevolgd, is dit iets minder dan 7%.

Figuur 29. Opleidingsdeelname na opstart naar opleidingsdeelname voor opstart

N=823 *Statistisch significant verschil tussen respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en respondenten die geen traject hebben gevolgd

4.7.2 Redenen voor het niet volgen van ondernemerschapopleiding na het eerste opstartjaar

De vragenlijst peilde ook naar de redenen voor het niet volgen van een (bijkomende) ondernemerschapopleiding na het eerste opstartjaar. Aan de respondenten die de intentie hadden om deel te

nemen aan een (bijkomende) ondernemersopleiding, maar dit niet hebben gedaan, werd gevraagd waarom zij geen opleiding hebben gevolgd. Figuur 30 geeft een overzicht van de belangrijkste redenen waarom ondernemers geen (andere) ondernemersopleiding wouden of konden volgen. Iets meer dan drie op tien respondenten gaf te kennen geen (bijkomende) ondernemersopleiding te hebben gevolgd, omdat ze hier geen tijd voor hadden of omdat de opleiding niet paste in hun (werk)schema. Volgens 28% van de respondenten was de opleiding te duur en iets minder dan twee op tien respondenten gaf aan gewoon geen geschikte vormings- of opleidingsactiviteit te hebben gevonden. Verder vond 14% van de respondenten geen opleidingsaanbod op een bereikbare afstand. Andere minder voorkomende redenen zijn dat de zelfstandige niet beantwoordde aan de voorwaarden om deel te nemen aan de opleiding (6%), omwille van de eigen gezondheid (4%), omwille van een negatieve leerervaring in het verleden (4%) en omwille van de leeftijd (2,1%). Tenslotte werd door bijna vier op tien respondenten nog een (bijkomende) reden gegeven voor het niet volgen van een (bijkomende) ondernemersopleiding na het eerste opstartjaar. De twee meest voorkomende redenen zijn omwille van de Corona-crisis en dat men niet wist dat deze mogelijkheid bestond: bv. *“wist niet dat dit bestond”*, *“VDAB zei dat het niet ging voor een coach”*, *wist niet dat dergelijke opleidingen bestonden*, *“niet aangeboden”*, *“mij niet geïnformeerd over de mogelijkheid hiertoe”*,...

Figuur 30. Redenen voor het niet volgen van een (bijkomende) ondernemersopleiding na het eerste opstartjaar

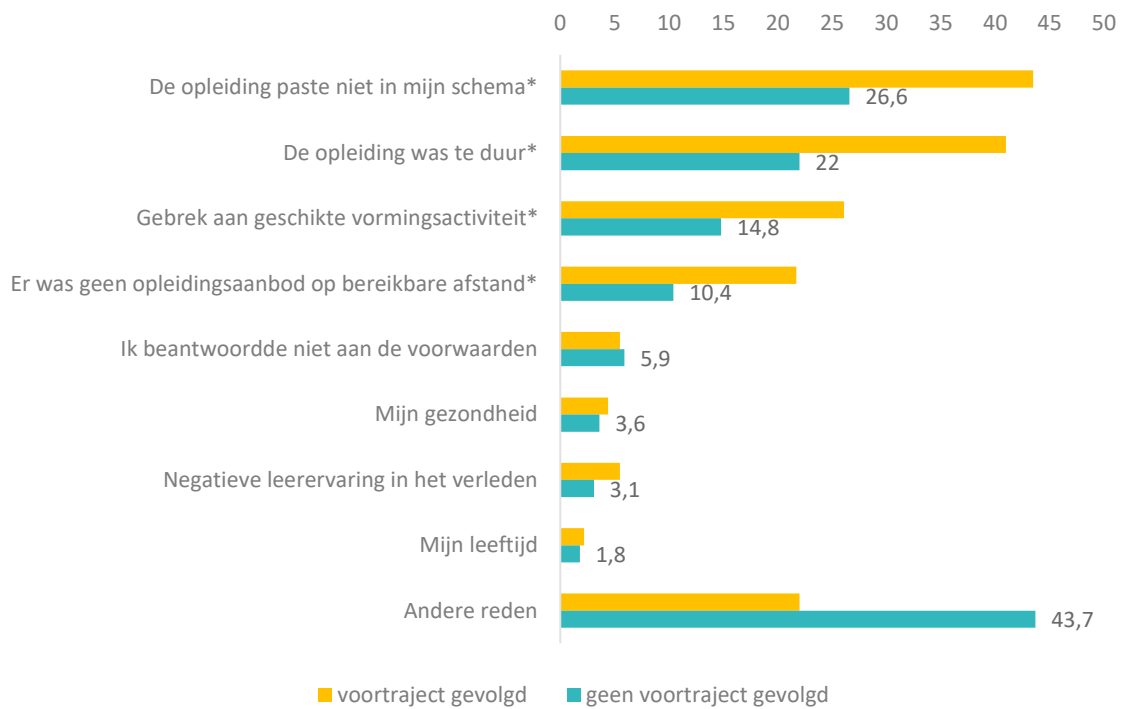
N=315 groep ondernemers die graag (bijkomende) ondernemersopleiding had gevolgd, maar dit niet heeft gedaan

Verder onderzochten we ook de verschillen in motivatie tussen mensen die eerder een ondernemerstraject volgden voor de opstart van hun zelfstandige activiteit en zelfstandigen die geen voortraject hebben gevolgd (zie

Figuur 31). Zelfstandigen die een voortraject hebben gevolgd geven significant vaker aan dat ze geen (bijkomende) opleiding volgden omwille van het gebrek aan tijd, de hoge opleidingskost en het gebrek aan een geschikte vormingsactiviteit op bereikbare afstand, in vergelijking met zelfstandigen die geen ondernemerschapsopleiding hebben gevolgd.

Figuur 31. Redenen voor het niet volgen van een (bijkomende) ondernemersopleiding na het eerste opstartjaar naar deelname voortraject

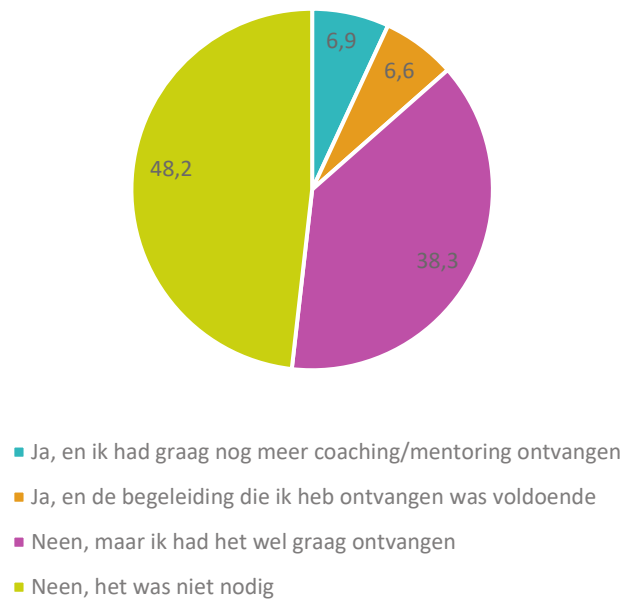

N=313 groep ondernemers die graag (bijkomende) ondernemersopleiding had gevolgd, maar dit niet heeft gedaan. *Statistisch significant verschil tussen respondenten die een ondernemertraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en respondenten die geen traject hebben gevolgd.

4.7.3 Coaching/mentoring na het eerste opstartjaar

Figuur 32 geeft een overzicht van de zelfstandigen die coaching of mentoring hebben gekregen na het eerste opstartjaar en de intentie van zelfstandigen om coaching aan te vragen. Algemeen zien we dat ongeveer 13% van de ondernemers coaching of mentoring heeft gekregen na het eerste opstartjaar van de onderneming, ongeveer 86% van de ondernemers heeft geen begeleiding ontvangen. Dat wil echter niet zeggen dat er geen interesse was in het krijgen van coaching of mentoring. Als we de intentie mee in rekening nemen, dan krijgen we een genuanceerder beeld. Zo geeft bijna vier op tien ondernemers aan dat hij/zij geen coaching heeft ontvangen, maar dat wel graag had gehad. Ongeveer 7% heeft coaching ontvangen, maar had graag nog meer begeleiding gekregen. Iets minder dan de helft van de ondernemers had geen nood aan coaching/mentoring na het eerste opstartjaar.

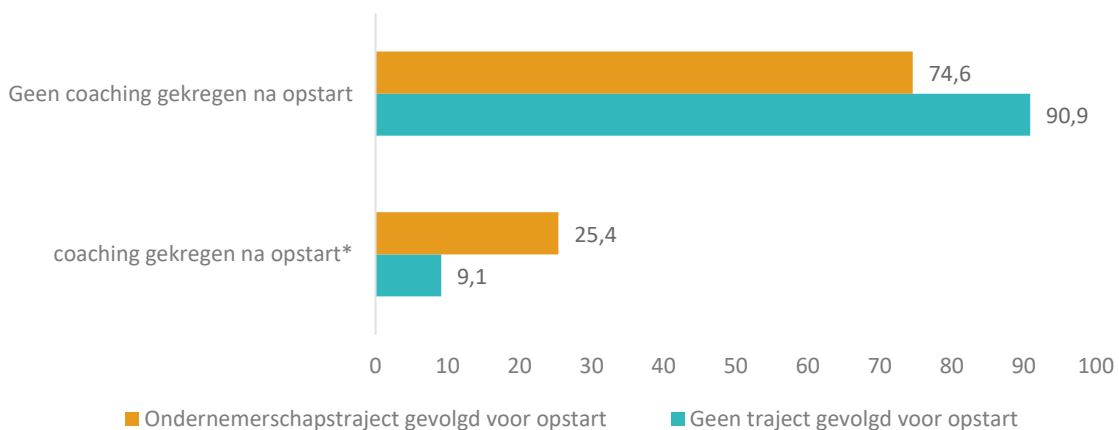
Figuur 32. Heb je nog coaching/mentoring ontvangen na het eerste opstartjaar van jouw meest recente zelfstandige activiteit?

N=784

Verder zien we dat ondernemers die een voortraject hebben gevolgd ook na het eerste opstartjaar ruim 2,5 keer vaker gebruik maken van coaching (25,4%) dan zelfstandigen die geen ondernemerstraject hebben gevolgd voor de opstart van hun zelfstandige activiteit (9,1%). (zie Figuur 33).

Figuur 33. Coaching/mentoring na opstart naar opleidingsdeelname voor opstart

N=783, *Statistisch significant verschil tussen respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en respondenten die geen traject hebben gevolgd

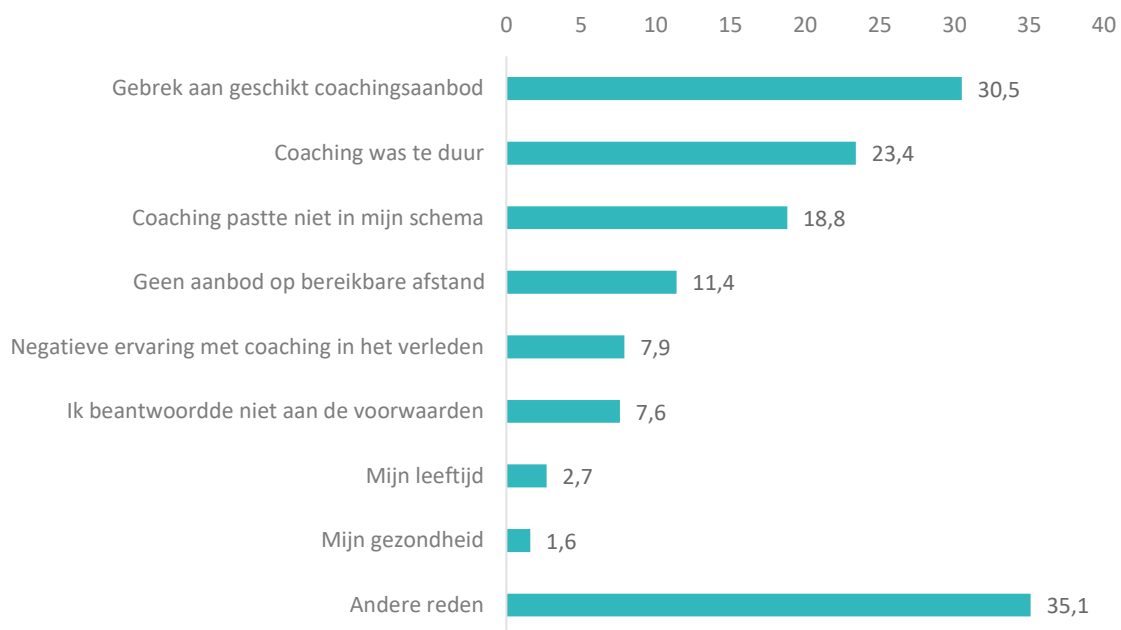
4.7.4 Redenen voor geen coaching/mentoring na het eerste opstartjaar

We peilden ook waarom zelfstandigen die nood hadden aan coaching na het eerste opstartjaar uiteindelijk toch geen mentoring hebben opgezocht.

Figuur 34 geeft een overzicht van de belangrijkste redenen om geen gebruik te maken van (bijkomende) coaching of mentoring na het eerste opstartjaar. Drie op tien respondenten geeft aan dat men geen geschikt coachingsaanbod vond. Iets meer dan twee op tien respondenten vond dat de coaching te duur was. Volgens

19% van de respondenten paste de mentoring niet in hun schema of had men hier geen tijd voor. Iets meer dan een op tien respondenten vond geen coachingsaanbod op een bereikbare afstand. 8% van de respondenten gaf aan dat men geen coaching zocht omwille van een negatieve ervaring met begeleiding in het verleden of omdat de zelfstandige niet beantwoordde aan de voorwaarden om coaching te ontvangen. Een kleine groep zocht omwille van de leeftijd (2,7%) of gezondheidssituatie (1,6%) geen coaching op. Ten slotte gaf 35% van de respondenten nog een andere reden aan voor het niet opzoeken van coaching of mentoring. Veel voorkomende redenen zijn omwille van de Covid-19 crisis, de coaching werd stopgezet na de federale maatregel Springplank en/of ander gevolgde ondernemerstraject zoals MWVJZ: “Er is geen opvolging meer na uitstroom”, de coaching is gestopt van zodra de overstap werd gemaakt naar hoofdberoep. Verder werd door een grote groep ook aangegeven dat men gewoon niet wist niet dat dit mogelijk was (via VDAB): vb. “Er was geen hulp 2 jaar geleden”, “gebrek aan kennis over de mogelijkheden”, “geen duidelijke informatie”, “geen weet van bestaan”, “ik ken het niet”, “ik heb hier nog nooit van gehoord”, “ik was niet op de hoogte dat dit kon”, “is me niet aangeboden”, “je moet weten waar je die kunt krijgen. Ik wist dat niet”, “niemand heeft mij een coaching/opvolging voorgesteld”, “VDAB heeft mij gezegd dat ze me niet kunnen helpen met een bijkomende coaching of mentoring”.

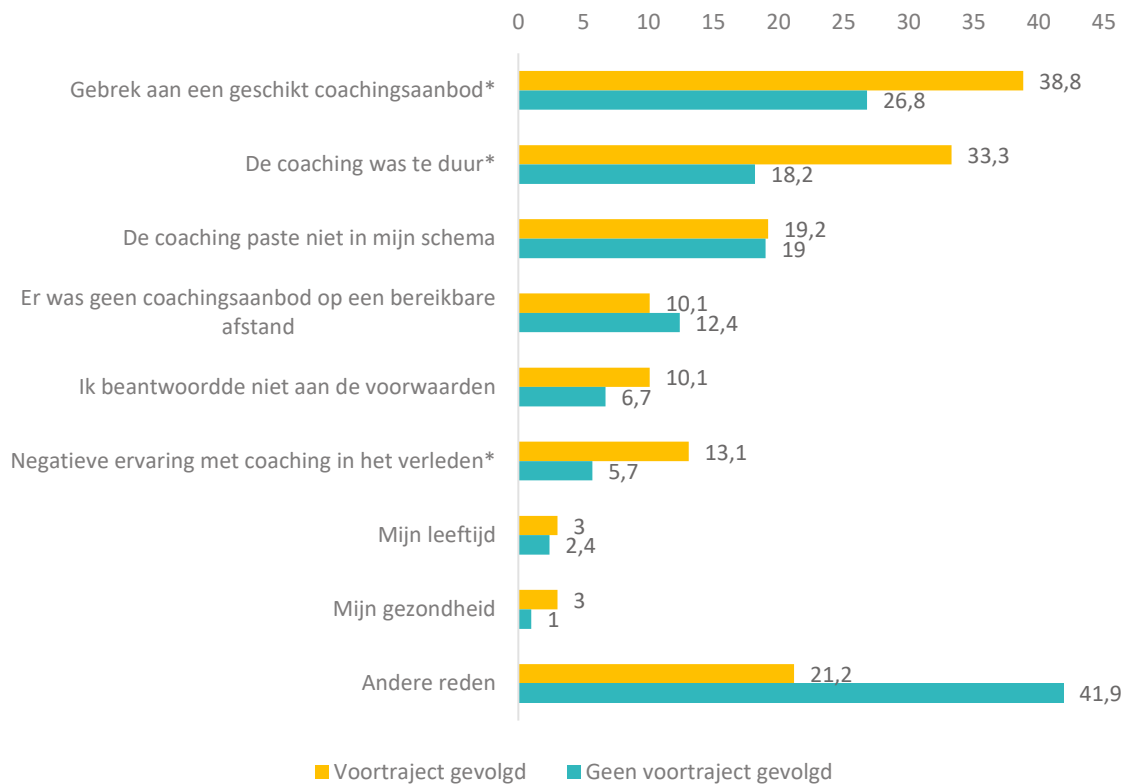
Figuur 34. Redenen voor geen (bijkomende) coaching/mentoring na eerste opstartjaar

N=309 groep ondernemers die graag (bijkomende) coaching had ontvangen, maar dit niet heeft gekregen.

Net zoals bij de redenen om geen bijkomende opleiding te volgen, zien we ook hier een aantal verschillen in motivatie tussen zelfstandigen die een voorbereidend ondernemerstraject hebben gevolgd en diegenen die geen voortraject hebben gevolgd. Bijna vier op tien zelfstandigen die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de opstart van hun zelfstandige activiteit geven aan dat ze geen geschikt coachingsaanbod hadden gevonden, tegenover 27% van diegenen die geen traject hebben gevolgd. Iets meer dan drie op tien zelfstandigen met voortraject achter de rug gaf aan dat coaching te duur was, voor zelfstandigen zonder traject is dit 18%. Verder zien we ook dat 13% van de zelfstandigen die een traject hebben gevolgd met coachingsnood dit toch niet hebben doorgezet omwille van een negatieve ervaring met coaching in het verleden. Zelfstandigen die geen traject hebben gevolgd, gaven ook vaker een andere reden aan, voornamelijk dat ze niet wisten dat deze mogelijkheid bestond.

Figuur 35. Redenen voor geen (bijkomende) coaching/mentoring na eerste opstartjaar voor zelfstandigen wel en geen voorbereidend ondernemerstraject hebben gevolgd

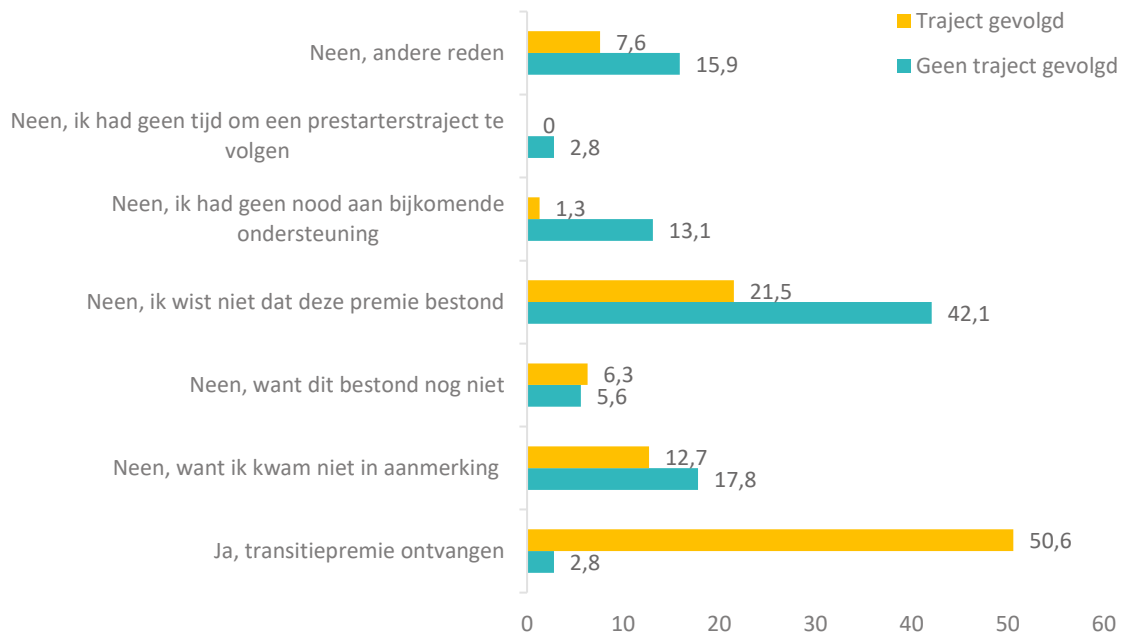
N=309 groep ondernemers die graag (bijkomende) coaching had ontvangen, maar dit niet heeft gekregen. *Statistisch significant verschil tussen respondenten die een ondernemerstraject hebben gevolgd voor de start van hun zelfstandige activiteit en respondenten die geen traject hebben gevolgd.

4.8 TRANSITIEPREMIE

De transitiepremie is een premie die werkzoekenden die starten met ondernemen in hoofdberoep kunnen ontvangen, mits zij ouder dan 45 jaar zijn, en een prestarterstraject hebben gevolgd. In de vragenlijst werd aan de respondenten ouder dan 45 jaar gevraagd of ze gebruik hebben gemaakt van de transitiepremie. Figuur 36 geeft een overzicht van de antwoorden opgesplitst naar het al dan niet volgen van een ondernemerstraject. Van diegenen die een traject hebben gevolgd, geeft 50,6% aan dat ze de premie ontvangen hebben. 19% geeft aan dat ze er geen gebruik van hebben gemaakt omdat ze niet in aanmerking kwamen of omdat de premie op dat moment nog niet bestond. 21,5% geeft aan dat ze niet wisten dat deze premie bestond. Van deze groep zijn ongeveer 4 op 10 ondernemers wiens onderneming langer dan drie jaar bestaat op het moment van de survey. Deze personen kwamen wellicht niet in aanmerking voor de premie en zouden dus ook onder de categorie ‘neen, want dit bestond nog niet’ kunnen vallen.

Bij diegenen die geen traject gevolgd hebben, wist 42,1% niet dat de premie bestond. 37% van hen had een onderneming die reeds langer dan drie jaar bestaat, waardoor ze bij het opstarten van hun onderneming wellicht nog geen beroep konden doen op de premie. 13,1% gaf aan geen nood te hebben aan bijkomende ondersteuning. De vaakst voorkomende ‘andere reden’ was dat men niet in aanmerking kwam voor de transitiepremie. Verschillende malen werd het gebruik van de springplank voor zelfstandigen aangegeven als de reden waarom men geen gebruik heeft gemaakt van de transitiepremie.

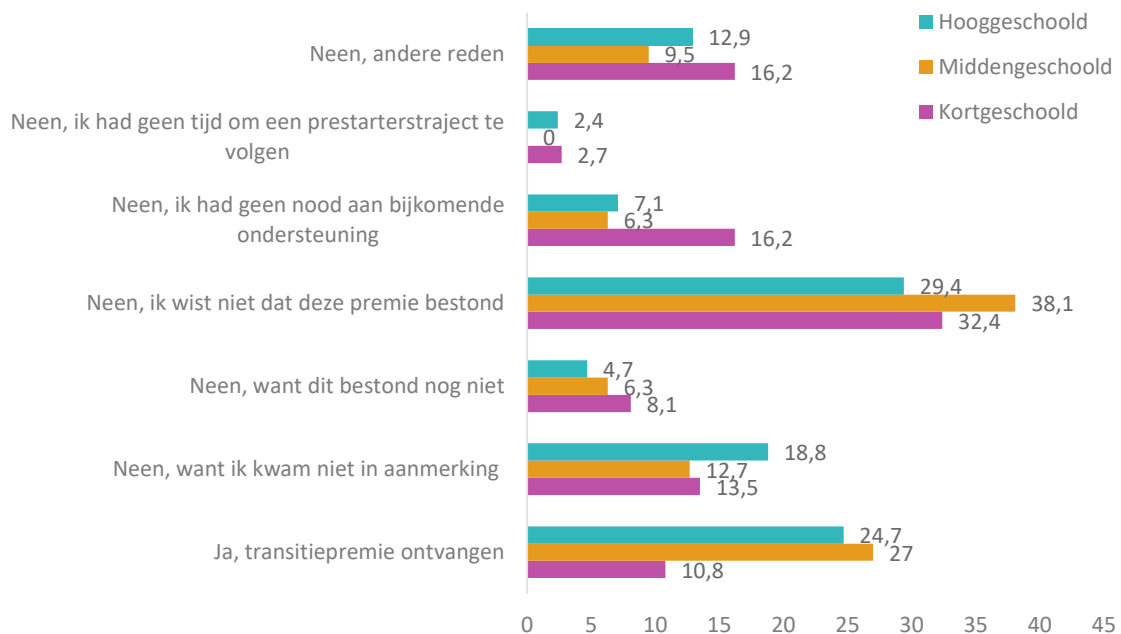
Figuur 36. Frequentie redenen gebruik transitiepremie naargelang volgen traject

N=186 groep respondenten > 45 jaar, in percentages

Vervolgens bekijken we deze cijfers opgesplitst naar opleidingsniveau in Figuur 37. Gegeven het beperkte aantal personen per categorie is het moeilijk om duidelijke conclusies te trekken op basis van de gegevens. Kortgeschoolden geven, in vergelijking met de andere groepen, vaker aan dat ze geen nood hadden aan bijkomende ondersteuning. Hooggeschoolden geven iets vaker dan andere groepen aan dat ze niet in aanmerking kwamen voor de premie. Verder valt nog op dat kortgeschoolden veel minder vaak de transitiepremie ontvingen (zie ook eerder). Verschillende malen wordt het gebruik van de springplank voor zelfstandigen aangegeven als de reden waarom men geen gebruik heeft gemaakt van de transitiepremie.

Figuur 37. Frequentie redenen gebruik transitiepremie naargelang opleidingsniveau

N=185 groep respondenten > 45 jaar, in percentages

5 ALGEMENE CONCLUSIE

De totale groep van werkzoekenden die start met ondernemen in hoofdberoep is veel groter dan de groep die een ondernemerstraject volgt

Tussen 2015 en 2020 zijn 1.882 werkzoekenden die deelgenomen hebben aan een ondernemerstraject gestart met ondernemen in hoofdberoep. Een veel grotere groep, nl 37.023 werkzoekenden, startte met ondernemen in hoofdberoep zonder het volgen van een ondernemerstraject bij VDAB. De trajecten aangeboden door VDAB bereiken op dit moment dus maar een klein deel van de volledige populatie werkzoekenden die start met ondernemen in hoofdberoep.

Ondernemerstrajecten zijn onbekend en onbemind bij werkzoekenden

Ondernemers kunnen meerdere redenen hebben om niet deel te nemen aan ondernemerstrajecten. Uit de resultaten van de survey blijkt dat 46% van de groep, die startte met ondernemen zonder het volgen van een ondernemerstraject, inschatte dat er geen noodzaak was aan het volgen van opleiding voor de opstart van hun onderneming. Daarnaast wist 44,1% van de groep die geen ondernemerstraject volgde, niet dat er opleidingen omtrent starten met ondernemen bestonden. Wanneer deze ondernemers hier na hun opstart op terugkeken, vond een aanzienlijk deel dat een opleiding voor de opstart wel wenselijk was geweest: van de groep die achtte geen opleiding nodig te hebben was er 40% die na de opstart van hun onderneming aangaven dat een opleiding toch wenselijk was geweest. Bij de groep die niet wist dat er een opleidingsaanbod bestond is dit aandeel gelijk aan 70%. Op basis van deze vaststellingen concluderen we dat er heel wat ondernemers zijn die wel interesse (zouden kunnen) hebben in ondernemerstrajecten, maar de weg ernaartoe nog onvoldoende vinden.

Het VDAB-aanbod omtrent ondernemen bereikt niet alle werkzoekenden die wensen te ondernemen

Traditioneel komen werkzoekenden die als werknemer aan de slag willen vooral bij VDAB terecht. Bij VDAB is er echter ook een aanbod om werkzoekenden met interesse in ondernemen te ondersteunen. 36% van de groep werkzoekenden die startte met ondernemen in hoofdberoep en geen ondernemerstraject had gevolgd, wist evenwel niet dat VDAB opleidingen aanbiedt aan werkzoekenden die wensen te ondernemen in hoofdberoep. Deze groep heeft daarom geen contact gehad met VDAB omtrent hun ambities om te starten als ondernemer. Eveneens nam 12,3% van de werkzoekenden die startten met ondernemen in hoofdberoep en geen ondernemerstraject hadden gevolgd wel contact op met VDAB maar kwam er in gesprekken met de bemiddelaar niet naar voor dat VDAB via ondernemerstrajecten deze werkzoekenden kon ondersteunen in hun plan om te gaan ondernemen. Het aanbod van VDAB omtrent ondernemen voor werkzoekenden is voor een grote groep potentieel geïnteresseerden dus onbekend, en ook binnen VDAB wordt het aanbod omtrent ondernemerschap nog niet aan alle potentieel geïnteresseerden meegedeeld.

Kortgeschoolden en personen met een migratieachtergrond worden minder bereikt in ondernemerstrajecten

Het aandeel van kortgeschoolde personen (16,66%) en personen met een migratieachtergrond (9,9%) bij instroom lag binnen MWVJZ aanzienlijk lager dan het aandeel van deze kansengroepen binnen de populatie werkzoekenden die startten met ondernemen in hoofdberoep (respectievelijk 26,6% en 22,6%). We stelden deze ondervertegenwoordiging eveneens vast bij de instroom binnen de AC's. Het aandeel kortgeschoolden bij instroom binnen de AC's bedroeg 8,8%, en het aandeel van personen met een migratieachtergrond bedroeg 8,1%. Binnen de AC's waren middengeschoolden eveneens ondervertegenwoordigd met een aandeel van 27,7%. Binnen de populatie werkzoekenden die startten met ondernemen in hoofdberoep bedroeg deze groep 35,6%.

Deze twee trajecten bereiken bij instroom in verhouding wel meer vrouwen, 50 plussers en personen met een arbeidshandicap.

Kortgeschoolden, personen met een migratieachtergrond en personen met een arbeidshandicap zetten vaker hun ondernemerstraject vroegtijdig stop

Naast een lagere instroom in de ondernemerstrajecten komt uit de resultaten eveneens naar voor dat sommige kansengroepen frequenter vroegtijdig uitstromen uit de trajecten. Zo zien we bij MWVJZ dat 20,9% van diegenen die hun traject niet vervolledigd hebben kortgeschoold zijn, terwijl kortgeschoolden slechts 14,1% vertegenwoordigden van diegenen die het traject wel volledig afronden. Voor personen met een arbeidshandicap stellen we vast dat deze groep ook sterker vertegenwoordigd is bij diegenen die gestopt zijn met het traject (11,3) dan bij de groep die het traject vervolledigd heeft (8%). Bij personen met een migratieachtergrond bedragen deze cijfers respectievelijk 13,9% en 7,6%. Bij de AC's stellen we gelijkaardige resultaten vast. Kortgeschoolden vertegenwoordigen 13,8% van de groep die vroegtijdig stopt, en slechts 6,9% van de groep die afrondt. Personen met een arbeidshandicap vertegenwoordigen 13,8% van de vroegtijdige stoppers en 8,2% van diegenen die het traject succesvol beëindigen. Personen met een migratieachtergrond maken 10% uit van diegenen die stoppen met het traject en 7% van diegenen die het traject vervolledigen.

Deelnemers van ondernemerstrajecten worden vaak geactiveerd

Zowel voor MWVJZ als voor de AC's geldt dat zes maanden na de beëindiging van het traject ongeveer 27% is gestart met ondernemen in hoofdberoep. Bij beide trajecten is ongeveer 16% na zes maanden gestart in loondienst zonder zelfstandige activiteit. Wat betreft het ondernemen in bijberoep, zien we grotere verschillen tussen MWVJZ en de AC's. 16,9% van de deelnemers van MWVJZ is zes maanden na uitstroom aan het ondernemen in bijberoep ten opzichte van 27,8% van de deelnemers die uitstromen uit de AC's³⁹. Een mogelijke verklaring voor het kleinere aantal ondernemers in bijberoep bij MWVJZ is dat deze deelnemers tijdens hun traject reeds ondernamen in bijberoep met de springplank voor zelfstandigen (en deelnemers van de AC's hier pas mee starten na de afronding van hun traject). Deelnemers van MWVJZ ontdekten tijdens hun traject of kort nadien dan dat ondernemen in hoofdberoep ofwel wel haalbaar was ofwel net niet haalbaar was. De eerste groep nam mogelijks reeds de sprong van ondernemen in bijberoep naar ondernemen in hoofdberoep, terwijl de andere groep zijn onderneming reeds stop zette. Alleszins merken we dat er voor beide trajecten een aanzienlijke groep zes maanden na uitstroom is geactiveerd.

Een gedifferentieerd beeld voor uitstroom van kansengroepen uit trajecten

Wanneer deelnemers binnen MWVJZ die tot een kansengroep behoren hun traject vervolledigen blijkt de uitstroom naar werk en/of ondernemerschap voor deze groepen hoger te zijn dan voor de volledige groep van werkzoekenden die het traject succesvol hebben afgerond. Dit geldt voor alle kansengroepen binnen MWVJZ. Deze resultaten wijzen op een positief effect van de deelname aan dit traject voor kansengroepen op de kans om werk te vinden na afronding van het traject. Op basis van de gegevens uit het evaluatieonderzoek is het echter niet mogelijk om een selectie-effect uit te sluiten. We kunnen dus niet met zekerheid zeggen of de effecten toe te schrijven zijn aan de inhoudelijke effecten van het volgen van een ondernemerstraject of dat de effecten vooral te maken hebben met het selectie-effect van mogelijks sterkere profielen die de screening halen/traject starten of een selectie-effect doorheen het traject.

In tegenstelling tot bij het ondernemerstraject MWVJZ, zien we kansengroepen iets minder vaak uitstromen naar werk (ondernemen in hoofd- of bijberoep en loondienst) dan het algemene gemiddelde binnen de AC's. Een uitzondering hier zijn deelnemers met een migratieachtergrond en personen met een arbeidshandicap die hun volledig traject hebben afgerond. Beide groepen stromen vaker uit naar betaald werk dan de gemiddelde

---

³⁹ Op basis van de beschikbare data weten we niet of de ondernemers in bijberoep ook in loonverband aan de slag waren of dit deden vanuit werkloosheid.

deelnemer. We kunnen echter geen conclusies trekken over de verklaring voor deze verschillen. De verschillen in uitstroom tussen MWVJZ en AC kunnen mogelijk verklaard worden door de inhoudelijke verschillen tussen de trajecten.

De overlevingsgraad van ondernemingen van ondernemers die een ondernemerstraject hebben gevolgd ligt hoger

Als we de overlevingsgraad van ondernemingen opgestart door MWVJZ deelnemers vergelijken met de overlevingsgraad van werkzoekenden die de overstap hebben gemaakt naar ondernemerschap zonder het volgen van een ondernemerstraject, dan zien we dat de overlevingsgraad substantieel hoger ligt bij de deelnemers van MWVJZ (83% versus 70%). Ook bij de AC's stellen we vast dat de overlevingsgraad van ondernemers gestart in hoofdberoep na het volledig doorlopen van het traject hoger is (95% tov 67,9%). Uit deze evaluatie bleek ook dat iemand, die volgens de gegevens van VDAB een ondernemerstraject heeft gevolgd, 23,7% meer kans heeft om nog steeds actief te zijn als zelfstandige dan iemand met gelijkaardige karakteristieken die geen traject heeft gevolgd. We kunnen niet met zekerheid zeggen of de hogere overlevingsgraad van ondernemers die een traject hebben gevolgd is toe te schrijven aan de kennis die zij hebben verworven en begeleiding die ze hebben gekregen tijdens het traject of aan een mogelijk selectie-effect waarbij sterkere ondernemersprofielen hebben deelgenomen aan de trajecten. Verder onderzoek omtrent wat de impact van een ondernemerstraject (per kansengroep) is, lijkt ons aangewezen.

Uit de resultaten van de survey kwam naar voor dat er geen significante verschillen waren wat betreft inschatting van de eigen voorkennis tussen ondernemers voor de start van een ondernemerstraject en werkzoekenden die de overstap naar zelfstandig ondernemerschap hebben gemaakt zonder het volgen van een traject. Aangezien het een zelfevaluatie betreft, kan de gerapporteerde situatie afwijken van de objectieve kennis die starters hadden. Het ontbreken van verschillen kan echter een indicatie zijn dat de hogere overlevingsgraad van ondernemers die een ondernemerstraject volgden, niet verklaard kan worden door een relatief grotere aanwezigheid van profielen met veel voorkennis in de ondernemerstrajecten.

Uit de evaluatie bleek ook dat ondernemingen opgestart door werkzoekende vrouwen een lagere overlevingskans hebben dan ondernemingen opgestart door werkzoekende mannen. Dit geldt ook voor kort- en middengeschoolden ten opzichte van hogeschoolden, personen met een migratieachtergrond ten opzichte van personen zonder migratieachtergrond en voor personen met een arbeidshandicap ten opzichte van personen zonder arbeidshandicap. Ook stelden we vast dat de ondernemingen van jongeren en ouderen een lagere overlevingskans hebben dan de ondernemingen van personen tussen de 35 en 55 jaar.

Opleidingen binnen MWVJZ focussen zich vooral op haalbaarheid en het maken van een ondernemingsplan

De ene pijler van het traject MWVJZ bestond uit coaching die men ontving vanuit MWVJZ, de tweede pijler bestond uit opleidingen die de deelnemers konden volgen. Deelnemers konden hierbij één of meerdere opleidingen kiezen uit een menukaart. Uit de evaluatie blijkt dat 61% van de deelnemers zich beperkt heeft tot het volgen van één opleiding. Ongeveer 80% van alle deelnemers volgt minstens één opleiding met een focus op haalbaarheid en het maken van een ondernemingsplan. Het maken van een ondernemingsplan en het onderzoeken van de haalbaarheid van een ondernemersidee blijkt dus voor veel deelnemers op de voorgrond te staan.

Transitiepremie zorgt voor meer startende ondernemers, maar bereikt vooral sterkere profielen

Wat betreft de transitiepremie stellen we in dit rapport vast dat deze premie zorgde voor een significante toename van het aantal werkzoekenden ouder dan 45 jaar die startten met ondernemen in hoofdberoep. Dit is een belangrijke vaststelling aangezien dit ook het objectief van de maatregel was. Daarnaast stelden we ook vast dat er binnen de groep werkzoekenden ouder dan 45 jaar meer ondernemerstrajecten werden gevolgd sinds het bestaan van de premie. De premie moedigt ondernemers dus aan voor ze starten met ondernemen

in hoofdberoep een opleiding te volgen. Net zoals de ondernemerstrajecten bereikt de transitiepremie disproportioneel meer de sterkere profielen. Opvallend is dat in de survey kortgeschoolden vaker aangeven dat ze geen nood hadden aan bijkomende ondersteuning.

Deelnemers verwerven tijdens ondernemerstrajecten het meeste kennis over het maken van business- of ondernemingsplannen

In de survey werd onder andere gepeild naar de ervaringen van werkzoekenden die een ondernemerstraject gevolgd hebben. Dit kunnen ondernemerstrajecten zijn die door VDAB werden aangeboden of andere ondernemerstrajecten (bv aangeboden door Syntra Vlaanderen of werkgeversorganisaties). Deelnemers verworven tijdens een ondernemerstraject het meeste kennis omtrent het maken van business- of ondernemingsplan, het maken van goede financiële beslissingen en verworven meer inzicht in hun eigen competenties als ondernemer. Opvallend was dat een lager niveau van voorkennis betreffende boekhouden en HR of personeelsbeleid samenhang met een significant mindere kennisverwerving op deze domeinen dan bij de groep die hier reeds meer voorkennis rond had. Dit kan er op wijzen dat deze opleidingen vooral toegespitst zijn op personen met ondernemersambities die reeds enige voorkennis hebben. Omgekeerd gold ook dat minder voorkennis omtrent het maken van een business- of ondernemersplan samenhang met significant meer kennisverwerving omtrent dit kennisdomein dan bij de groep die hier reeds meer kennis over bezat.

Deelnemers van ondernemerstrajecten vragen meer aandacht voor marketing, financiële vaardigheden, het opbouwen van een netwerk en boekhouden

Voor marketing werd aangehaald als een onderwerp dat meer aandacht verdiende tijdens het ondernemerstraject (45,7%). Daarnaast gaven veel ondernemers ook aan dat kennis en vaardigheden om goede financiële beslissingen te nemen (36,9%), het opbouwen van een netwerk (36,1%) en boekhouden (36%) meer aandacht verdienden. Dit zijn ook de vier kennisdomeinen waarvan startende ondernemers, ongeacht of ze een ondernemerstraject volgden of niet, aangeven een tekort te hebben ervaren in hun eerste jaar als ondernemer. Voor de groep die een ondernemerstraject volgde, werd het tekort aan kennis rond boekhouden wel als significant lager ervaren dan bij de groep die geen ondernemerstraject heeft gevolgd. De groep die een ondernemerstraject volgde ervoer ook een significant kleiner tekort aan de kennis omtrent het maken van een business-of ondernemingsplan.

Tevredenheid van deelnemers over de ondernemerstrajecten ligt relatief laag

Wat betreft de kwaliteit van de cursusinhoud van het ondernemerstraject, geeft men een gemiddelde score van 6,5 op 10. Over de kwantiteit van coaching was men iets minder tevreden (5,8 op 10). Er werden geen verschillen in tevredenheid vastgesteld tussen de verschillende ondernemerstrajecten.

Meer nood aan coaching en opleiding in het eerste opstartjaar

Ondernemers stelden in het eerste jaar na hun opstart verschillende competentiedeficits vast. Eén op de tien ondernemers volgde een bijkomende opleiding tijdens het opstartjaar. 36,2% gaf aan dat ze dit niet deden, maar graag opleiding hadden gevolgd. De twee meest voorkomende redenen waarom men dit niet deed was omdat de opleiding niet in het schema van de ondernemer paste (31,6%) of te duur was (27,6%). Dertien procent van de ondernemers maakte gebruik van coaching of mentoring in hun opstartjaar. 48,2% maakte hier geen gebruik van maar gaf aan dit toch graag hadden ontvangen. De twee meest voorkomende redenen om geen coaching te volgen waren het gebrek aan een geschikt aanbod (30,5%) en de kostprijs (23,4%). De groep die een ondernemerstraject had gevolgd, maakte in het eerste jaar na de opstart significant meer gebruik van opleiding en coaching.

Subjectieve kenniskloof tussen hoger en lager opgeleide ondernemers na het volgen van ondernemerstraject

Respondenten, ongeacht of zij een ondernemerstraject volgden of niet, voelden zich in het algemeen relatief goed opgeleid en dit zowel op het vlak van technische competenties als van managementcompetenties. Opvallend was dat hooggeschoolden die een ondernemerstraject hebben gevolgd zich significant beter opgeleid voelen voor het beleid van hun onderneming in vergelijking met kortgeschoolden die een traject volgden. Dit verschil stelden we niet vast bij de ondernemers die geen traject hadden gevolgd.

Data zijn versplinterd, nood aan geïntegreerde datagovernance

Doordat maatregelen door elkaar heen liepen, en gefinancierd werden vanuit verschillende afdelingen of instanties was het complex om het landschap goed in beeld te brengen. Daarnaast merkten we bij het opstellen van de evaluatie dat data zeer verspreid waren en het maken van koppelingen tussen data moeilijk verliep. Tevens was het niet evident om resultaten over trajecten heen te vergelijken met elkaar omwille van de diversiteit van de trajecten en de verschillende soorten van uitstroombdata die beschikbaar waren. Een geïntegreerde datagovernance zou een evidence-based beleid beter kunnen ondersteunen.

Colofon

Samenstelling

Vlaamse overheid

Departement Werk en Sociale Economie

Koning Albert II-laan 35 bus 20

1030 Brussel

02 553 42 56

beleid.wse@vlaanderen.be

www.vlaanderen.be/departement-wse

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Vanderpoorten

Secretaris-generaal

Uitgave

December 2022

depotnummer D/2022/3241/226